

T.C
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SINAI MÜLKİYET KANUNU'NA GÖRE TESCİLSİZ
TASARIMLARIN KORUNMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MERVE SERT

GAZİANTEP – 2019

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SINAI MÜLKİYET KANUNU'NA GÖRE TESCİLSİZ
TASARIMLARIN KORUNMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
MERVE SERT**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM GÜL**

GAZİANTEP-2019

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU**

Özel Hukuk Anabilim Dalı **Özel Hukuk** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Merve SERT** tarafından hazırlanan “**Sınai Mülkiyet Kanununa Göre Tescilsiz Tasarımların Korunması**” başlıklı tez, **16 / 07 / 2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ömer ÖZKAN

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim GÜL

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Tayfun ERCAN

Gaziantep Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sınai Mülkiye Kanunu’na Göre Tescilsiz Tasarımların Korunması” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.02/09/2019

Merve SERT

ÖNSÖZ

Günümüzde moda gibi bazı alanlardaki tasarımların hızlı şekilde korumaya ihtiyaçları vardır. Bunların kısa sürede tükenmesi sonucu tescil süreci ve takibi imkansızdır. Bu nedenle SMK ile tescilsiz tasarımlara tescil edilmemiş olmasına rağmen koruma getirmiştir. Bu tez çalışması ile 6769 sayılı Sınai Mülkiyet yasası ile tescilsiz tasarımların koruma yolları anlatılmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmamı sonuçlandırmamda görüşleri ile katkıda bulunan, kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Gül'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Tez çalışmamı hazırlama sürecinde çalışmamın bitmesini benden çok isteyen, yardıma ihtiyaç duyduğum her anda yanımda olan meslektaşım Av. A. Gaffar Tutuş'a çok teşekkür ederim.

Son olarak, tez çalışmam süresince maddi ve manevi destekleriyle beni hiç bir zaman yalnız bırakmayan anneme ve babama, özellikle her an yanımda olan abim Şafak ve eşine, ayrıca her türlü kahrımı çeken kardeşim F. Nur'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez çalışmamın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Gaziantep, 2019

Merve SERT

ÖZET

Modanın, hızlı değişime uğramasıyla tasarımcılar tarafından tescil edilmemiş tasarımlarının koruma altına alınması ihtiyaç haline gelmiştir. Tescilsiz tasarımlara kanun ile getirilen koruma yolları ile mevcut ihtiyacın karşılanıp karşılanmadığı ve karşılaşılabilecek sorunlar amaçlanmıştır. 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren Sınai Mülkiyet Kanunu ile tasarımların korunması düzenlenmiştir. Yasa hükümleri uyarınca tasarımlar, tescil edilmiş olması hâlinde tescilli tasarım, tescil edilmemiş olmasına rağmen ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde tescilsiz tasarım olarak korunur. SMK ile tescilsiz tasarım korunması modeliyle yeni bir dönem başlatılmıştır.

Tasarımların korunması açısından yenilik, ayırt edicilik, kamuya sunma ve tescilsiz tasarımların ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olma şartları incelenmiştir. Gelişen teknoloji ile tasarım sahipleri açısından tasarımlarını korumanın ispatında yaşanan sorunlar ele alınmıştır. Bu sorunların çözümü açısından Türk Patent ve Marka Kurumu’na kayıt sistemi gibi maliyetsiz ve kısa süreli bir “e-başvuru” çözüm olarak getirilebilir. Bu şekilde aynı veya benzer tasarımların tescilsiz olarak korunmasında tasarımın ilk olarak kamuya sunulmasında, tescilsiz tasarımın hakkının ispatı sağlanmış olacaktır.

Anahtar kelimeler: Tasarım, Tescilsiz Tasarımlar, Yenilik, Ayırt Edici Nitelik, Kamuya Sunma.

ABSTRACT

With the rapid change of fashion, it became a necessity to protect the designs that were not registered by the designers. It is aimed whether the current need is met and the problems that may be encountered with the protection means introduced by law to unregistered designs. The Industrial Property Law, which came into force on 10 January 2017, regulates the protection of designs. In accordance with the provisions of the law, designs are protected as registered if they are registered. But if designs are not registered, they are protected as unregistered designs since they have been submitted to the public for the first time in Turkey. A new era was initiated with the unregistered design protection model with IPL (Industrial Property Law).

In terms of the protection of designs, the conditions such as innovation, distinctive character, making it public and the unregistered designs been made public for the first time in Turkey were examined. The problems experienced in the proof of the protection of designs for the owners of the design have been handled with the developing technology. To solve these problems, a short-term “e-application” solution such as a registration system can be introduced to the Turkish Patent and Trademark Agency. In this way, the proof of the right of unregistered design will be provided when the design is first put on the market and when it is to protect the same or similar designs in an unregistered way.

Keywords: Design, Unregistered Designs, Novelty, Distinctive Character, Put on the Market.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
TASARIM KAVRAMI, TASARIM HAKKININ ELDE EDİLMESİ VE SMK'DAN ÖNCE TESCİLSİZ TASARIMLARIN KORUNMASI	3
1.1. Tasarım Kavramı	3
1.1.1. Genel Olarak	3
1.1.1.1. 554 Sayılı KHK'ya Göre Endüstriyel Tasarım	4
1.1.1.2. SMK'ya Göre Tasarım	5
1.1.2. Tasarım Unsurları	9
1.1.2.1. Ürün	9
1.1.2.2. Şekil	10
1.1.3. Tasarım Çeşitleri	11
1.1.3.1. Tescilli ve Tescilsiz Tasarımlar	12
1.1.3.2. İki Boyutlu ve Üç Boyutlu Tasarımlar	13
1.1.3.3. Estetik ve Fonksiyonel Tasarımlar	13
1.1.3.4. Endüstriyel Olan ve Endüstriyel Olmayan Tasarımlar	14
1.1.3.5. Parça Tasarımları	15
1.1.3.6. Yedek Parça Tasarımları	15
1.1.3.6.1. Birleşik Ürünün Görünümüne Bağlı Olmayan ve Fonksiyonel Olarak Bağımsız Yedek Parça Tasarımları	16
1.1.3.6.2. Birleşik Ürünün Görünümüne Bağlı Olan Yedek Parça Tasarımları (Must Match Parça Tasarımları):	17
1.1.3.6.3. Belirli Bir Biçimde Yapılması Zorunlu Olan Yedek Parça Tasarımları (Must Fit Parça Tasarımları)	17
1.1.3.6.4. Görünmeyen Parça Tasarımları	18
1.2. Tasarım Hakkının Elde Edilmesi	19
1.2.1. Hakkın Elde Edilmesi	19

1.2.1.1. Genel Olarak	19
1.2.1.2. Tasarım Hakkının Elde Edilmesinde Temel İlkeler	22
1.2.1.2.1. Tescil ve Ülkesellik İlkesi	22
1.2.1.2.2. Gerçek Hak Sahipliği ve Teklik İlkesi	23
1.2.1.2.3. Rüçhan (Öncelik) İlkesi	24
1.2.2. Tasarım Hakkının Sona Ermesine İlişkin İlkeler	25
1.2.2.2. Hakkın Süreyle Sınırlı Olması	25
1.2.2.3. Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı	26
1.2.3. Gözetilecek Diğer Hususlar	27
1.2.3.1. Ön Kullanım Hakkı	27
1.2.3.2. Kümülatif Koruma İlkesi	28
1.2.3.3. Hakkın Tükenmesi ve Paralel İthalat	29
1.3. Tescilsiz Tasarımların Telif Haklarına ve Haksız Rekabet Hukuku'na Göre Korunması	30
1.3.1. FSEK Çerçevesinde Korunması.....	30
1.3.2. Haksız Rekabet Hukuku'na Göre Korunması.....	34
1.3.3. SMK Hükümlerine Göre Tescilsiz Tasarımların Korunmasının Özellikleri	42

İKİNCİ BÖLÜM

SINAI MÜLKİYET KANUNU'NA GÖRE TESCİLSİZ TASARIMLARIN KORUNMASI .....

2.1. SMK Hükümlerine Göre Tescilsiz Tasarım Korunmasının Amacı	46
2.2. Koruma Şartları.....	49
2.2.1. Yenilik Şartı	53
2.2.1.1. Yenilik	53
2.2.1.2. Yenilik Çeşitleri	55
2.2.1.2.1. Mutlak Yenilik - Nispi Yenilik	55
2.2.1.2.2. Objektif Yenilik – Sübjektif Yenilik	57
2.2.1.2.3. Basit Yenilik-Nitelikli Yenilik	58
2.2.1.2.4. Türk Hukukunda Yenilik Kriteri	58
2.2.2. Ayırt Edicilik Şartı	60
2.2.2.1. Ayırt Edicilik Kriterleri	60
2.2.2.1.1. Genel İzlenimden Farklılık.....	65
2.2.2.1.2. Bilgilenmiş Kullanıcı Gözü.....	65
2.2.2.1.3. Tasarımcının Tasarımı Geliştirmekle Seçenek Özgürlüğünün Derecesi	67

2.2.2.1.4. Tasarımın Uygulandığı Ürün Ya da Alan	68
2.2.2.1.5 Başvuruda Yapılan Açıklamalar	68
2.2.2.2 Türk Hukukunda Ayırt Edicilik	68
2.2.3. Kamuya Sunma ve Yeniliği ve Ayırt Edici Niteliği Etkilemeyen Açıklamalar	69
2.2.4. Tescilsiz Tasarımın İlk Kez Türkiye’de Kamuya Sunulması Şartı.....	73
2.3. Korumanın Kapsamı ve Sınırları	74
2.3.1. Tasarım Hakkının Kapsamı ve Sınırları.....	74
2.3.1.1. Genel Olarak	74
2.3.1.2. Tescilli Tasarım Hakkı Kapsamı.....	80
2.3.1.3. Tescilsiz Tasarım Hakkı Kapsamı.....	80
2.3.1.4. Birleşik Ürün Hakkının Kapsamı	86
2.3.2. Koruma Dışı İhlaller	87
2.3.2.1. Kamu Düzeni ve Genel Ahlaka Aykırı Tasarımlar	87
2.3.2.2. Teknik Fonksiyonun Tasarımı Şekillendiren Tasarımlar	88
2.3.2.3. Tasarımın Belirli Şekilde Üretimi Zorunlu Ürünlerin Görünüm Özellikleri.....	91
2.3.2.4. Paris Sözleşmesi 2. Mükerrer 6. Maddesindeki Unsurları İçerir Tasarımlar.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TESCİLSİZ TASARIMLARIN KORUMASININ SONA ERMESİ.....	92
3.1. Koruma Süresinin Dolması.....	92
3.2. Yenilememe ve Vazgeçme	95
3.3. Hükümsüzlük	96
SONUÇ	101
KAYNAKÇA.....	104

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devleti
ARIPO	:	The African Regional Intellectual Property Organization
Balt.	:	Baltimore
C.	:	Cilt
Der.	:	Derleyen
DTÖ	:	Dünya Ticaret Örgütü
E.	:	Esas
E.I.P.R.	:	European Intellectual Property Review
EUIPO	:	European Union Intellectual Property Office
EndTasKHK	:	Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname
EPO	:	European Patent Office
ETDK	:	Entegre devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun
FSEK	:	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
FSHHM	:	Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi
HD	:	Hukuk Dairesi
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu
İntell.	:	İntellectual
İTÜ	:	İstanbul Teknik Üniversitesi
J.	:	Journal
JPTOS	:	Journal of the Patent and Trademark Office Society
K.	:	Karar
KHK	:	Kanun Hükümünde Kararname
L	:	Law
Mük.	:	Mükerrer
m.	:	Madde
OAPI	:	Organisation Africaine de la Propriete Intellectuelle
Off.	:	Office
Pat.	:	Patent
PatKHK	:	Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname

Prop.	:	Property
Rev.	:	Review
RG.	:	Resmi Gazete
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
SMK	:	Sınai Mülkiyet Kanunu
Soc'y	:	Society
TBK	:	Türk Borçlar Kanunu
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TMK	:	Türk Medeni Kanunu
TPE	:	Türk Patent Enstitüsü
TPMK	:	Türk Patent ve Marka Kurumu
TRIPS	:	Agreement on Trade Related Intellectual Property
TTK.	:	Türk Ticaret Kanunu
WIPO	:	World Intellectual Property Organization
Y.	:	Yargıtay

GİRİŞ

Moda gibi dünya kültürünün bir parçası olan tasarımlar, popüler kültürün her yönüne modanın etkisi gibi nüfuz ederse, onu korumak ve teşvik etmek için yasalar olmalıdır. Bu ihtiyaç ile modanın topluma etki eden süreci göz önüne alınarak, tasarımın korunmasında süre açısından sınırlama sağlanmalıdır. Şöyle ki trendler kısa sürede sona ermektedir. Tasarım sahibi koruma elde etmek istediği tasarımını tescil şartı gibi başvuru süreci gibi uzun süreli ve maliyetli işlemlerle uğraşırken, neticesinde tasarımının modasının geçtiğini görmektedir. Bu sebeple tasarım sahipleri açısından tasarımlarını kısa sürede ve hızlı bir şekilde tasarım hakkının ihlaline mahal vermeden ekonomik rekabete katılmak amacıyla kamuya sunmak isterler.

10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunuyla tescilsiz tasarımların korunmasına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. SMK ile tescilsiz tasarımlara yönelik korumanın getirilmesiyle koruma boşluğunu doldurmada önemli bir adım atılmıştır. Gelen düzenlemeyle mevzuatımız Avrupa Birliği Topluluk Tasarım Mevzuatı ile uyumlaştırılma da sağlanmıştır. Ayrıca yeni yasa ile tescilsiz tasarım hakkının ihlali caydırıcı olacaktır.

Bu tez çalışmasında, öncelikle 6769 sayılı Yasayla gelen yenilikler ışığında Türk Tasarım Hukukunda tescilsiz tasarımlara ilişkin yeni donemi değerlendirilmiştir. Tasarımların geniş çaplı korunmasına yönelik düzenlenen en önemli gelişme ise tescilsiz tasarımlara verilen koruma süresi ve bu süre ile özellikle serbest piyasa rekabetinde hak kayıplarının azalması amaçlanmıştır.

Tezimin birinci bölümünde, tasarım tanımı, unsurları, çeşitleri anlatılacak, tasarıma tanınan haklardan bahsedilecek ve SMK' dan önce tescilsiz tasarımların korunmasına ilişkin fikri sınai mülkiyet hakları ve haksız rekabet kapsamındaki koruma niteliklerinin neler olduğu incelenecektir.

İkinci bölümde, SMK ile tescilsiz tasarımların korunmasının amacı, koruma şartları, yenilik, ayırt edicilik, kamuya sunma ve yenilik ve ayırt ediciliği etkilemeyen açıklamalar,

SMK ile ilk kez gelen tescilsiz tasarımların Türkiye’de kamuya sunulma şartı incelenerek korumanın kapsamı ile sınırlarının neler olduğu açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde, tescilsiz tasarımların korumasının sona ermesi hallerinden, koruma süresinin dolması, yenilememe ve vazgeçeme ve hükümsüzlük halleri incelenecektir.

Sonuç bölümünde ise varınlar sonuçlar açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TASARIM KAVRAMI, TASARIM HAKKININ ELDE EDİLMESİ VE SMK'DAN ÖNCE TESCİLSİZ TASARIMLARIN KORUNMASI

1.1. Tasarım Kavramı

1.1.1. Genel Olarak

554 Sayılı EndTasKHK'nın yürürlüğe girmesinden önce tasarımlar çeşitlerine göre ayrılmadan Türk tasarım hukukunda “tasarım” ifadesine yer verilmiştir. İsviçre ve Alman hukuklarında ise “resim” ifadesi ile iki boyutu ve “model” ifadesi ile de üç boyutlu tasarımlar adlandırılmıştır¹.

Tanımların bulunduğu 3. maddede tasarım ve ürün tanımına yer verilirken “endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesne” ibaresi ile yalnızca endüstriyel olarak bilinenlerin dışında diğer tasarımlarında koruma dahilinde olduğu belirtilmiştir². Maddede geçen ifade korunacak tasarımın üretilmeye, yani çoğaltılmasına uygun olması konusunda bir seçenek oluşturmaktadır³.

Tasarım kelime anlamıyla tasarımlama işi veya tasarlanan biçim, tasavvur demektir⁴. Diğer bir anlamda; “bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve, çizim, dizayn” demektir⁵.

¹ Eryayar, Erkut, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Endüstriyel Tasarımların Tescil Yolu İle Korunması”, 2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS), 19-22 May 2017, s.164.

² Yurduseven, Şeyma, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.31, Temmuz 2017, s.672.

³ Özer, Fatma, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Genel Bir Değerlendirmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C.12, S.128, 2017, s.158.

⁴ Güneş, İlhami, Uygulamada Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Haksız Rekabet Davaları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.90.

⁵ Türk Dil Kurumu, 06.05.2019: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd0041a532aa6.44285300

Kanundaki tanımdan da anlaşılacağı üzere sınai mülkiyet alanında hangi şartların varlığında tescilli veya tescilsiz bir tasarım korumasının varlığıyla koruma sınırı çizilmiş ve gelen koruma Kanun'da görünümle belirtilmiştir⁶.

Tasarımın İngilizce' de karşıl原因 kelimesi “design” olmakla birlikte anlamı; ürünün, bir tarafını görmek veya ellemek gibi duyularımızla algılanabilen görünümüdür⁷.

Ürün tasarımı kavramı, nesnelerin özel şekillere sokularak belirli eşyalara dönüştürülmesi işlemini ifade etmektedir. Tasarım sahibinin amacı belirli bir işlevi yerine getirmek üzere üretilecek bir eşyanın, bu işleve en uygun şekle bürünmesini sağlamaktır⁸.

Tasarım sahibi yatırımlarının karşılığını, nitelikli tasarımını pazara sunarak elde etmiş olacaktır⁹.

1.1.1.1. 554 Sayılı KHK'ya Göre Endüstriyel Tasarım

Tasarım, herhangi bir ürünün tamamını veya görünen bir parçasının görünümü olarak ürünün tescil edilen şeyidir¹⁰. Bir renk başlı başına bir tasarım olarak tescil başvurusunda bulunamazken, birden çok renklerin karışımıyla elde edilen rengin ürüne biçim vermek için düzenlenmiş hali tescil ettirilebilir¹¹.

554 sayılı EndTasKHK'da tasarımlar açısından kullanım şartı öngörülmemiştir. Örneğin, bir sürahi veya bir kase tasarımı kullanılabilir olduğu takdirde tescil edilebilecektir; ancak sürahi içine su konulamayacak derecede dar veya küçük ise ya da bir kase bir meyve konulmasına bile elverişli değilse kullanım olanağı olmadığı gerekçesi ile tescilden kaçınılmaktadır¹². Bu sürahi veya kase estetik bir değeri var ise sadece Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde korunabilmektedir¹³.

⁶ Semiz, Özgür / Kılıç, Muazzez, Tasarımlara Yeni Bir Çerçeve:6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Üçüncü Kitap, Terazi Hukuk Dergisi, C.12, S.128, Nisan 2017, s.65.

⁷ Tekinalp, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s.16.

⁸ Tekil, Müge, 554 Sayılı KHK Çerçevesinde Endüstriyel Tasarım Kavramı ve Koruma Şartları, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.4, s.234.

⁹ Suluk, Cahit, Tasarımların Onarım Amaçlı Kullanımı, Banka ve Ticaret Dergisi, Cilt 21, Sayı 2, Ankara, 2001, s.283.

¹⁰ Tekil, s.237.

¹¹ Tekil, s.238.

¹² Tekil, s.238.

¹³ Tekil, s.238-239.

Elle veya endüstriyel yolla üretilen her türlü nesne ürün olarak kabul edilebilir. Türlü nesnelerin oluşturduğu organizatör veya takımlar (kahve takımları, mobilya takımları vb.) esasında bir ürün oluşturabileceği kabul edilmiştir¹⁴.

554 sayılı KHK'da yer alan tasarım tanımında insan duyuları ile idrak edilebilen çeşitli özellikler ile bu özelliklerinin meydana getirdiği bir bütün üzerinde durulmuş olup mülga KHK' da "görünüm" ifadesi yer edinmemiştir¹⁵.

1.1.1.2. SMK'ya Göre Tasarım

Eski düzenlemeye göre 554 sayılı KHK 3. Maddesinde düzenlenen tanımlar başlığı 6769 sayılı SMK'nın 55. Maddesinde düzenlenmiştir. Yasa ile korumanın sağlanabilmesi için öncelikle hangi tasarım unsurlarının korunacağı yönünde tanımlamaya ihtiyaç duyulmuş ki ardından koruma sınırları belirlenmiştir¹⁶.

Tasarımcılar ve hukukçular tasarım kavramını farklı yönde anlamlandırılmışlardır. Tasarımcılara göre meydana gelen ürünün görünümü nispeten yapısı, işleyişi, sağlamlığı, performansı, güvenliği, ergonomisi ve çevreyle uyumudur. Hukuki açıdan tasarım ise ürünün tamamının yahut bir parçasının estetikten doğan görünümüdür (SMK m. 55/1).

6769 sayılı Yasanın 55. maddesinde tescilli tasarım tanımı, tescilsiz tasarım tanımı, ürün ve birleşik ürün tanımı yapılarak, Tasarım Kitabının hükümlerine başlangıç yapılmıştır¹⁷. İlgili madde hükmü gereğince tasarım şu şekilde tanımlanmıştır; "*Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür. Ürün, bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesnelere, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembolleri ve tipografik karakterleri ifade eder. Birleşik ürün, sökülüp takılma yoluyla değiştirilebilen veya yenilenebilen parçalardan oluşan üründür. Tasarım; bu*

---

¹⁴ Tekil, s.239.

¹⁵ Eryayar, s.166.

¹⁶ Özşahin, Özge, Sınai Mülkiyet Kanunu El Kitabı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.111.

¹⁷ Özer, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Genel Bir Değerlendirmesi, s.158.

Kanun hükümleri uyarınca tescil edilmiş olması hâlinde tescilli tasarım, ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde ise tescilsiz tasarım olarak korunur.” (SMK m.55). Bu sebeple, SMK ’da tescilli tasarım ve tescilsiz tasarım kavramları yer edinerek daha geniş bir tanımlamalara gönderme yapılmıştır¹⁸. İzaha göre, SMK kapsamında ürünün görünümüne etki etmeyen unsurların tasarım olarak kabullenilmemesi amaçlanmıştır¹⁹.

6769 sayılı SMK ile 554 sayılı KHK’deki tasarım tanımları incelendiğinde, iki tanım temelinde aynı olmakla birlikte, değişime uğrayan “insan duyuları ile algılanma” kriteri aranırken şimdi bunun yerine “görünüm” ifadesinin kullanılmış olmasıdır²⁰. Anlaşıldığı üzere tanımda etken olan ifade görünümdür²¹. Bir yakutun veya pırlantanın kesimi veya bir sarayın ışıklandırması veya bir halının taranmasından kaynaklı görünümü tasarımdır²².

Görünüm, ürünü veya süslemesini oluşturan özel şekillerin, çizgilerin veya renklerin biçiminin sonucudur. Tasarımlar, kumaş, duvar kağıdı, elbise, kaban, avize, kaşık-çatal, otomobil gibi iki veya üç boyutlu olabilmektedir. İki boyutlu tasarımlar: Yüzeysel biçimler olup derinlikleri yoktur, renkli veya renksiz olabilir, yüzey üzerini kaplayabildiği gibi bir kısmını da işgal edebilir. Üç boyutlu tasarımlar ise: Sandalye, ütü, köşe lambası gibi derinliği olan nesnelere²³. Tasarım, bir objenin insan duyularıyla cezbinde etkilidir. Aksi halde tasarım ne stil ne de sanattır²⁴.

Tasarımcı için tasarım, tasarlanan her şey olup ölçeği olmadığı için tasarımda boyut sınırlaması bulunmamaktadır. Tasarım iki boyutlu (şekil, desen) olabileceği gibi yüzey (alan) ya da üç boyutlu (yükseklik/form, hacim, biçim, model) da olabilir²⁵.

Açıklandığı üzere 554 sayılı KHK’da tasarımın ayırt edici niteliği, salt görünümü ile olmayıp, tüketici nezdinde meydana getirdiği bütüncül algı ile yapılması gerektiğini ortaya

¹⁸ Güneş, İlhami, Uygulamada Marka Haksız Rekabet ve Telif Suçları, Ankara, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, 2017, s.53.

¹⁹ Şehirli, Çelik, Feyzan Hayal, “Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler”, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu, der. Feyzan Hayal Şehirli Çelik, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2017, s.259.

²⁰ Yurduseven, s.671.

²¹ Güneş, İlhami, Sınai Mülkiyet Kanunu’nda Tasarım Tescili Konusunda Yenilikler, Terazi Hukuk Dergisi, C.12, S.128, 2017, s.117.

²² Tekinalp, Fikri Mülkiyet (eserin adının kısaltılmış hali), s.670.

²³ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.16.

²⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.25.

²⁵ Turgay Gezer, Hale, Tasarımın Tescili ve Hükümsüzlük Hallerinin Değerlendirilmesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.273.

koymuşken, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile birlikte nitelik kriterini görünüm ile sınırlandırılmıştır²⁶.

Sınai mülkiyet hakkı olarak tasarım korumasından faydalanabilmek için hangi sınırlar dahilinde ne çeşit unsurların koruma kapsamında kalacağını belirlemede bir tanımın izahı şarttır. Tasarım tanımı yapılırken, ürün üzerindeki estetik değerleri öne sürülerek, ürünün görünümünü yansıtabilecek hususiyetler “çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özellikler” olarak dizilmiş ve herhangi bir sınırlama getirilmeden, sanayi ve teknolojinin ilerlemesine göre meydana gelebilecek diğer özelliklerinde ele alınması amaçlanmıştır²⁷. Tasarım tanımında dizilen renk, şekil gibi hususiyetler bir başına ürünü farklı olmasını amacıyla tasarım korumasında yeterli görülmemektedir. Dolayısıyla bu unsurların diğer tasarım özellikleriyle birlikte uyum oluşturmalıdır²⁸.

Aslında günümüzde tasarımların çoğu iki işlevi bir arada barındırmaktadır²⁹. Bir tasarım aynı zamanda bir marka da olabilir. Bir ürün yalnızca sınai haklar açısından tek bir hakkı elde etmek zorunluluğu yoktur. Burada ürün, işlevsellik ve estetik açıdan bir tasarımı oluştururken diğer yandan marka niteliği şartlarını sağlıyorsa hem marka hem de tasarım olabilir. Örneğin, Michelin marka araba lastiğinin sembolü şişman gözlüklü adamı Bibendum hem tasarım hem de markadır³⁰.

Tasarım tanımında sıralanan renk ve malzeme gibi bazı hususiyetler bir ürünü farklılaştırmada etkilidir. Ancak tasarımın korumasında bu özellikler yeterli olmadığı takdirde renk ve malzeme dışında diğer hususiyetler ile birlikte uyum sağlanarak kompozisyon sağlanması gerekmektedir³¹. Bu sayede tasarım hakkı ürün niteliğindeki haklar ile sınai-tekni haklar arasında yer almaktadır³².

Yasa ile gelen tasarım ve ürün tanımlarının önemi, Türk Patent ve Marka Kurumunca Yasadaki tanımlamalara uymayan başvurunun ret edilmesinde, kendini göstermektedir.

²⁶ Eryayar, s.166.

²⁷ Özer, Fatma, Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.71.

²⁸ Karahan, Fatih, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Tasarım Tesciliyle İlgili Getirilen Temel Yenilikler, Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu, der. Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Ankara, Sözkesen Matbaacılık, 2017, s.306.

²⁹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.17.

³⁰ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.17.

³¹ Özşahin, s.111.

³² Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet (eserin adının kısaltılmış hali), s.92.

Sınai Mülkiyet Kanununun 55. maddesiyle iki ayrı tasarım hakkında söz edilerek AB hukuku ile uyumlu hale getirilmiştir³³. Yeni SMK’ da tasarım ve ürün kavramlarına, tasarımın tescil kriterlerinden önce tanımlanmış ve tasarımın görünümüne ilişkin olduğu yasa da açıkça belirtilmiştir. Ancak EndTasKHK’nın uygulanması sürecinde, normal kullanım sırasında kullanılmayan ürünlerin tasarımlarının tescil edildiğindeki korunma konusu ve hükümsüzlük halleri problem oluşturmakta ve bu yeni yasa ile Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin, normal kullanım sırasında görünmeyen tasarımların korunmayacağına dair yaşanan sorunlara³⁴ çözüm olması sağlanmıştır³⁵.

Hukukumuzda tasarımın görünümle ilişkili olduğu, tasarım hukukunun genel mantığından ve görünüm ifadesinin izahından anlaşılacakla birlikte, normal kullanımda görünmeyen tasarımların korunmayacağı anlaşılmaktadır. Öte yandan, tasarım tanımında “estetik”e dair hiçbir öge kapsamamakta ve tasarım için herhangi bir estetik kaliteye ve işlevselliğe ihtiyaç yoktur³⁶. Hukukumuzda korunacak bir tasarım soyut düşünceden ibaret olmamalı yani ürünlere uygulama kabiliyeti olan çalışmalar olmalıdır³⁷.

Taraf olarak yer aldığımız uluslararası anlaşmalar, AB düzenlemeleri ve Lahey Anlaşmasının Cenevre Metni ile uyumlaştırılması için Yasanın sistematüğının tüketicinin ihtiyaçlarını karşılar mahiyette yalın, seri ve az maliyetle tamamlanması için içeriğinin belirgin ve anlaşılır hal alması hedeflenmiştir³⁸. Tescilsiz tasarım haklarının kullanımının ne kadar yaygın olduğunu değerlendirmenin ana yolu, içtihat araştırmalarına bakmak olacaktır³⁹.

Yeni SMK’ da koruma bakımından endüstriyel yolla üretimi şart olmayan her türlü tasarımlarda tasarım hukuku kapsamında koruma altına alınmıştır⁴⁰.

³³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.91.

³⁴ Y. 11. HD. 23.01.2013. E. 2012/1069, K.2013/1414, Sinerji Mevzuat <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

³⁵ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler (eserin adının kısaltılmış hali), s.117.

³⁶ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.117.

³⁷ Akkaş, Seval, Endüstriyel Tasarımların Hukuki Korunması, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006, s.34.

³⁸ Eryayar, s.165.

³⁹ Monseau, Susanna, European Design Rights: A Model for the Protection of All Designers from Piracy, American Business Law Journal, 48(1), Spring 2011,s.61.

⁴⁰ Semiz / Kılıç, s.64.

1.1.2. Tasarım Unsurları

1.1.2.1. Ürün

6769 sayılı Yasa ile tasarım korumasına konu olabilecek ürün tanımı yapılmıştır⁴¹. 554 sayılı KHK'da ürün kavramı 3. maddede daha dar tanımlanmış olup 6769 sayılı Kanunda ise ürün kavramı genişletilerek 55. Maddenin ikinci fıkrasında “*Ürün, bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesnelere, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembolleri ve tipografik karakterleri ifade eder.*” ifade edilmiştir. Yeni Kanunda görüldüğü üzere hem birleşik ürün için bir tanımlama getirilmiş hem de yarı iletken topografyaları ürün tanımından hariç tutulmayarak koruma kapsamına alınmıştır⁴². Buradan çıkarılacak sonuç ise bitkiler, hayvanlar veya doğa ürünlerinin kendisi tasarım olarak koruma kapsamı dışındadır. Örneğin, ormanda olan değişik bir çiçeğin veya hayvanın görünümü tasarım olarak koruma haricinde tutulmuştur. Ancak bitkilerden elde edilecek bir buket veya meyve tabağı tasarımı, bir ürün olarak SMK kapsamında korunabilecektir⁴³.

Yeni yasada “ürün” tanımında sadeleşme yoluna gidilerek, “yarı iletkenlerin topografyaları”, “set” ve “takım” ifadeleri tanımdan çıkarılarak Topluluk ürün tanımıyla⁴⁴ uyumlaştırılmıştır⁴⁵.

Aynen tasarım gibi geniş tanımlanan ürünler, maddi anlamda özgülenmemiştir. Nesne şeklinde somutlaşmayan görünümde ürün kapsamında olup, her türlü dekorasyon, iç mimari dokunuşlar ve bahçe peyzajı bu kapsamda sayılabilmektedir⁴⁶. Dolayısıyla ürün, üretilmiş tasarımdır. Tasarımcı için ürün üç boyutlu ise; ürünün oluşturulduğu bir malzemesi ya da malzeme grubunun varlığı aranmaktadır⁴⁷.

⁴¹ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.117.

⁴² Yurduseven, s.673.

⁴³ Polater, Salih, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Hak Sahipliği, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s.110.

⁴⁴ Topluluk Tüzüğü m.3.

⁴⁵ Semiz / Kılıç, s.65.

⁴⁶ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.671.

⁴⁷ Turgay, Gezer, s.275.

Ürün çeşitleri Yasanın 55 maddesinde belirtilmiş olup bunlar; nesnelere, bileşik ürünler, birleşik ürünün parçaları, ambalajlar, grafik semboller, birkaç nesnenin meydana getirdiği sunumları ve tipografik karakterleridir⁴⁸.

1.1.2.2. Şekil

Tasarımcı için şekil boyutu olmadığı için derinliği de bulunmamakta yani “boyutsuz” dur. Bu sebeple çizgisel ya da lekesele olan desenler “şekil” olarak nitelendirilir⁴⁹.

15 Nisan 2016 tarihinde yayınlanan “Tasarımlara ilişkin görsel anlatımların uyumlaştırılması -Ortak İletişim” ile Avrupa Marka ve Tasarım Ağına bağlı Fikri Mülkiyet Ofisleri, Uyumlaştırma Programı kapsamında, tescil başvurusunda görünüm esaslarının nasıl kullanılacağı ve tasarımların nötr bir ekran üzerinde nasıl sunulacağı üzerine belirli bir teknik standartları açıklanmıştır⁵⁰.

Sınai Mülkiyet Kanunu’nun tasarım ve ürün tanımına ilişkin tescili mümkün olan ve olmayan durumlar şu şekildedir⁵¹;

- a. Doğal ürünler; endüstriyel yolla yahut elle üretilmeyen, meyve ve sebzelerin orijinal halleri tescil edilemez.
- b. Şekilsel unsur içermeyen kelime ve harf dizinleri tasarım tanımına aykırı olduğu için tescil edilemez.
- c. Locarno Sınıflandırma sisteminin 32. Sınıfı kapsamında figüratif unsur içeren tasarımlar sembol veya süsleme olarak korunabilir.
- d. Yalnızca renkler veya renk kombinasyonları tasarımın unsurları olabilir ancak tek başına tasarım tanımına uygun değildir.
- e. Fotoğraf bir görünümü yansıttığı için neyi ifade eder etsin tasarım tanımına uygundur.
- f. Grafik, çizelge, harita tasarımlarına ilişkin eğitim malzemeleri ürünleri tasarım tanımına uygundur.

⁴⁸ Suluk, Cahit / Karasu, Rauf / Nal, Temel Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.310.

⁴⁹ Turgay, Gezer, s.277.

⁵⁰ Turgay, Gezer, s.277.

⁵¹ Özer, Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?, s.72.

g. Web sayfası, simgeler ve bilgisayar programlarının görünen unsurlarına ilişkin tasarımlar tescillenebilir.

h. Grafik semboller ve sunumlar diğer nitelikleri taşıması durumunda tescili mümkündür.

1.1.3. Tasarım Çeşitleri

Hukumumuzda estetik niteliği olmayan tasarımlarda koruma altındadır⁵². Tasarımların korunmasında herhangi bir sektör sınırlaması bulunmamakla birlikte endüstriyel tasarımların yanında zanaat ve yine sanatsal tasarımlarda koruma altındadır⁵³.

Tasarımın, ürünün görünümünü oluşturduğu, SMK'nın 55. maddesinin birinci fıkrasından anlaşılmaktadır. Anılan madde uyarınca tasarımın tescilinde ayırt edici koşul olarak tasarımın görselliğinin incelenmesi gerekmektedir⁵⁴. Görüleceği üzere tasarım, ürün veya ürünün bir kısmının görünümüdür. Tasarım mevzuatı ile ürünün fiziki görünümündeki farklılıkları ve yenilikleri koruma altına alınmış ancak ürünün, üretim yönetimini, teknik faydalarını, kullanım amacını ve teknik özelliklerini kapsam dışında tutulmuştur. Şartları varlığı halinde bu bahsedilen özellikler patent mevzuatıyla korunabilmektedir⁵⁵.

Tasarımlar pek çok açıdan farklı gruplandırılabilir⁵⁶. Bunlar şu şekildedir;

- a. Tescilli ve tescilsiz tasarımlar
- b. İki boyutlu ve üç boyutlu tasarımlar
- c. Endüstriyel ve endüstriyel olmayan tasarımlar
- d. Parça tasarımları
- e. Yedek parça tasarımları

---

⁵² Suluk / Karasu / Nal, s.309.

⁵³ Suluk / Karasu / Nal, s.309.

⁵⁴ Güneş, Marka Haksız Rekabet (eserin adının kısaltılmış hali), s.53.

⁵⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.310.

⁵⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.311.

1.1.3.1. Tescilli ve Tescilsiz Tasarımlar

554 sayılı KHK'daki "Endüstriyel Tasarım" kavramı yerine "Tasarım" kavramı getirilerek anlam kargaşası düzeltilmiş ayrıca tescilsiz tasarımlara koruma imkanı tanınmıştır. Böylelikle Kanun çerçevesinde "*tescillenmiş tasarımlar, tescilli tasarım; ilk kez Türkiye'de kamuya sunulmuş olması halinde ise tescilsiz tasarım*" olarak SMK 55. madde hükmüncce korunacaktır. Aslında tekstil ve mobilya gibi kısa sürede tasarımları tüketen sektörleri ilgilendiren tasarımların Sınai Mülkiyet Kanunu ile "Tescilsiz Tasarım Koruması" altına alınması önem arz etmektedir⁵⁷.

Madde hükmü gereğince koruma iki farklı şekilde ele alınmıştır. Tescilli tasarımlar için tescil şartı var iken tescilsiz tasarımlarda kamuya sunma şartı koruma için esas alınmıştır. Böylelikle genel hükümler dahilinde koruması olan tescilsiz tasarımlar incelenerek sınırlı süreli koruma tanınmıştır⁵⁸.

Tasarımların tescili veya yasa anlamında tescilsiz olarak 3 yıllık korunmadan bahsetmek için başvuru tarihi ile kamuya ilk sunum tarihinde "yeni" ve "ayırt edici" olması gerekmektedir. Hakikaten de, özgün olmayan, tasarımların tescillenmesi veya haksız rekabet gereği verilen emek çerçevesinde korunması kabul edilemez⁵⁹.

Tescilli tasarımlar prosedür gereği tasarım sahibi tarafından Türkipatent nezdinde kendi adlarına tescil ettirilmesi sonucu resmi olarak koruma sağlanan tasarımlardır⁶⁰.

Tescilsiz tasarımlar dünyadaki çoğu hukuklarda genel düzenlemelere tabiidir. Ancak İngiliz ve Topluluk hukukunda ise tescilsiz koruma özel olarak ele alınmıştır. Topluluk hukukunda tescilsiz tasarımlar ilk kez kamuya sunulma anından sonra 3 yıl korunmaktayken; tescilli tasarımlar ise 25 yıllık gibi uzun bir süre korumadan faydalanır⁶¹. İşte bu düzenleme ile birlikte yeni Yasa ile Topluluk hukuk uyumlaştırılarak tescilsiz tasarımlar açısından 3 yıllık koruma getirilmiştir.

⁵⁷ Eryayar, s.167.

⁵⁸ Özşahin, s.112.

⁵⁹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.91.

⁶⁰ Şelli, Dilek, Çiğdem, Genel Olarak Tasarım Tescili ve Koruma Tedbirlerinin Uygulanma Sorunu: <https://docplayer.biz.tr/1462928-Genel-olarak-tasarim-tescili-ve-koruma-tedbirlerinin-uygulanma-sorunu-generally-register-of-design-and-execution-problems-of-measures-of-protection.html>, s.2.

⁶¹ Suluk, Topluluk Tasarımı (eserin adının kısaltılmış hali), s.142.

Tescilsiz tasarımlar için SMK' dan önce korumanın genel hükümleri bırakılmasıyla tescilsiz tasarımların 6762 sayılı TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümleriyle veya 5846 sayılı FSEK hükümleriyle korunması sağlanmaktaydı. Tescilsiz tasarımlara ilişkin somut vakalarda TTK kapsamında haksız rekabetin olup olmadığı veya ürün tasarımının FSEK alanında eser sayılıp sayılmayacağı saptamasıyla hükümlerin hangi ölçüde uygulanacağı yönünde pek çok zorluklarla karşılaşmıştır⁶².

1.1.3.2. İki Boyutlu ve Üç Boyutlu Tasarımlar

Tasarımlar iki boyutlu olabileceği gibi üç boyutluda olabilmektedir. Bunlar kumaş deseni gibi iki boyutlu tasarımlar olabileceği gibi sandalyedeki kabartmaların derinlik kazanmasıyla üç boyutlu da olabilir.

Üç boyutlu tasarımlar nesnelere oluşmaktadır⁶³. Üç boyutlu modellerinin yanı sıra resim ve desen motif gibi iki boyutlu tasarımlar da yeni ve ayırt edici nitelik taşıyıcıları halinde korumadan faydalanırlar. Örneğin, süslü bir şamdan tasarımı; iki ve üç boyutlu özellikleri ile bir bütün olarak korunur⁶⁴.

İki veya üç boyutlu tasarımların ayrımını günlük yaşamda belirlemek bazı hallerde zordur. Örneğin, bir kumaş dokusu veya vazanın üzerindeki kabartılmış dokular duruma göre üç boyutlu tasarım kabul edilir. Bu ayrımın amacı çoklu başvurularda önem arz etmektedir. Çünkü süslemeler, çoklu başvuruya konu edilmez. Halbuki üç boyutlu ürün tasarımları için çoklu başvuru sadece aynı sınıftaki ürünler açısından geçerli olup Türkpateant tarafından Locarno Anlaşmasına uygun şekilde yapılmaktadır⁶⁵.

1.1.3.3. Estetik ve Fonksiyonel Tasarımlar

Modern tasarım fikrine göre estetik ve işlevsellik/fonksiyonellik birbirlerinden ayrılmaz ikilidir. Pazarın efendisi olan tüketicinin talepleri sektör firmaları tarafından dikkate alınarak başarı elde edilebilir. İnsan zevkine hitap etmeyen sadece işlevselliğin esas alındığı ürünlerin

⁶² Özşahin, s.112.

⁶³ Koç, Çelik, Nefise, Tasarımların Ulusal ve Uluslararası Hukukta Tescili ve Korunması, Ankara, Adalet Yayınevi 2009, s.19.

⁶⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.312.

⁶⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.312.

yer alması pazarda başarı şansı düşürmektedir. Bu sebeple tasarım sahipleri, sanatçı ve mühendislerden farklı olarak kullanıcının ihtiyaçlarını ve moda eğilimlerini birlikte değerlendirmelidir⁶⁶. Bu şekilde tasarımlar, normal ürün tasarımından ayrıştırılamaz. Mesela, otomobilin ön göğüs dizaynı ve iç aynasına ilişkin tasarımlar bu kapsamdadır⁶⁷.

Koruma için tasarımın estetik niteliği aranmadığı için tasarımın fonksiyonel özellik barındırması korumadan faydalanmayacağı anlamına gelmemektedir. Yani, estetik değeri olmayan tasarımların korunmayacağı yönündeki eleştiri hatalıdır. Aynı şekilde fonksiyonel ürün tasarımlarının korunmayacağı yönündeki düşünce de doğru olmamaktadır. Esasında sahibine teknik bakımdan seçenek bırakmayan tasarımlar korumadan faydalanamazlar. Örneğin, bir evin anahtarı orijinali ile aynı yapılmadığı sürece o kapıyı açmaz. Bu nedenle anahtarın tasarımı koruma dışındadır. Çünkü her kim olursa olsun o anahtar aynı şekilde tasarlanmak zorundadır. Ancak anahtarın tutma kısmında elde kalan yerinde yeni ve farklı biçimde tasarlanabilmekte ve o kısma ilişkin tasarım korunabilmektedir. Anahtarın fonksiyonel özelliklerinin patent mevzuatı çerçevesinde korunabileceği unutulmamalıdır⁶⁸.

Tasarım çeşitleri içerisinde yer alan, estetik tasarımlar ile fonksiyonel tasarımlar iki grupta ele alınır. Estetik tasarımlar yalnızca insan duygularına, bilhassa görme duyusuna etki etmektedir. Örneğin, keten erkek gömlek kumaşı üstündeki motifler gibidir⁶⁹. Fonksiyonel olan tasarımlarsa ihtiyaca binaen yapılan nesnelere⁷⁰.

Sadece görme duyusuna hitap eden tasarımların bir amacı da günlük ihtiyaçların giderilmesidir. Örneğin, ipek şalda yer alan motifler estetik tasarım olup, ütü masası tasarımı ise fonksiyonel tasarımdır⁷¹.

1.1.3.4. Endüstriyel Olan ve Endüstriyel Olmayan Tasarımlar

Endüstriyel yolla üretilen ürün tasarımlarıdır. Hem endüstriyel hem de endüstriyel olmayan, yani elle üretilen ürünlerin tasarımları korunabilmektedir. Anlaşılacağı üzere

---

⁶⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.313.

⁶⁷ Suluk, Cahit, Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımların Hukuki Durumu, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C.I, İstanbul, Beta Yayınları, 2002, s.653.

⁶⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.313.

⁶⁹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.16.

⁷⁰ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.16.

⁷¹ Koç, Çelik, s.18.

kümülatif koruma ilkesi gereği el sanatları yahut seri imalat ürünleri şartları varsa, yani hususiyet ve estetik özellikler taşıyorsa telif korumasından faydalanabilmektedir⁷².

Tanımda geçen “endüstriyel yolla veya elle üretilen” ifadesi tasarım uygulanabilecek her türlü nesneyi kapsayacak şekilde tanımlanmış olup koruması istenen tasarımın üretilip, çoğaltılması mevzusunda bir ölçüt getirmektedir⁷³.

Makineler aracılığıyla üretilen ürün tasarımları endüstriyel tasarım olarak ifade edilirken, seri olarak üretilmemesi halinde elle üretilen ürün tasarımları ise endüstriyel olmayan tasarımlardır⁷⁴.

1.1.3.5. Parça Tasarımları

Ürünlerin bir bütün olarak tasarımları korunabildiği gibi, bir parçasına ait tasarımda korunabilmektedir. Ancak, bu tasarımların yenilik ve ayırt edicilik şartlarını taşıması gerekmektedir. Örneğin, bir çaydanlık kulpu tasarlanmışsa, bu kulpu sıradan bir gövdeye takarak bütün olarak tescil ettirmemeli; bunun yerine sadece kulp tescil ettirilmelidir⁷⁵.

Belirli şekilde tasarlanması mecburi parça tasarımları çoğu hukuk sisteminde kapsam dışı bırakılmıştır. Yasa ile yapılan bu düzenlemenin sebebi ise; bu şekilde oluşan tasarımların korumasının mahiyetini aşar boyutta olmasıdır. Bu tasarımlar korumadan faydalanır ise tasarımcısına, tek hak sağlar ve bu olay tasarımın korumasıyla bağdaşmaz⁷⁶.

1.1.3.6. Yedek Parça Tasarımları

Tasarımlarda endüstriyel alanda en çok yedek parça, endüstrisinde ana öge olduğu için bütün ulusal düzenlemeler yedek parça için farklı ve ayrı hükümler öngörmüşlerdir. Düzenlemeler tasarımının haklarını sınırlar ve bu sebeple yedek parça tasarımının korunması- tasarıma göre- ya daha kısa sürelidir ya da koruma kapsamının dışındadır. Bunun amacı ise

---

⁷² Suluk / Karasu / Nal, s.313.

⁷³ Özşahin, s.111.

⁷⁴ Koç, Çelik, s.20.

⁷⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.313.

⁷⁶ Yasaman, Hamdi, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s.53.

yedek parça piyasasını korumaktır⁷⁷. Yedek parça tasarımı tanımı ile yedek parçaların görünümü anlaşılmaktadır⁷⁸.

Tescilsiz tasarımların korumanın olumsuz yönleri de mevcuttur. Tasarım hakkının varlığının ispatı hususu ve tecavüz davalarında kopyalanmanın ispat durumu zorluk arz etmektedir. Tasarımcının sonraki tasarımın kendi tasarımına benzediğini ispat etmesi durumunda sonraki tasarımın kendi tasarımından taklit edildiğinin de hak sahibinin ispatlaması gerekecektir⁷⁹. Yedek parça tasarımının anlaşılması için birleşik ürünü tanımlamak gerekmektedir⁸⁰. Birleşik ürün; “*sökülüp takılma yoluyla değişebilen veya yenilenen kısımlardan meydana gelen üründür*” (SMK m.55/3).

Birleşik ürünü meydana getiren parçaların hangi hallerde korumanın sağlanacağı hususu SMK madde 56/2 ve 56/3 fıkralarında düzenlenmiş ve KHK'da olmayan normal kullanım kavramı yerini almıştır. Bu sayede birleşik ürüne bağlı her bir parçanın ayrı ayrı koruması mümkündür⁸¹.

Yedek Parçalar; birleşik ürünün yıpranması, aşınması ve benzeri sebeplerle parça değişimine gereksinim duyulmasıyla asıl parçayı karşılayan ve çıkarılıp takılabilen parçadır. Tasarım hukuku bakımından yedek parça tasarımları şu şekilde gruplandırılır⁸²:

1.1.3.6.1. Birleşik Ürünün Görünümüne Bağlı Olmayan ve Fonksiyonel Olarak Bağımsız Yedek Parça Tasarımları

Bunlar birleşik bir ürünün görünümüne sahip olmadığı için bu parçanın kendisinden istenen işlevi yapabilmesi için kalıplaşmış şekil şartı yoktur⁸³. Örneğin, bir aracın koltuk tasarımı ile iç kısım aynalarıdır. İlgili tasarımlar yenilik ve ayırt edicilik niteliğini taşıması halinde herhangi bir sınırlamaya gerek kalmaksızın maksimum yirmi beş yıl tasarım korumasından faydalanır⁸⁴.

⁷⁷ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.93.

⁷⁸ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.34.

⁷⁹ Özer, Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?, s.73.

⁸⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.313.

⁸¹ Karahan, s.308.

⁸² Suluk / Karasu / Nal, s.314.

⁸³ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.35.

⁸⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.314.

1.1.3.6.2. *Birleşik Ürünün Görünümüne Bağlı Olan Yedek Parça Tasarımları (Must Match Parça Tasarımları):*

Birleşik ürün görünümüne bağlı olarak ona ait parçanın tasarımına estetik zorunluluk gerektiren parçanın tasarımlarına denilmektedir⁸⁵. Tasarımların birleşik bir ürünün estetik/görsel görüntüsüyle uyum içinde olması ve belirli şekilde olması zorunludur⁸⁶. *Must match* parça tasarımları, piyasaya ilk sürüldükleri tarihten itibaren üç yıl süreyle korunur (SMK m.59/4). Bu hüküm ile otomotiv piyasasında yerli parça üretiminin sağlanması amaçlanmıştır. Bu sayede bir aracın kapı, çamurluk, kaporta vb. sıklıkla değişebilen parçalarının, yan sanayi firmalarınca tasarım hakkına engel olmadan üretilebileceklerdir⁸⁷. Aynı şekilde bağlantı parçaları (*interconnections*) *must fit* niteliğindedir⁸⁸.

1.1.3.6.3. *Belirli Bir Biçimde Yapılması Zorunlu Olan Yedek Parça Tasarımları (Must Fit Parça Tasarımları)*

Must fit parçalar, teknik nedenlerden dolayı kendisinden istenilen fonksiyonu yapması için belirli biçimde yapılması zorunlu tasarımlardır⁸⁹. Bu mecburiyet teknik nedenlerden kaynaklanmakta ve tasarımı şekillendirmektedir⁹⁰. Örneğin, bir aracın egzoz borusu bu tasarım çeşididir. Yargıtay içtihatlarında *must fit* parça tasarımıyla teknik mecburiyet sunan tasarımların korunamayacağı görüşündedir⁹¹.

İşlevselliğin zorunlu olduğu parça tasarımlarının, tasarım korumasında istisna sayılmasının sebebi, tasarım korunması amacıyla bazı bireylerin bir ürünün parçasında tek hak elde etmesini engellemektir. Koruma kapsamı açısından, tasarımın değerlendirildiği veya uygulandığı bir ürünün, diğer ürünlerden birine mekanik şekilde bağlanması, monte edilmesiyle sınırlı şekil şartı tanınan, farklı formatta üretimi mecburi olan ürünün estetik hususiyeti koruma

⁸⁵ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.35.

⁸⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.314.

⁸⁷ Tüzgen, Abdurrahman Hamza, “Tescilsiz Tasarımların Hukuken Korunması”, (İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018, s.18-19.

⁸⁸ Suluk, Tasarımların Durumu (eserin adının kısaltılmış hali), s.653.

⁸⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.315.

⁹⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.34.

⁹¹ Suluk / Karasu / Nal, s.315.

kapsamında değildir (SMK m.58/3). Yasa gerekçesine göre amaç, farklı üreticiler tarafından üretilen ürünlerin bağlantılarını kolaylaştırmak ve bazı ürünlerde tekel olmayı mani olmaktır⁹².

1.1.3.6.4. Görünmeyen Parça Tasarımları

Ürüne bakıldığında görünmeyen parçaların tasarımları SMK'nın 56. maddesinin 2. fıkrası gereği koruma kapsamı dışında tutulmuşlardır⁹³. Tasarım ürünün görünümünü esas aldığı için kullanım sırasında görünmeyen tasarımlar korunmamaktadır. Bu sebeple, olağan kullanım; ürünün servis, bakım ve onarım işlemi haricinde son tüketici tarafından tüketimi anlamındadır⁹⁴.

Hukumumuzda, birleşik ürünün normal kullanımı esnasında görünür parça tasarımları korunmakta, ancak bir arabanın aküsü, balataları kaporta altında kaldığı için bu tasarımlar görünmeyen parça tasarımları olarak korunmamaktadır⁹⁵.

Birleşik ürünün parçasının tasarımı, şu şartlar dahilinde yenilik ve ayırt edicilik niteliği var olduğu öngörülür (SMK m.56/2); i) Parça, bir birleşik ürüne takıldığı zaman, birleşik ürün olağan kullanımı esnasında belirgin olmalıdır, ii) Parçanın belirgin durumdaki nitelikleri, yenilik ve ayırt ediciliktir. Olağan kullanım; bakım, onarım ve servis işleri dahil olmamak üzere son tüketici nezdinde tüketimi ifade etmektedir⁹⁶.

Netice itibariyle yeni Yasa ile olağan kullanım sırasında görünemeyen bir birleşik ürünün parça tasarımı korunma görmeyeceği net bir biçimde izah edilmiştir⁹⁷.

---

⁹² Yasaman, s.62.

⁹³ Tüzgen, s.17.

⁹⁴ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.96.

⁹⁵ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.35.

⁹⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.315.

⁹⁷ Bilgin, Servet, Batuhan, "6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukunda Getirdiği Yenilikler", Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, C. 20, S. 1, 2018, s.39.

1.2. Tasarım Hakkının Elde Edilmesi

1.2.1. Hakkın Elde Edilmesi

1.2.1.1. Genel Olarak

Öncelikle mülga KHK'nın kullandığı “endüstriyel” kelimesi; manası yanıltıcı ve daraltıcı olmasından sebeple SMK’ da bu terim dışlanmış olup daha geniş bir anlam taşıyan “tasarım” terimi kullanılmaktadır⁹⁸. Endüstriyel tasarım terimi kullanırken, yanlış yorumlanma ihtimaline binaen ürünün teknik, maliyet ve görünüm dahil olmak üzere birçok tasarımın sonucu olmasından dolayı başlıkta daralmaya gidilmiştir.

Fikri mülkiyet hakları (*intellectual property rights*); sınai ve telif hakları olarak iki başlıkta ele alınmaktadır⁹⁹. Sınai kelimesinin anlamı “*sanayi ile ilgili olan, endüstriyel*” dir¹⁰⁰.

Patent, tasarım, marka, faydalı model, fikir ve sanat eserlerine benzer seçeneklerine ayrılan fikri mülkiyet hakkı, sınırsız bir niteliktedir. Bu şekliyle uluslararası pazarda çalışma yapan şirketler, bahsi geçen hakları koruma çabasına girişmiştir. Bu sayede fikri mülkiyet hakları uluslararası şirketlerin varlıkları hatta en büyük sermayeleri haline gelmiştir¹⁰¹. Fikri mülkiyet mevzuatını kabulü ile sanayileşme, ekonominin merkezleşmesi ve ulusçuluk gibi durumlar etkili olmuştur¹⁰².

Fikri mülkiyet hakları süreyle sınırlı olması sebebiyle maddi şekli olmayan, cisimleştiği eşyadan farklıyla maddi mülkiyetten ayrılır. Bir araba, ayakkabı, sandalye vb. varlığa sahip kişi o eşyayı istediği şekilde tasarruf edebilir, birine verebilir veya bozabilir. Bunun aksine marka, patent, tasarım, sinema, güzel sanat ve müzik gibi fikri mülkiyet hakları için sistem farklı olup, ürün üzerindeki aidiyetliğini kanuni şartları yerine getirdiği takdirde istediği şekilde

⁹⁸ Güneş, Marka Haksız Rekabet, s.53.

⁹⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.1.

¹⁰⁰ Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SINAI, (Erişim Tarihi: 01.05.2019).

¹⁰¹ Suluk, Cahit, Fikri Mülkiyet Hakları: Uygulamada Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İşletme ve Maliye Bilimleri Dergisi, C.I, S.7, 2005, s.7.

¹⁰² Suluk, Cahit / Er, Özlem, Türkiye’de Tasarım Tescil Sistemine Yönelik Bir Değerlendirme, Erzurumluoğlu Armağanı, Ankara, 2012, s.721.

kullanabilir. Ancak bu tasarruf ve yetkiler hukuk düzeni tarafından fikri mülkiyette hak sahibine tanınan yetkilerle sınırlıdır¹⁰³.

Fikri mülkiyet haklarının özellikleri dikkate alınmadan klasik hukuk mantığıyla bu alanda yaşanan hukuki sorunlara çözüm üretmez. Bu sebepler hukukun diğer alanlarından ayrı ve kendine has (*sui generis*) özelliklere sahiptir¹⁰⁴. Fikri mülkiyet hakları başlıca özellikleri şu şekildedir¹⁰⁵;

- a) Eşyadan ayrı şekilde, fikri ürünün maddi gerçekliği bulunmadığından fikri mülkiyet hakları soyuttur.
- b) Maddi mülkiyetin ayrı tutulmasıyla, fikri mülkiyet konu hakları, ülkesellik ilkesine göre korunmaktadır.
- c) Fikri mülkiyet hakları, maddi mülkiyetten farklı olarak sürelidir.
- d) Fikri ürün, ele alındığı eşyadan farklı bir hukuki rejime sahiptir.
- e) Fikri ürün kullandıkça tükenmemektedir.
- f) Fikri mülkiyet hakları, devir, lisans, haciz, rehin vb. hukuki süreçlere konu edilmesi gibi miras yoluyla da intikal edilmekte ve ticari önemi oluşan haklar hem alınıp hem de sayılabilmektedir.
- g) Fikri mülkiyet hakkı, ürün malikine tekel surette mutlak yetki tanımaktadır.

Demek ki maddi mülkiyet ile fikri mülkiyet hakları birçok yönden birbirlerinden ayrılmakta ve ayrımın en önemlisi de fikri mülkiyet hakları bakımından ülkesellik ilkesinin geçerli olmasıdır¹⁰⁶.

Küreselleşmenin de etkisiyle DTÖ/TRIPS'in ve Gümrük Birliği Kararının tanıdığı yükümlülükler kapsamında mevzuatımız, AB hukuku ve uluslararası anlaşmalarla uyumlaştırılarak önemli reformlar yapılmıştır. Bu gelişmelere binaen telif ve sınai haklarla ilişkili çeşitli mevzuatlar yürürlüğe konulmuştur¹⁰⁷.

¹⁰³ Suluk, Cahit, Tasarımların Uluslararası Düzeyde Korunması, İstanbul, İTÜ Yayınları, 2006, s.392.

¹⁰⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.2.

¹⁰⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.2.

¹⁰⁶ Suluk, Tasarımların Korunması (eserin adının kısaltılmış hali), s.392.

¹⁰⁷ Suluk, Cahit, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C.4, S.1, 2018, s.93.

Telif hakları (*copyrights*) kendi içerisinde dört eser grubundan oluşmaktadır. Bunlar; ilim-edebiyat, musiki, güzel sanat ve sinema eserleridir. Aidiyetlik gerektiren bir çalışma sonucu meydana gelen haklar münhasıran sahibine aittir ve bu hakları üçüncü şahıslar izin almadan kullanamazlar¹⁰⁸.

Fikri mülkiyet içerisinde telif haklarını, patentleri, tasarımları, markaları, coğrafi işaretleri, faydalı modelleri, yeni bitki çeşitlerini, hayvan ırklarını, entegre devre topografyalarını, biyoteknolojik buluşları, bilgisayar programlarını, veri tabanlarını ve ticari sırları barındırmaktadır¹⁰⁹.

Sınai mülkiyet hakları (*industrial property rights*) tasarım, marka, patent vb. hakları barındıran üst başlıktır. İlgili haklar tarım, sanayideki yenilik, buluş ve kişisel fikri çalışmanın marka, ticaret unvanı gibi ayırt edilebilen işareti barındıran ürünü üreten, satan ve hizmetlerini sunulması gibi görevleri sınırlı süreyle tek sahiplere ileten, maddi olmayan haklardır¹¹⁰.

Sınai haklar bakımından hakkın elde edilmesi için buluş, marka ve tasarımlar, kural olarak patent ofislerinde tescil ettirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de tescil işlemleri Türk Patent ve Marka Kurumu¹¹¹ (Türkpatent/ TPMK) tarafından yapılmaktadır¹¹².

Sınai mülkiyet terimi ile sınai alanda yararlanılan marka, tasarım, patent gibi fikri ürünlerin yasal koruma kuralları izah edilmek istenmiş olup fikri haklar açısından farklılığını belirtmek için uygulamada sınai hak deyimi kullanılmaktadır¹¹³. Bu haklar; sanayide, endüstride ve ticaret alanında kullanılmak için, fikri çabayla meydana gelen ürünün üzerindeki haklar olup, burada hak sahibinin endüstri ve sanayi alanında yaratıcı çabası ortaya konulmaktadır¹¹⁴. Bakılacak olursa, sınai hakların hukuki açıdan korunması gerekliliği gelişmiş endüstriye sahip ülkeleri kapsayan bir sorun olduğu, hatta gelişmekte olan ülkelerin sınai hakların korunmasında titizlik ve çaba harcadıkları durumunda ekonomilerinin olumsuz etkileneceği düşünülebilir¹¹⁵.

---

¹⁰⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.1.

¹⁰⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.1.

¹¹⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.1.

¹¹¹ TPE'nin adı değiştirilerek Türk Patent Marka Kurumu olmuştur (SMK m. 188).

¹¹² TPE, son erişim; 15.3.2019:<https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/>.

¹¹³ Kayatekin, Deniz, Patent Hükümsüzlüğü, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s.4.

¹¹⁴ Güneş, Marka Haksız Rekabet, s.53.

¹¹⁵ Kayatekin, s.4.

1.2.1.2. Tasarım Hakkının Elde Edilmesinde Temel İlkeler

1.2.1.2.1. Tescil ve Ülkesellik İlkesi

Türk hukukunda sınai haklar bakımından tescil ilkesi benimsenmişken, telif hakları bakımından kural olarak tescil öngörülmemiştir. Fikir ve sanat eserlerinden yalnızca musiki ve sinema eserlerinde Bakanlıkça zorunlu kayıt aranmaktadır (FSEK m.13). Diğer eserler bakımından tescil ihtiyaridir. Bu kayıt ve tescil işlemlerinin hakkın doğumunda bir etkisi yoktur¹¹⁶.

Bir tasarımın tescil yoluyla korunup korunmayacağı veya Avrupa Birliği genelinde mi yoksa sadece birkaç üye ülkede korunup korunmayacağı konusunda tasarımcının bulunduğu ülke yasası kapsamında var olan hukuk kurallarına göre belirlenir¹¹⁷.

Anglo-Sakson hukuk sistemini benimseyen ülkelerde telif hakları, sınai haklara benzer olarak tescil edilmektedir. ABD'nin 1989 tarihli Bern Anlaşmasına taraf olmasından önce yayımlanan eserlerin ABD'de korunması için öncelikle tescili gerekmektedir¹¹⁸.

Ülkesellik ilkesi bir fikri hakkın yalnızca hakkın varlığını tanıyan devletin karasal alanı ile sınırlıdır¹¹⁹. Bu ilkeye göre hangi ülkede koruma elde edilmek isteniyorsa, o ülkede tescil başvurusu yapılmalıdır. Ancak bir ülkede alınan marka, patent veya tasarım tescil belgesi, başka ülkelerde geçersizdir¹²⁰. Dünyada bir buluş yahut özgün tasarım üreten veya tasarım sahibi olan kişi, dünya çapında hakkını koruma altına alabilmek için bütün ülkelerde başvuru yapmalı, bu başvuruları tüm ülkelerin ayrı ayrı hukuk düzeni çerçevesinde sonuçlandırılması gerekmektedir¹²¹.

Tescilin etken olacağı coğrafi alan, ilgili ülke sınırlarıdır¹²². Bu konuda tanınmış markalar için istisnai durumlar mevcuttur. Tanınmış markaların korunması için koruma

---

¹¹⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.6.

¹¹⁷ Monseau, s.62.

¹¹⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.6.

¹¹⁹ Koç, Çelik, s.36.

¹²⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.6.

¹²¹ Suluk / Karasu / Nal, s.7.

¹²² Suluk / Karasu / Nal, s.7.

talebinde bulunan ülkede tanınmış olması yeterli olup, bu ülkede tescile ihtiyaç bulunmamaktadır (Paris Anlaşması 6 mük.; TRIPS 16/3).

Tescil açısından başvuru zorluğunu ortadan kaldırmak için birçok devlet, başvuruyu kolaylaştırıcı nitelikte uluslararası anlaşmalar kabul etmiştir. Buna göre hak sahipleri, ilgili uluslararası anlaşmaya taraf ülkelerin tamamında geçerli olan Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı'nın (WIPO) Uluslararası Bürosu vasıtasıyla tek başvuru yapılabilir veya EPO, EUIPO, OAPI ve ARIPO gibi bazı bölgesel ofisler vasıtasıyla başvuru kolaylıklarından faydalanabilir¹²³.

Tescil ilkesinin birkaç istisnası mevcuttur. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) hukukunda tescilsiz tasarımlar üç yıl süreyle korunmaktadır. Üç yıllık tescilsiz tasarım koruması ülkemizde SMK ile kabul edilmiştir (SMK m.55). Buna karşılık Türk içtihat hukukunda SMK' dan önce tescilsiz tasarımlar, haksız rekabet hükümleri ile korunmakta ve bir süre sınırı bulunmamaktaydı¹²⁴.

Benimsenen ilke gereğince sonuç olarak SMK' ya göre tasarımın ülkemiz sınırlarında korunması için Türkiye'de tescil edilmesi gereklidir. Aksi halde bir başka ülkede tescil edilen tasarım hakkı, sahibine SMK çerçevesinde korunma hakkı tanımamaktadır.

1.2.1.2.2. Gerçek Hak Sahipliği ve Teklik İlkesi

Hukukumuzda göre bir tasarım, patent ya da faydalı model korunmasında, tasarım dünya çapında yeni olması şartını taşıyor ise burada amaç gerçek hak sahibini korumaktır¹²⁵.

Pratikte nadiren de olsa, benzer buluş ya da tasarım aynı anda birden çok kişi tarafından keşfedilebilir. Böyle bir olayda ilk başvuru yapan yada rüçhan hakkına sahip kişiye belge verilir (first to file). Geri kalan kişi ise şartların varlığı halinde ön kullanım hakkından faydalanır¹²⁶.

---

¹²³ Suluk / Karasu / Nal, s.7.

¹²⁴ Suluk / Er, s.733.

¹²⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.8.

¹²⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.8.

Fikri mülkiyet alanında “gerçek hak sahipliği ve teklik ilkesi” geçerli olup, bu kapsamda sahibi olmadığı herhangi bir markayı ve tasarımı kendi adına tescil ettiren kişi korumadan faydalanamamaktadır¹²⁷.

Kural olarak markanın, patentin ve tasarımın tek sahibi varken¹²⁸ Sınai Mülkiyet Kanununda yapılan yeni düzenlemeyle önceki hak sahiplerinin noter onayının varlığı şartıyla, bir markanın eşi veya fark edilmeyecek şekilde benzeri birden fazla birey adına tescil edilecek, marka sahibinin kararıyla piyasada beraber olabilecektir (SMK 5/3).

1.2.1.2.3. Rüçhan (Öncelik) İlkesi

Tasarım sahipleri, geliştirdikleri buluşların ticari başarısını, pazarda denemek ister. Bu sayede tasarım sahipleri ilk olarak kendi ülkelerinde başvuru yaptıktan sonra diğer ülkelerde WIPO'nun Uluslararası Bürosu aracılığıyla tescil başvurusu yapmaktadır. İşte bu süreç bir hayli zaman almakta ve geçen bu zaman diliminde bir başkası aynı ya da benzer marka veya tasarım için başvuruda bulunabilir ve bu başvuru uygulamada birtakım karışıklıkların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir¹²⁹.

Yeni Yasayla bu ilke kapsamı genişletilerek; bir tasarımın yenilik, ayırt edici nitelik, kamuya sunma, var olan bir tasarımın varoluşu sebebiyle o tasarımın hükümsüzlük tespiti ve yayın ertelemesinde rüçhan tarihi önem arz etmektedir¹³⁰.

Rüçhan hakkı sadece ilk başvuruya konu tasarım hakkı bakımından geçerlidir¹³¹. Rüçhan ilkesine göre, bir ülkede başvuruda bulunan tasarım sahibi, başka ülkelerde altı veya on iki aylık süre içerisinde rüçhan (öncelik) hakkından yararlanır (SMK m.13-13;62-63; 93-94). Örneğin, Bolu'da fırın geliştiren B firması, fırınlarla ilgili yaptığı buluşu için 01.01.2018 tarihinde Türkpapatent'e başvuruda bulunmuştur. Benzer buluş için Alman A firması, Almanya'da 01.07.2018 tarihinde başvuru yapmıştır. Bolulu B firması, buluşunun dünya çapında başarı yakalayacağını düşündüğü için Almanya'da da tescil ettirmeyi düşünür ve rüçhan hakkından faydalanarak 01.10.2018 tarihinde Almanya'da başvuru yapmıştır. Bu

¹²⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.9.

¹²⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.9.

¹²⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.11.

¹³⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.39.

¹³¹ Koç, Çelik, s.38.

durumu inceleyen Alman Patent Ofisi belgeyi, kendisine daha önce başvuru yapan A'yı mı, yoksa sonra başvuruda bulunan B'ye mi verecektir? B, Türkiye'deki on iki aylık rüçhan hakkından faydalanarak Almanya'da başvuruda bulunduğu için belge B'ye verilecektir. Ancak rüçhan hakkı ilkesi olmasaydı, belgeye hak kazanan A olacaktı¹³².

İki adet rüçhan hakkı mevcuttur¹³³; i) Başvuru rüçhanı, ii) Sergi rüçhanı.

Yukarıda yer verilen örnekte başvuru rüçhanı izah edilmiştir. Sergi rüçhanı ise: Bir ülkede gerçekleştirilen milli veya milletlerarası sergilerden birinde buluşunu, tasarımını ya da markalı ürününü sergileyen şahıs, altı ya da on iki aylık rüçhan (öncelik) sürelerini kaçırmadan o ülkede veya ilgili uluslararası anlaşmalara taraf ülkelerden birinde, sergi rüçhanından faydalanarak başvurusunu yapabilmektedir. Başvurudan faydalanabilmek için mal veya hizmetin sergide görünür şekilde belgelenmeli ve bu belge sergiyi organize eden yerli veya yabancı kuruluştan temin etmelidir¹³⁴.

Rüçhan hakkının süresi patent ve faydalı modeller için ilk başvuru veya sergi tarihinden itibaren on iki ay olup marka ve tasarımlar açısından altı aydır¹³⁵.

1.2.2. Tasarım Hakkının Sona Ermesine İlişkin İlkeler

1.2.2.2. Hakkın Süreyle Sınırlı Olması

Ülkemizde patentlerin koruması yirmi yıl, markalar için on yılda bir yenilenmek şartıyla süresiz, faydalı modeller için on yıl, tescilli tasarımlar için beşer yıllık dönemler halinde yenilemek kaydıyla maksimum yirmi beş yıl, tescilsiz tasarımlar için üç yıl süre ile korunmaktadır¹³⁶.

---

¹³² Suluk / Karasu / Nal, s.11.

¹³³ Suluk / Karasu / Nal, s.11.

¹³⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.11.

¹³⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.11.

¹³⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.17.

Süre ile sınırlılık, ülkesellik ve tescil ilkeleri sınai hak korumasının en karakteristik özellikleri olup süresi sona eren tasarımın kural olarak haksız rekabet hükümlerine dayanılmaz¹³⁷.

1.2.2.3. Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı

Fikri mülkiyet hak sahibi var olan hakkını uzunca bir süre kullanmamışsa ve bu hakkı daha sonra kullanmayacağını ifade etmişse, sonuç olarak o hak kullanamaz. Çünkü kullanılmayan hakkın daha sonra kullanılmasının ardından sonra dava açılması, hakkın kötüye kullanımı sayılabilir. Hukuka uygun olmayan şekilde tescil edilen hakkın hükümsüzlüğü için talepte bulunacak kişi, belirlenmiş zaman diliminde bu istemde bulunması benzer sayılmaktadır. Lakin, hak sahibinin geçerli bir nedeni bulunuyor ise gecikmeden dolayı hak kaybı oluşmaz. Anlaşılacağı üzere, bu hakka yapılan bir saldırının varlığında o hakkın uzun süre kullanılmaması da hak kaybına sebebiyet verebilmektedir¹³⁸.

Bu ilke hakkaniyet ilkesi ile bağdaştırılarak kaynağını TMK m.2'deki dürüstlük kuralından almaktadır. Bu hususta basiretli tacir gibi davranma yükümlülüğü hatırlatılarak, başka bir bireyin hakkını iyi niyetle kullanan birey, masraflı yatırım yaptığı durumda uzun zaman diliminde sessiz kalan şahsın bu haktan istifade etmesi TMK m.2'ye göre aykırı olacağı Yargıtay içtihatlarına konu edilmektedir¹³⁹.

Hakkına tecavüz edilen kimse, gecikmede haklı sebebinin bulunduğunu ve gecikme sebebiyle kendisinin önemli derecede zarar göreceğini ispatlaması gerekmektedir. Öte yandan hakkına el uzatanın niyeti iyi olmalıdır. Çünkü bu ilkenin amacı dürüstlük kuralına dayanmaktadır¹⁴⁰.

İlk defa mahkeme ilamlarıyla uygulamaya konulan sessiz kalma nedeniyle hak kaybı ilkesi, *hükümsüzlük davaları* yönünden artık yasal bir kural halini almıştır (SMK m. 25/6). Örneğin bir markaya sahip olan kişi, kendi markasına benzeyen veya aynı olan markanın üretilip kullanıldığını öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği surette bu olaya 5 yıl süresince sessiz

---

¹³⁷ Suluk / Er, s.733.

¹³⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.18.

¹³⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.18.

¹⁴⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.19.

kalıp harekete geçmemişse, ileri tarihli olan markanın tescili kötü niyetle yapılmadıkça, bu markanın hükümsüzlüğü istenemez¹⁴¹.

1.2.3. Gözetilecek Diğer Hususlar

1.2.3.1. Ön Kullanım Hakkı

Yukarıda izah edildiği gibi nadiren de olsa bir buluş veya tasarımın aynısı ya da benzeri, tasarım sahiplerince birbirinden habersiz ve bağımsız şekilde birden çok kişi tarafından geliştirilebilir. Nitekim çifte buluş, patent mevzuatımızda açıkça düzenlenmiştir (SMK m.109/3; PatKHK m. 11/3). Anlaşılacağı üzere ilk başvuru yapan kişi belgeyi alır ve diğer şahsın, sonradan yapacağı tescil başvurusu ise reddedilir. Çünkü hukukumuzda sınai haklar bakımından kural olarak teklik ilkesi geçerlidir. İlk başvurudan habersiz ve iyi niyetli bir şekilde söz konusu buluş ya da tasarımı kullanan sonraki kişi üretim için birtakım harcamalar ve yatırımlar yapabilir. Bunun için kanun koyucu bu yatırımların boşa gitmesini adil bulmamış ve bu kişilere ön kullanım hakkı tanımıştır¹⁴².

Elde edilen hak "ön kullanım hakkı" veya tasarım belgesi alındıktan sonra sahibine o tasarımı kullanma hakkı vermesi sebebiyle "kullanmaya devam etme hakkı" olarak ifade edilmektedir¹⁴³.

Ön kullanım hakkına sahip kişiye ön kullanıcı denilmektedir. Ön kullanıcı şu şartların¹⁴⁴ varlığı halinde geliştirdiği buluşu ve tasarımı kullanmayı sürdürebilir:

- i) Birbirlerinden bağımsız, habersiz ve iyi niyetli olarak aynı veya benzer tasarım geliştirilmelidir.
- ii) İlk başvurunun yapıldığı tarihten önce, söz konusu buluş ya da tasarımı kullanmak için ön kullanıcının hazırlık ve yatırım yapmış olmasıdır.
- iii) Yapılan yatırımın veya hazırlığın amacına göre sınırlı olarak ön kullanım hakkı tanınır.
- iv) Ön kullanım hakkı işletmeyle devri gerçekleşir ve intikal edilir.

¹⁴¹ Suluk / Karasu / Nal, s.19.

¹⁴² Suluk / Karasu / Nal, s.20.

¹⁴³ Koç, Çelik, s.40.

¹⁴⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.21.

Örnekle izah edilecek olursa: Gaziantep’te imalat üzerine çalışan G firması, özgün bir semaver tasarımı geliştirmiştir. G’den tamamen habersiz olan İstanbul’daki İ firması da benzer bir semaver tasarımı geliştirmiştir. İ, zaman kaybetmeden Türkipatent’e tasarım başvurusunda bulunmuş, bir süre sonra ise G, tescil başvurusunda bulunmuştur. Bu durumda G’nin başvurusu, yeni olmadığı gerekçesiyle itiraz ile reddedilecektir. Ancak G, İ’nin başvurusundan önce söz konusu semaverin üretimine başlamış veya üretim için kalıp ve buna benzer hususlarda ciddi hazırlıklar yapmıştır. Bunun üzerine G, kendisine ön kullanım hakkı verilmesini İ’ye karşı dava yolu ile mahkemeden talep edebilir. Hatta İ’nin G’ye karşı açacağı bir tecavüz davasında savunma açısından ön kullanıcı olduğunu iddia edebilir. Böylece G, daha önceki yatırımı olan ilgili tasarımı kullanmaya devam edecektir¹⁴⁵.

İnhisari bir özellik vermeyen bu hak yalnızca yapılan ciddi hazırlıklar ve yatırımlar sebebiyle sahibine sınırlı bir koruma tanımaktadır¹⁴⁶.

1.2.3.2. Kümülatif Koruma İlkesi

Tasarım, anatomisi gereğince karışık bir vücuda sahiptir¹⁴⁷. Fikri ürün aynı anda birden fazla mevzuat kapsamında koruma standartlarını taşıyabiliyorsa, hakkın sahibi, birçok mevzuata dayanabilir¹⁴⁸. Moda ve tekstil tasarımları, dekorasyon ve grafik tasarımları gibi tasarım bölümleri incelendiğinde bu karmaşıklık daha da anlaşılır hal alacaktır¹⁴⁹.

Bir tasarım fonksiyonel özellik taşıırken diğer bir tasarım sanat eseri olabilir. Bazı tasarımlar ise birden çok özelliği barındırabilir¹⁵⁰. Bu duruma kümülatif koruma ilkesi denilmekte ve fikri mülkiyet hakkı, nispeten birbirine geçmiş halkalara benzetilmektedir¹⁵¹.

Tasarım, yapısında biçim kaygısını taşıyabileceği için kimi tasarımlarda işlevsel özellik ya da estetik değerlerden biri, kimi tasarımlarda da bu amaçların tümü bir arada dengeli şekilde bulunabilir. Bu şekilde bir ürün hem patent hem de tasarım mevzuatı kapsamında korunma şartlarını taşıyorsa hak sahibi iki mevzuatı da deneyebilir. Her iki korumadan faydalanmak

---

¹⁴⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.21.

¹⁴⁶ Koç, Çelik, s.41.

¹⁴⁷ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.43.

¹⁴⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.21.

¹⁴⁹ Koç, Çelik, s.42.

¹⁵⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.43.

¹⁵¹ Suluk / Karasu / Nal, s.21.

isteyen hak sahibi hem tasarım hem de faydalı model veya patent belgesini alarak kümülatif korumadan faydalanabilmektedir¹⁵².

Tasarım sahibi, tasarımını geliştirirken, kullanım kolaylığı, maliyeti ve donanımı gibi ürün sınıflarına göre birçok etkene sahiptir. İşte bu karışık durum tasarım korumasında sui generis korumanın yanında diğer koruma modellerini de beraberinde getirmiştir¹⁵³.

1.2.3.3. Hakkın Tükenmesi ve Paralel İthalat

Bu ilkenin uygulanabilir olması için şu iki kural beraber aranmaktadır: a) Ürün, hak sahibince ya da hak sahibinin izniyle pazara sunulmalı, b) sonradan satılan ürün, orijinal mahiyette olmalıdır. Ürünün taklidinde veya korsan olması durumunda, tükenmeden bahsedilemez; bu halde ihlal meydana gelir. Örneğin, taklit markalı ürün pazarda sergilenmişse tükenme ilkesinden bahsedilmez ve orijinal markalı olan ürün değişimle pazara sunulmuşsa bu hak tükenmeyip burada marka hakkına tecavüz meydana gelmektedir¹⁵⁴.

Yasa koyucuları bu ilke tercihinine göre ulusal, bölgesel veya uluslararası tükenmeye tabidir¹⁵⁵. Ülkesel, bölgesel ve uluslararası tükenme olarak üç çeşit tükenme mevcuttur¹⁵⁶. Bugün itibariyle ülkeler genel olarak ülkesel tükenmeyi uygulamakta ve SMK öncesinde Türkiye’ de bu akıma uygun olarak ülkesel tükenmeyi benimsemiş; sadece entegre devre topografyaları bakımından uluslararası tükenme geçerliydi (ETDK m.12). Ancak SMK’nın hazırlık aşamasında tükenme ilkesi pek çok tartışmalara mahal vermiş ve sonuç olarak ulusal tükenmeden *uluslararası tükenmeye* geçilmiştir¹⁵⁷.

---

¹⁵² Suluk / Karasu / Nal, s.310.

¹⁵³ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.43.

¹⁵⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.12.

¹⁵⁵ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.41.

¹⁵⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.12.

¹⁵⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.14.

1.3. Tescilsiz Tasarımların Telif Haklarına ve Haksız Rekabet Hukuku'na Göre Korunması

1.3.1. FSEK Çerçevesinde Korunması

Fikri hak yaratılan fikir ve sanat ürünleri üzerindeki hak olduğu için daima bir fikri ve sanatsal çabayı gerektirir ve bu çaba ile yaratılan üründe onu sahibinin özelliğini taşır¹⁵⁸. FSEK kapsamında eser kabul edilen tasarımlar, tescil prosedürüne ihtiyaç duymadan FSEK' ten doğan haklar sayesinde otomatikman koruma elde etmektedir. Bu noktada dönem itibariyle yalnızca tescilli tasarımların korunmasının olduğu süreçte eser niteliğinde olan tasarımların FSEK kapsamında korunması avantajlı hal almıştır¹⁵⁹.

Öncelikle tasarımların FSEK kapsamında korumadan bahsetmeden önce bu iki koruma modelinin farklarından bahsetmek gerekir¹⁶⁰.

Tasarım hukukunda amaç tasarımcının tasarımı üzerindeki hukuk güvenliğinin sağlanması iken fikir ve sanat eserlerinde maksat eserin sahibini korumaktır¹⁶¹. İki model arasındaki en önemli diğer fark ise tasarım mevzuatı, tasarım sahibine tekel hak sunarken FSEK kapsamında yalnızca elde edilen ürünü taklide karşı korumaktadır¹⁶².

Mevcut farklar arasında süreler de dikkate alınmalıdır. Fikir ve sanat eserlerinde süre, eserin sahibinin ömrü boyunca ve ölümünden itibaren yetmiş beş yıl sürerken, tasarım mevzuatında tescilli tasarımların koruma süresi beş yıl ve en son yirmi beş yıl olup tescilsiz tasarımlar ise üç yıl korunabilir¹⁶³.

Küresel ticarete bağımlı şekilde fikri mülkiyet hakkının ehemmiyeti çoğalmıştır. Günümüzde ülkemiz ekonomisinin, uluslararası pazarda yarışa dahil olabilmesinin asıl nedenlerinden biri, kuşkusuz sağlıklı çalışan fikri mülkiyet sistemidir¹⁶⁴.

¹⁵⁸ Kılıçoğlu, Ahmet M., Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara, Turhan Kitapevi, 2018, s.138.

¹⁵⁹ Şehirali, Feyzan Hayal, "Türk Hukukunda Tasarımlara Yönelik Uygulamalar" Sempozyum 2004, <http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/13052014133235.pdf> (Erişim Tarihi: 28.03.2017), s.34.

¹⁶⁰ Şehirali, s.33.

¹⁶¹ Şehirali, s.33.

¹⁶² Şehirali, s.34.

¹⁶³ Şehirali, s.34.

¹⁶⁴ Suluk, Fikri Mülkiyet Hakları (eserin adının kısaltılmış hali), s.13.

Tasarımların FSEK çerçevesinde korunmasının olup olmadığı, geçmişten bu yana tartışma konusu olup gerek Avrupa hukukunda gerekse Türk hukukunda kümülatif koruma ilkesinin kabul edilmesiyle birlikte sübuta ermiştir¹⁶⁵.

Esasında tasarımların FSEK kapsamında korunup korunmayacağı hususunun en kilit noktası tasarımların FSEK çerçevesinde uzun süreli koruma sağlanmasıyla, tasarımların korunması amacını aşan ve piyasadaki rekabet ortamını erteleyen sonuçlara yol açabilmektedir¹⁶⁶.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 2. Maddesinin 3. fıkrasına göre “*bedii vasfı bulunmayan teknik ve bilimsel fotoğraflar, haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topografyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, çevre ve sahne tasarım ve projeleri, endüstri*” eser niteliğindedir¹⁶⁷. Ancak bu fıkra da değinilen “tasarım” kelimesi, “endüstriyel tasarım” manasında değil, yalnızca ürünün geliştirilmesi aşamasındaki bütünleşmemiş çizimsel eskizler anlamındadır¹⁶⁸.

Sahibinin hususiyetini taşıma eyleminde kalite, güzellik ve sağlamlık önemli olmadığı için kötü ve kalitesiz eserler de olabilirken önemli olan şey ise sahibinin ruhunu yansıtmasıdır¹⁶⁹.

Tasarımların FSEK kapsamında korumasından yararlanması için sahibinin hususiyetinin taşınması sübjektif koşul olarak nitelendirilmekte iken kanunda eser kategorisinde yer alma durumu ise objektif koşul sayılmasıyla toplamda iki tanedir¹⁷⁰. Bu kategoriler; musiki eseri, ilim ve edebiyat eseri, güzel sanat eseri ve sinema eseri ile birlikte toplamda dört seçeneği vardır¹⁷¹.

---

¹⁶⁵ Şehirli, s.34.

¹⁶⁶ Şehirli, s.35.

¹⁶⁷ Şehirli, s.37.

¹⁶⁸ Fidan, s. 432.

¹⁶⁹ Fidan, s. 428.

¹⁷⁰ Fidan, İsmail, Endüstriyel Tasarımların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, s. 427.

¹⁷¹ Şehirli, s.35.

Sayılan eser şartları dışında; eserin objektif yenilik oluşturması, amacının olması, bir gruba hitap etmesi, kalitesi, emeği ve sermayesinin sınırı, eserin varoluşunda kullanılan araçların ehemmiyeti yoktur¹⁷².

Eser türlerinde bazı özel şartlar da bulunmaktadır, örneğin güzel sanat eserinde estetik, bilimsel eserde ise teknik özellik aranmaktadır¹⁷³. Bu kapsamda eser sayılan türlerden bir kesimi tasarım alanında, ürün sayılmayacağı için, bir kısım tasarımların eser türlerine girmesi mümkün değildir. FSEK'in 2. maddesinin b bendinde eser sayılan bilgisayar programlarının, raks koreografi eserlerinin, pandomima vb. musiki eserleri tasarım kapsamında ürün sayılmadıklarından tasarım korunmasından yararlanamazlar¹⁷⁴. Buna göre bir fikri ve sanatsal çaba sahibine ait hususiyeti barındırmıyor ve FSEK'te öngörülen eser gruplarından birini kapsamıyorsa eser olarak kabul edilmeyecektir¹⁷⁵. Örneğin, tekne maketi tasarım hukukunda yenilik ve ayırt edicilik esaslarını taşıyorsa, aynı zamanda SMK hükümlerince tescil edilebilmektedir. Eğer, tekne maketi tasarım hukukunda tescillenemeyecek olsa dahi, FSEK'te yer alan şartların varlığı halinde eser olarak korunabilecektir¹⁷⁶.

Mülga 554 sayılı KHK döneminde tescilsiz tasarımların korunması bu kapsamda olmadığı için mutlak yenilik aranmamakta ve ayırt edicilik niteliği gerekmemektedir. Dolayısıyla o dönem, yenilik ve ayırt edicilik kıstası incelenmeksizin, sahibinin hususiyeti taşıma şartı taşıyan tescilsiz tasarımlar FSEK kapsamında korunmaktaydı¹⁷⁷. FSEK'te tasarım tanımı yapılmamış, ancak eser sayılan hallerin bahsedildiği 2. Maddenin 3. Bendinde ve 4. maddede değinilmiştir¹⁷⁸.

Görüleceği üzere, FSEK çerçevesindeki korumayla diğer koruma yöntemleri kıyaslanırken ispat meselesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. FSEK koruması için şekil şartı aranmadığından diğer marka, patent ve tasarım hukukunda tescil müessesesi olduğu için bu alanda ispat külfeti açısından elverişsiz koşulların yer aldığı söylenebilir¹⁷⁹.

---

¹⁷² Fidan, s. 427.

¹⁷³ Şehirli, s.35.

¹⁷⁴ Şehirli, s.37.

¹⁷⁵ Kılıçoğlu, s.139.

¹⁷⁶ Fidan, s. 433.

¹⁷⁷ Fidan, s. 443.

¹⁷⁸ Arıkan, Ayşe Saadet, "Tasarımların 554 Sayılı Tasarım Kararnamesi ve Fikir-Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Korunması" Marmara Üniversitesi Araştırma Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi, C.4, S.1-2, (1995/1996), s.73.

¹⁷⁹ Fidan, s. 446.

FSEK uygulamasında eserlerde tasarım hukuku alanda aranmayan şart olan estetik değer barındırma şartı aranmaktadır. Bu şartın varlığıyla FSEK kapsamında korunma için uygulama alanı daraltılmıştır. Böylelikle FSEK ile sunulan uzun süreli ve tescilsiz tasarım korumasının 554 sayılı KHK kapsamında tescilli korumayı lüzumsuz kılması gibi arzu edilmeyen sonucun önüne geçilmiştir¹⁸⁰. FSEK kapsamında korumadan yararlanmak için tasarımların tescilli ya da tescilsiz olması fark etmemektedir¹⁸¹.

Sınai Mülkiyet Kanununun gelmesinin sonucunda olağan sistemi meydana getiren KHK'lar ve mevcut bir kısım yasa hükümlerini yürürlükten kaldırmış ve değiştirmiştir. SMK kural olarak yayın tarihinden itibaren yürürlüğe girdiğinden,¹⁸² Kanunun yayımlanmadan önceki başvurular ve mevcut çekişmelere ilişkin ilkeler sonraki maddelerde yer edinmiştir. Geçici birinci maddeye göre yasanın yayımından önceki ulusal ve uluslararası tasarım başvuruları, coğrafi işaret başvuruları ve işlemler başvuru tarihinde mevcut olan KHK ve ilgili yasa hükümlerine göre değerlendirilecektir¹⁸³.

Fikri mülkiyet hukukuyla haksız rekabet hükümleri arasındaki bağlantının bir diğeri ise tescilsiz marka ve tasarım haklarının korunmasına ilişkindir. SMK, tescilsiz tasarımları bünyesinde sınai hak olarak nitelendirdiğinden, haksız rekabet hükümleri ve SMK ile korunan tescilsiz tasarımların ihlali ve hükümsüzlük tespitleri hakkında ki uyumsuzluklar, ihtisas mahkemelerinin görev alanından olacaktır¹⁸⁴.

Mevzuatımızın yeniden ele alınmasında tercüme metinler baz alınarak uluslararası anlaşmalar ve Topluluk Tasarım mevzuatı dikkate alınmıştır. FSEK gibi yasayla gelen tanımlar ise, ilgili alanda uzman kadro ve doktrin görüşleri elde edilmeden kaleme alınan mevzuatımız uluslararası anlaşmalar, AB mevzuatıyla uyumsuz kalmıştır. Ülkenin olağan durumu dikkate alınmadan kaleme alınan yazıların, mevzuatın kendinden kaynaklanan problemler yaşanmasına sebebiyet vermiştir¹⁸⁵.

---

¹⁸⁰ Şehirli, s.38.

¹⁸¹ Koç, Çelik, s.122.

¹⁸² SMK'nın yenileme hakkındaki 23/2, 69/4 ve amblem zorunluluğuna dair 46 maddesi hükmü yayından bir yıl sonraya; 26. maddenin TPE' ce uygulanabilmesi ise, 192. Madde hükmü gereği, yayından yedi yıl sonraya bırakılmıştır.

¹⁸³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.55.

¹⁸⁴ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.56.

¹⁸⁵ Suluk, Cahit, Tasarım ve Faydalı Model Korumasında Yaşanan Sorunlar, İstanbul Fikri Mülkiyet Hukuku Sempozyumu, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 2005, s.157.

1.3.2. Haksız Rekabet Hukuku'na Göre Korunması

Benzer ürünleri meydana getiren diğer firmaların, birbirlerinin tasarımını ve ticaret unvanlarını, taklit ederek birbirlerini kötülerini çok sık başvurulan rekabet yöntemlerindedir. Bu gelişmeler sonucunda dürüst tacirlerin, rakiplerinin ticari ahlakı ile bağdaşmayan rekabet fiiline karşı korunmasına ihtiyaç duyulmuştur¹⁸⁶.

Haksız rekabet ilk kez Fransız mahkemelerinde ortaya konulan bir kavramdır. Fransız hukuku, haksız rekabeti, aynı cins malları üreten diğer firmalar arasında rakiplerin müşteri kitlesinin kaçırılması durumunu haksız fiil olarak değerlendirerek özel bir dava çeşidi geliştirmiştir¹⁸⁷.

Ticari kimlikte haksız rekabet, uygulamada, “iltibas veya iktibas” olarak somutlaşmaktadır. Ticaret unvanı, işletme adı, ürün ambalajı, ticarete kullanılan sair işaret ve yöntemler, kötüleme ve aldatıcı reklamlar ticari kimliğe zarar veren ve iltibasa yol açan eylemler, haksız rekabettir¹⁸⁸.

Tecavüz kavramı, tasarım hakkı sahibinin tasarımı nedeniyle sahip olduğu mutlak yetkilerine yapılan haksız saldırıyı, başka bir deyişle, üçüncü kişilerin izinsiz tasarım hakkı sahibine tanınan alana müdahalesidir. Dünya Fikri Haklar Örgütü'nün patent için verdiği tanımın tasarımlar için geçerli olması durumunda, tecavüz, tasarımın sahibi dışındaki bir kişi tarafından rızası dışında kullanılmasıdır¹⁸⁹. Taklit edilerek tasarıma tecavüz durumunu dikkate alan hukuk sistemi, tasarımın fikri bir hak olarak korunması gerektiği hususunda hemfikirdir. Ancak, ulusal hukukların korumaya ilişkin düzenlemelerinde pek çok farklılıklar mevcuttur. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) ve Türk hukukunda tescilli tasarımlar beş yıl, Türkiye'de dönemler halinde uzatılması ile toplamda yirmi beş yıl ve üç yıllık tescilsiz tasarımlar korunmakta iken Amerikan hukukunda on dört yıl korunmaktadır¹⁹⁰.

¹⁸⁶ Güven, Şirin, Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s.7.

¹⁸⁷ Güven, s.8.

¹⁸⁸ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.34.

¹⁸⁹ Turgay, Gezer, s.232.

¹⁹⁰ Turgay, Gezer, s.233.

Haksız rekabet özet ifadeyle ekonomik rekabetin hukuka aykırı yapılmasıdır. Sözcük anlamıyla rekabet “aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, mücadele ve yarışmadır”¹⁹¹. Haksız rekabet hükümleriyle bağlantılı olan fikri mülkiyet hukuku ise kişinin yenilikçi faaliyetlerini ortaya çıkaran fikir ürünlerini korunmasını amaç edinmiştir¹⁹². Sınai hakların ihlal edilmesi özel haksız rekabet durumu meydana getirdiğinden öncelikle haksız rekabet kavram ve kurumu incelenmesinde fayda görülmektedir¹⁹³.

Sınai haklar alanında belli başlı anlaşmalarından biri 1883 yılında yapılan Paris Konvansiyonu olup bu anlaşma ile üye ülkelere tasarımlarını korumaları alanında yükümlülük getirmiştir. Bu korumayla tasarımın ne şekilde korunacağı üye ülkelere bırakılmıştır. Ülkemiz, 1925 yılında Konvansiyona taraf olmuştur. O dönem ülkemizde uzun süre, konuya ilişkin özel düzenlemeler olmamış, genel hükümler dahilinde haksız rekabet hukukuyla koruma tercih edilmiştir¹⁹⁴. Kararnamelerde tescilli tasarımlar düzenlenmiş olup tescilsiz tasarımlar açısından hukuki koruma olarak FSEK ve TTK’ nın haksız rekabeti düzenleyen hükümlerince uygulanmıştır.

Hukukumuzda, İsviçre Borçlar Kanunu’nun 48. maddesinden aktarılan 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu’nda haksız rekabet hükümleri düzenlenmiştir¹⁹⁵. Ülkemizde Cumhuriyet dönemi ile birlikte haksız rekabet konusu TTK madde 56. ila 65. ve TBK 48. maddelerinde düzenlenmiş, ticari olmayan rekabet halleri için TBK 48. maddesi saklı tutulmuştur. Ticari iş niteliği taşıyan davalarda ise, TTK’da yer alan haksız rekabet hükümleri çerçevesinde koruma gelmiştir¹⁹⁶.

Türkiye’de 1995 yılında tasarım korumasına ilişkin ilk düzenlemede AB Tasarım Tüzüğü’ne karşı tescilsiz tasarımlar düzenlenmemiş, bunların genel hükümlerle korunacağı kural olarak getirilmiştir. Genel hükümlerin izahı, telif ve marka koruması dışında, TTK’daki haksız rekabet kapsamındaki düzenlemesidir¹⁹⁷.

---

¹⁹¹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <http://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 05.05.2019).

¹⁹² Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.18.

¹⁹³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.17.

¹⁹⁴ Suluk / Kenaroğlu Avukatlık Bürosu, Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler, İstanbul, MÜSİAD Cep Kitapları, 2011, s.95.

¹⁹⁵ Güven, s.17

¹⁹⁶ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.20.

¹⁹⁷ Suluk / Kenaroğlu, s.146-147.

1995 yılındaki özel düzenlemeler sonucu Yargıtay'ın emek ilkesine ilişkin görüşlerinde yenileme beklenirken, Yargıtay yeni düzenlemelerin ardından verilen kararlarında değişiklik yapmamıştır¹⁹⁸.

Tasarımlar, ülkemizde 1995 yılına kadar yalnızca haksız rekabet hükümlerince korunmuştur. Bu tarihte Türkiye DTÖ/TRIPS anlaşmasının kabulüyle, fikri mülkiyete ilişkin alanlarda reforma gidilmiştir. İlk kez tasarımlarda özel bir düzenleme olarak 1995 tarihli EndTasKHK düzenlenmiş, gelişen düzenlemeler ile Türkiye, tasarımlarla ilgili 1997 yılında Locarna Anlaşmasına ardından 2005 yılında da Lahey Anlaşmasına taraf olmuştur¹⁹⁹. Coğrafi işaret, tasarım, faydalı model gibi haklar ilk defa bu tarihte mevzuatımızda yer almıştır²⁰⁰.

Tasarımların korunmasında hedeflenen şey fikri mülkiyet hakkının korunmasıyken, haksız rekabet hükümleriyle hedeflenen haksız rekabete neden olan haksız fiilin engellenmesidir. Bu iki alanın korumaya çalıştığı hukuki değerler birbirlerinden farklıdır²⁰¹. Türk sınai mülkiyet mevzuatı, modern patent sistemleri ile uyumludur. Ancak SMK' dan önce içtihat hukukunda tescilsiz tasarımlar bakımından haksız rekabet hükümlerinden yola çıkılarak *emek ilkesine* dayanılmaktadır²⁰².

Haksız rekabet hukuku fikri mülkiyet hukuku ile temas içinde olup; marka, tasarım veya patent haklarına izinsiz el atmalar özünde haksız rekabeti oluşturmaktadır²⁰³. Tasarım orijinalliğe sahip ve tescili de yapılmamış ise bu tasarımın taklidinde tüketicilerin ana kaynağı belirlemesinde yanıltıcıysa bu halde haksız rekabet hükümleri ile koruma devre olacaktır²⁰⁴.

Haksız rekabet kuralları fikri mülkiyet kurallarına bağlantılı şekilde korumaktadır. Yani tescilli hak, varlığını kendi uygulaması dahilinde devam ettirdiği sürece ihlal eylemleri haksız rekabeti oluşturmaktadır. Ancak süresi dolmuş patent, tasarım veya yenilenmeyen bir markanın haksız rekabet hükümleri kapsamında korunması kabul edilemez. Haksız rekabetin doğurduğu

---

¹⁹⁸ Suluk / Kenaroğlu, s.147.

¹⁹⁹ Suluk / Kenaroğlu, s.96.

²⁰⁰ Suluk, Tasarım ve Faydalı Model (eserin adının kısaltılmış hali), s.156.

²⁰¹ Tüzgen, s.52.

²⁰² Suluk, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken "Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınai Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri ile Korunması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2, 2012, s.163.

²⁰³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.34.

²⁰⁴ Koç, Çelik, s.132.

korumanın sağlanabilmesi için korumayı haklı kılan sebeplerin geçerliliğini devam ettirmesi gerekmekte, yani Kanunun sağladığı korumanında sürdürülebiliyor olması gereklidir²⁰⁵.

Süresi dolmuş tasarımlar açısından, bir başkasının tasarım süresi dolduktan sonra o tasarımı taklit etmesi haksız rekabeti oluşturmamaktadır. Aksine süresi tamamlanan tasarımın haksız rekabet olarak sayılması, tasarıma süresiz hak tanınmasına sebebiyet vermektedir²⁰⁶.

1995 tarihli PatKHK ile EndTasKHK'nın yürürlüğe girmeden önceki Yargıtay kararları, çağdaş patent modeliyle uyumlu olmadığı gibi 1995 sonrası kararlarında da bu görüşünü sürdürmeye devam ettirmiştir²⁰⁷. Yabancı ülkede tescilli fakat ülkemizde tescili olmayan patente yönelik ihtisas mahkemesi kararında şu izahı²⁰⁸ yapmıştır; *“Davacı ürünün ABD’de tescilli beş adet patente konu olduğunun belirtildiği, etiketleme makineleri için davacının TPE nezdinde tescilli tasarım veya patent belgesinin bulunmadığı, o halde yalnızca ABD’de geçerli patent belgesinden doğan hakların Türkiye’de ihlalinden bahsetmenin söz konusu olamayacağı, ayrıca bu buluşun veya ürünün Türkiye’de haksız rekabet yolu ile korunmasının da talep edilemeyeceği, aksi düşüncenin Türk Patent Enstitüsü’ne hiçbir bedel ödmeden ve ülkemizde geçerliliği bulunmayan bir buluşa veya ürüne koruma verilmesi anlamına geleceği, bu hususun patent belgesinin süreli olması ve 20 yıllık sürenin sonunda buluşun tüm insanlığın hizmetine sunulması ve herkesin bundan istifade etmesini sağlayan amacına ve 551 sayılı KHK’nın 133/2. maddesine aykırılık teşkil edeceği, ayrıca özel yasa düzenlemelerinin bulunduğu hallerde genel hukuk (haksız rekabet) kurallarına başvurulmasının da mümkün olmadığı”*. İhtisas mahkemesi kararında dayanak teşkil eden 551 Sayılı PatKHK’nın 133. maddesinin 2. fıkrası şu şekildedir: *“Hakkı sona eren patentin konusu, sona erme sebebinin gerçekleşmiş olduğu andan itibaren, toplumun malı sayılır”*.

Yargıtay, yukarıda anılan kararını şu gerekçeyle²⁰⁹ bozmuştur: *“Patent ve faydalı model hakkında düzenleme getiren 551 sayılı KHK’de Türkiye’de tescil edilmemiş olan buluşların korunmayacağı yönünde bir hüküm bulunmamaktadır. TTK’nın haksız rekabete ilişkin 56 vd.*

---

²⁰⁵ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.37.

²⁰⁶ Şehirli, s.32.

²⁰⁷ Suluk, Haksız Rekabet (eserin adının kısaltılmış hali), s.164.

²⁰⁸ İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 18.04.2006, E. 2004/893, K. 2016/120., Suluk, Haksız Rekabet, s.165.

²⁰⁹ Suluk, Haksız Rekabet, s.164.

maddelerinin varlığı karşısında mahkemenin ilk gerekçesi, hukuka uygun bir gerekçe olarak kabul edilemez”²¹⁰.

2007 tarihli bir diğer Yargıtay kararında²¹¹ yerel mahkemece “*davacı ürünleriyle benzerlik taşıdığı, ...*” gerekçesiyle haksız rekabeti kabul etmiş ve Yargıtay da kararı onamıştır²¹².

Tescilsiz veya tescile dayalı koruma süresi dolan ürünler açısından haksız rekabetin uygulanıp uygulanmayacağı durumlarda ise, öncelikle iltibasa yol açmayan kullanımların engellenemeyeceği kabul edilmektedir. Yargıtay’ın aksine yorumu işaret eden kararları var ise bu tür ürünlerin özgünlüğü, iltibas yaratmamak kaydıyla taklidi olanaklıdır²¹³.

Yargıtay’ın 2006 yılındaki bir kararında²¹⁴ ise tescillenmemiş tasarımın haksız rekabet kapsamında korunacağını “*teknik zorunluluk gerektirmeyen ve herkesin kullanımına açık olmayan özellikler bakımından davalının haksız rekabetten kaçınma yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağına ...*” işaret edilmiştir²¹⁵.

Anılan içtihatlarda SMK’den önce Yargıtay’a göre, tescillenmemiş tasarımlar *emek ilkesi* gereğince haksız rekabet kapsamında korunmaktaydı²¹⁶. Süresi dolan tasarımlar hakkında haksız rekabet kapsamında ürün görünümü üzerinde tekeli hakkın, süresiz kullanımı şeklinde yorumlamak doğru olmayacaktır. 554 sayılı KHK’nın 22. maddesinde onarım amaçlı kullanılmayı düzenleyen ilke göre göre görsel zorunluluk gerektiren parça tasarımları piyasaya sunulmasının ardından üç yıl sonra, bunları kamuya yanılmamak şartıyla uygulayabilmekteydi²¹⁷.

Tescilli bir tasarımın korunması genellikle sorunsuz işleyen bir süreçtir. Ancak tescilsiz bir tasarımın korunması gündeminde tasarımın haksız rekabet ve SMK hükümleri çerçevesinde

²¹⁰ Y. 11. HD. 4.03.2008, E. 2006/11131, K. 2008/2607, Sinerji Mevzuat <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:07.12.2018).

²¹¹ Y. 11. HD, 16.03.2015, E. 2014/18748, K. 2015/3562 Sinerji Mevzuat <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:02.02.2019).

²¹² Suluk, Haksız Rekabet, s.165.

²¹³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.40.

²¹⁴ Yargıtay 11. HD, 31.01.2006, E. 2004/14198, K.2006/917.

²¹⁵ Suluk, Haksız Rekabet, s.165.

²¹⁶ Suluk, Haksız Rekabet, s.165.

²¹⁷ Şehirli, s.33.

korunması hukuken mümkündür²¹⁸. Bir diğer husus olan yirmi beş yıllık maksimum koruma süresi dolmamış, ancak yenilenmeyen tasarımlar açısından rekabetin olup olmayacağıdır. Bu hususta tasarımlar bakımından haksız rekabet kuralları evleviyetle kabulü gerekmektedir²¹⁹.

Yargıtay bir içtihadında ise iltibas olayına dikkat çekmiştir²²⁰: “*Dairemiz yerleşmiş, içtihatlarına göre iltibasın objektif olarak mevcudiyeti gerekli olup, iltibasın varlığından bahsedebilmek için normal ve orta seviyede bir alıcının, taklit edilmiş, marka veya şekil benzerliği nedeniyle yanılma ve aldanmaya düşüp düşmeyeceği başlıca ölçü olarak kabul edilmektedir*”²²¹.

Yargıtay kararlarında da net şekilde anlaşılacağı üzere haksız rekabetin kabulü için taklit unsurunun yeterli olmadığını, ilaveten iltibasın varlığını aranmıştır²²². Kısaca, Ülkemiz 1995 yılından bu yana tasarımların korumasına yönelik yeni bir yol kabul etmiş ve yola göre yenilik ve ayırt edicilik nitelikleri koruma kapsamına alınmıştır²²³.

Haksız rekabet düzenlemelerin dürüst ve bozulmamış bir rekabet ortamının sağlanması amacı ile hakkın aldatıcı hareket ve iyi niyet kurallarına aykırılık teşkil etmesi durumlarını kötüye kullanılmasını engellemektir. Ancak haksız rekabetin oluşması için zarar veya kusur şartı aranmaz²²⁴. Serbest piyasada bir ürünün görünümü özel yasalar ile korunmuyorsa herkes taklit edebilir. Serbestliğin sınırını ise dürüstlük kuralı ve iyi niyet kuralları çerçevesinde kullanılmalıdır²²⁵. Her haksız rekabet fikri mülkiyet ihlali olmamakla birlikte her fikri mülkiyet ihlali haksız rekabettir. Haksız rekabetin üç unsuru²²⁶ bulunmaktadır. Bunlar; *i)* iktisadi rekabetin kötüye kullanılması, *ii)* dürüstlük kuralına aykırılık, *iii)* ekonomik çıkarların etkilenmesidir.

Tekstil gibi kısa süreli değişen ve pek çok ürünü üreten sektörlerde tescil kaydının sermaye istemesi ve uzun süreçli olması gibi sebeplerle tasarım sahiplerinin tasarımlarını kayıt

²¹⁸ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.40.

²¹⁹ Şehirali, s.33.

²²⁰ Suluk, Haksız Rekabet, s.169.

²²¹ Y. 11. HD, 27.01.1989, E. 1988/10003, K. 1989/326 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:10.10.2018).

²²² Suluk, Haksız Rekabet, s.169.

²²³ Suluk/ Kenaroğlu, s.96.

²²⁴ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.25.

²²⁵ Koç, Çelik, s.128.

²²⁶ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.30.

işlemlerinden kaçınmaları yeni ve nitelikli pek çok tasarımın korunamamasına sebebiyet vermektedir²²⁷.

Yasadan önce tasarımların haksız rekabet hükümleriyle korunmasının amacı piyasadaki rekabetin doğruluk ve dürüstlük çerçevesinde uygulanmamasıdır²²⁸. Burada özellikle tescil edilmemiş tasarımların haksız rekabet alanında korunmasından bahsedilecektir. Günümüzde pek çok şirketler tasarımlarını tescillendirmemektedir. Buna sebep olarak ekonomik şartlara mobilya, halı, tekstil vb. sektörlerdeki modanın çabuk değişmesini sebep olarak göstermektedir. Süregelen moda ya rağmen üreticiler, tasarımlarını tescil kaydı masrafına ve zahmete katlanmak istemezler. Ancak bu durumda diğer firmalar tescil etmeden kullanılan tasarımları kendi adına tescil etmektedir. Sonuç olarak, o güne kadar tescil edilmeden kullanılan asıl hak sahibi olan bireylere karşı silah olarak kullanabilmektedir²²⁹.

Tescilsiz tasarımların haksız rekabet çerçevesinde korunabileceği muhakkaktır. Ancak tescilli tasarımın süresi sona erdikten sonra haksız rekabet hükümleriyle korunması, tescilsiz tasarımlara göre tercih edilmeme durumunu engellemiş olacaktır²³⁰.

554 sayılı EndTasKHK'nın 1. maddesine göre tescillenmemiş tasarımların korunması genel hükümlere bırakıldığı Yargıtay içtihatlarına²³¹ da konu edilmiştir. Tescilsiz tasarımlar açısından 2005 yılında Hukuk Genel Kurulu (HGK) kararına göre dünyada ve Türkiye'de ilk kez davacı tarafından geliştirilip geliştirilmediğine bakılmış²³² ve davalının o ürünü taklit edip etmediği tetkik edilmiştir. HGK kararında yalnızca haksız rekabet hükümlerine dayandırıldığı için dava konusu tasarımların yeni olup olmadığına da bakılmamıştır²³³.

---

²²⁷ Şehirli, s.11.

²²⁸ Şehirli, s.7.

²²⁹ Şelli, Dilek, s.7.

²³⁰ Şehirli, s.33.

²³¹ Y. 11. HD, 13.11.2013, E. 2013/97, K. 2013/1580, Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:03.01.2019).

²³² Y. HGK, 27.04.2005, E.2005/11-231, K.2005/273, Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

²³³ Suluk / Kenaroğlu, s.149.

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında korumanın esasları açısından farklı görüşler ortaya konulmuştur²³⁴. Tescilsiz bir ürün taklit sebebiyle haksız rekabet hükümlerince korunabilmesi için, davacı yanca geliştirilmiş olması gerekmektedir²³⁵.

Yargıtay içtihatlarında, tescilsiz ürünler açısından üstün hak ve hak sahipliğinden bahsetmekte ve tescilsiz tasarım sahibine *üstün hak* sunduğundan davanın konusu ürüne uygulanan lisans sözleşmesinden oluşan hakların üçüncü şahıslara karşı ileri sürülebileceği ifade edilmektedir. Bunun sonucunda tescilsiz tasarım sahibine, tescilli bir hakka sahipmiş gibi yetkiler verilmiştir²³⁶.

Ancak Yargıtay'ın 2009 yılında verdiği kararlarında ise teknik zorunluluk arz etmeyen tescilsiz tasarımın, üçüncü şahıslarca kullanılması haksız rekabet kapsamında değerlendirmiştir²³⁷. Her ne kadar asıl hakkın sahibi TTK kapsamında korunsada tescil sahibi, incelemesiz sistemden kaynaklı aşırı yıpranmalara maruz kalmıştır²³⁸. Yeni yasa öncesi Yargıtay kararlarına göre, tescilsiz tasarımların korunması haksız rekabet ile olmaktadır. Fakat rakip firmalar, bir başka firmanın emeğinden ve tanınmışlığından yararlanmadan iltibasa karşı gereken önlemleri almak şartıyla tescilsiz tasarımın ticaretini yapabilecektir²³⁹.

Yargıtay içtihatlarında haksız rekabetin varlığı incelenirken şu kriterlere yer verilmiştir²⁴⁰. Bunlar; yenilik ve özgünlük, benzetmenin derecesi, benzerliğin iltibas olup olmadığı, teknik zorunluluktan kaynaklanan benzerliktir.

Kimi hallerde bu düzenlemelerin kapsamaları geniş yorumlanabilmektedir. Tasarım alanında korunan ürünün dış görünümü iken, haksız rekabet hükümlerinde ise korunan dürüstlük kuralı çerçevesinde rekabet hakkının kullanılmasıdır. Yargıtay içtihatlarında tasarımlar çevresinden haksız rekabet sayılabilmesi için çeşitli kriterler mevcuttur. İlgili kriterlerin en önemlisi, ürünler arası benzerliğin iltibasa yol açıp açmadığıdır. İltibasın olup olmadığı değerlendirilirken benzer ürünlerde farklı markaların yer almasının iltibas ihtimalini

²³⁴ Suluk, Haksız Rekabet, s.165.

²³⁵ Suluk, Haksız Rekabet, s.166.

²³⁶ Suluk, Haksız Rekabet, s.166.

²³⁷ Suluk / Kenaroğlu, s.149.

²³⁸ Şelli, Dilek, s.7.

²³⁹ Suluk, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken "Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınai Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması, s.171.

²⁴⁰ Şehirli, s.25.

azalttığını veya ortadan kaldırdığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla haksız rekabetin var olmadığı durumlarda tasarım koruma elde edememektedir²⁴¹.

Hukukumuzda hangi davranışların haksız rekabet olacağı konusunda değişik fikirler benimsenmiş ve asıl olarak dürüstlük, güven veya iyi niyet kurallarından farklı davranışın haksız rekabeti oluşturacağı kabul edilmiştir²⁴². Sonuç olarak tescilsiz tasarımların haksız rekabet hükümleriyle korunması için iltibas unsuru şart olup, harcıalem tasarımlar tasarımları herkes kullanabileceğinden haksız rekabet hükümlerinden yararlanması olanaksızdır²⁴³. Haksız rekabet, Sınai Mülkiyet yasasından sonra doğan uyuşmazlıklar bakımından uygulanmayacak, bu tarihten önce doğan uyuşmazlıklar açısından uygulanabilecektir²⁴⁴.

1.3.3. SMK Hükümlerine Göre Tescilsiz Tasarımların Korunmasının Özellikleri

Üretimde firmalar yeni ürünler üretmeye ihtiyaç duyması ile bir ürüne kimlik kazandırılır. Kimliği olan tasarım sahibi, bu aidiyetliği garantilemek ister. Tamda bu durumda tasarım koruması ihtiyacı duyulmuştur²⁴⁵.

Ülkemizde tasarım koruması, 1995 yılında yürürlüğe giren 554 sayılı EndTasKHK²⁴⁶ ile özel düzenlemeye kavuşturulmuşlardır²⁴⁷. Geçici madde 1'de belirtilen durumlar saklı kalmak kaydı ile SMK'nın gelmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır²⁴⁸. Özel düzenlemeler mevcut olmasına rağmen tasarım hukuku fazla sayıda problemlerle karşılaşmıştır. Bir kısım problemler tasarımın *sui generis* yapısından kaynaklıyken diğer bir kısmı özel düzenlemelerin yalnızca tescilli tasarımlara yönelik yasalar içermesinden kaynaklanmaktadır²⁴⁹.

Ülkemizde tasarım koruması sistemi incelemesiz sistem olduğu için ilk yıl (1995 yılında) yeni olmayan birçok tasarım için Türkpateent'e tescil başvurusu yapılmıştır. Bu tasarımların pek çoğu koruma koşullarına sahip olmadığından kabul edilmemiştir. İlerleyen

²⁴¹ Özşahin, s.112.

²⁴² Şehirli, s.7.

²⁴³ Koç, Çelik, s.132.

²⁴⁴ 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, 10.01.2017 tarihli 29944 sayılı RG de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁴⁵ Akkaş, s.40.

²⁴⁶ 27.06.1995 tarih ve 22326 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

²⁴⁷ Yalçiner, Uğur G., Sınai Mülkiyet İlkeleri, Ankara, Metal Ofset Matbaacılık, 2000, s.26.

²⁴⁸ Şehirli, Çelik, s.255.

²⁴⁹ Fidan, s.424.

yıllarda tasarım sistemi, gelişen sanayi ile daha iyi anlaşılmasıyla başvurularda tescil edilen tasarım sayıları artmıştır²⁵⁰.

Tasarım belgeleri eskiden Türkpateant tarafından, koruma şartını taşıyıp taşımadığı incelenmeksizin verilmekteydi. Başka bir ifadeyle, koruma modelleri bakımından asıl inceleme yapılmamakta ve incelemesiz sisteme yönelik yapılmaktaydı. Bunun sebebi ise bahsi geçen belgelerin, ucuz ve kolayca temin edilerek sistemin seri çalışmasını sağlamaktır²⁵¹.

O dönemde, ülkemizdeki bu koruma modeli, sürekli sorun oluşturan bir sisteme dönüşmüş ve kötü niyetli şahıslar, incelemesiz usulden faydalanarak toplumca kullanılmış ve bilinmiş modellere veya tasarımlara belge almıştır. Alınan belgeyi ise rakiplerine karşı haksız olarak kullanmaya başlamıştır. Bu şekilde incelemesiz sistemde hak gasplarını meydana getirmiştir²⁵².

Hukumumuzda tasarım hakkı tescilli olduğu durumlarda öncelikle mülga EndTasKHK hükümlerine göre, eser tanımı ve koşullarına uymak kaydıyla FSEK hükümleriyle ve son çare haksız rekabet hükümleriyle korunmaktadır. Tescilin kuruculuğu ilkesi, tescilsiz tasarımların düzenlenmesi ile gevşemiştir. Bu haliyle tasarımın sahibine tek haklar, korumada kapsamında kolaylık, netlik ve güvence sağlamanın yanı sıra taklitlere karşı caydırıcılık işlevlerine sahiptir²⁵³.

Ancak tescil ilkesi gereği tescilsiz tasarımların korunmadan faydalanmayacağı anlamını getirmez. Tasarımların tescillenme koşulları Yasa ile düzenlenmiş olup yenilik ve ayırt edicilik kriterleridir. Tescilsiz tasarım hakkı ise SMK'dan önce yalnızca haksız rekabet hükümleri ile 6762 sayılı TTK'nın çizmiş olduğu çerçevede korunabilmektedir²⁵⁴.

Tasarım koruması yenilikçi çabaları ödüllendirme aracıdır ve tasarımlar şartları taşısa da sonsuza kadar tekeli bir tarzda korunamazlar. Bu sebeple süre ile sınırlılık, rekabet edenlerin girişim özgürlüğünün temenni unsurlarındandır²⁵⁵.

---

²⁵⁰ Yalçın, s.26.

²⁵¹ Suluk, Tasarım ve Faydalı Model (eserin adının kısaltılmış hali), s.157.

²⁵² Suluk, Tasarım ve Faydalı Model, s.157.

²⁵³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.93.

²⁵⁴ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.93.

²⁵⁵ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.94.

Mülga EndTasKHK’ında tescil edilmeyen tasarımların korumasından bahsedilmemiş ve tescil edilmemiş tasarımın uluslararası korunmasına ilişkin hukuki düzenleme mevcut değildir. Tescil edilmemiş tasarımlar öncesinde haksız rekabet hükümlerince korunduğu²⁵⁶ ve Yargıtay içtihatlarına göre yenilik ve ayırt edicilik niteliği olmadığı gerekçesiyle hükümsüz kılınan tasarımlar için ticaret mahkemelerinde haksız rekabet davalarının açıldığı görülmektedir. Yani SMK’ dan önce Yargıtay içtihatlarına göre mülga EndTasKHK ile TTK’nın haksız bir rekabete ilişkin olan hükümleri ayrı menfaatleri korumaktaydı²⁵⁷.

Uzun süredir çıkması beklenen, 10 Ocak 2017 tarih ve 29944 sayılı 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle birlikte marka, patent, tasarım ve coğrafi işaretlerin tescil ve korunmasına ilişkin hükümler tek merkezde toplanmış, yasal bir metin olarak karşımıza çıkmıştır.²⁵⁸ Parçalı konusu olan KHK’ları yürürlükten kaldırarak fikrî sınai haklar hukukunda KHK’lar dönemine son verilmiştir²⁵⁹. Yeni Yasanın her bir kitabında, ilgili sınai mülkiyet hakkı ile ilgili özel hükümler yer almış, bunların başvuru koşulları, hak sahipliğinin doğumu gibi konulara yer verilmiştir²⁶⁰. Sınai mülkiyet haklarını bütünsel bir biçimde düzenleme altına alarak tek metin olarak hukuk camiasında yerini almıştır²⁶¹. Ayrıca Türkpatent’in hem teşkilat yapısında yenilikler hem de adı düzenlenerek değişikliğine gidilmiştir²⁶².

Hukuk camiasındaki ve birçok sektördeki fikir birliği, tasarımları korumak için daha iyi bir yolun gerekli olduğu yönündedir. Yasa öncesinde mevcut sistemler sayesinde koruma sağlamak çok uzun sürmekteydi²⁶³. İşte bu sebeple yeni yasa ile tescilsiz tasarımlar açısından koruma getirilmiştir.

Mehaz AB hukukunda olduğu gibi SMK’ ya göre tescilsiz tasarım koruması, tescilliye oranla daha sınırlı olup tescilli tasarımlar yenilemelerle birlikte toplam yirmi beş yıl süreyle korunurken; tescilsiz tasarımlar sadece üç yıl korunmaktadır²⁶⁴. Diğer yandan tescilli tasarıma

---

²⁵⁶ Şelli, Dilek, s.1.

²⁵⁷ Suluk, Tasarım ve Faydalı Model, s.160.

²⁵⁸ Semiz / Kılıç, s.64.

²⁵⁹ Yurduseven, s.670.

²⁶⁰ Kılıçoğlu, s.29.

²⁶¹ Semiz / Kılıç, s.63.

²⁶² Suluk, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet (eserin adının kısaltılmış hali), s.93.

²⁶³ Fryer III, William T., Industrial Design Protection in the United States of America-Present Situation and Plans for Revision, JPTOS, December 1988, 19(1), s.198.

²⁶⁴ Suluk, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet, s.101.

tecavüz için iki tasarımın birbirine benzemesi yeterlidir. Buna karşılık ihlalin varlığı için tescilsiz tasarımlardan birinin, diğerinden kopyalanması gerekir (SMK m.59/2).

6769 sayılı SMK sistematüğinde; 551, 554, 555 ve 556 sayılı KHK’larda mevcut birtakım hükümler kısmen alınmış, bir kısmı düzeltilmiş, bir kısmı ise iptal edilerek, ilk kez düzenlenen hükümlerin eklenmesiyle “Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü Kitap” başlığı altında tasarım, patent, marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün hakları düzenlenmiş olup “Beşinci Kitap” ile de tüm haklara ilişkin ortak hükümler düzenlenmiştir²⁶⁵.

Sınai Mülkiyet Kanunu ile sınai hakları düzenleyen KHK mevzuatının dağınık ve parçalı yapısı düzeltilmiş, ilk kez dört ayrı sınai hak tek Kanun içerisinde düzenlenmiş ve tümüne ilişkin usuli hükümler, ortak hükümler bölümüne konulmak zaruretiyle anlaşılma ve uygulamada kolaylık sağlanmıştır²⁶⁶. Tasarım hukuku şekillendirilerek, öncesinde karşılaşılan birçok sorunu çözmüştür²⁶⁷.

Bugün, AB’nin ulusal fikri mülkiyet yasalarını uyumlu hale getirme konusundaki genel çabaları konusunda yasalarının çeşitliliği hakkında çok şey bilinmektedir. Bu konuda dünyada gelişen Topluluk Tasarımının fikri mülkiyet alanında ortak payda olduğu görülmektedir²⁶⁸. Topluluk hukuku açısından tescilli ve tescilsiz tasarımlar olmak üzere iki koruma mevcut iken²⁶⁹ SMK ile de topluluk hukuku kapsamında önemli gelişmelere adım atılarak uyumlaştırma sağlanmıştır.

---

²⁶⁵ Özer, Fatma, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Genel Bir Değerlendirmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C.12, S.128, 2017, s.132.

²⁶⁶ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.116.

²⁶⁷ Yurduseven, s.670.

²⁶⁸ Reichman, Jerome H., Past and Current Trends in the Evolution of Design Protection Law - A Comment, 4 Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J., 1993, s.387.

²⁶⁹ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.22.

İKİNCİ BÖLÜM

SINAI MÜLKİYET KANUNU'NA GÖRE TESCİLSİZ TASARIMLARIN KORUNMASI

2.1. SMK Hükümlerine Göre Tescilsiz Tasarım Korunmasının Amacı

Fikri ürünler toplumun bilgi sermayesi olup ülkelerin mali kaynakları gibi fikir kaynakları da bu bilgiler çerçevesinde hukuki çerçevede korunmalıdır. Günümüzde fikri mülkiyet hakları yeterince korunamayan toplumlar; ekonomi, sosyal, kültürel ve uluslararası alanlarda sorunlarla karşı karşıyadır. Çözümü ise iyi bir fikri mülkiyet sistemi kurulmasıdır²⁷⁰.

Fikri mülkiyet hukukunda en çok tartışmalı konu olan tasarımların korunmasında, çokça sorunlar yaşanılmakta ve en temel sorun ise tasarımlarda ilgililerin menfaatlerinin en iyi dengede tutulmasını sağlayan düzenlemenin olmayışıdır²⁷¹.

Bilgi, kültür ve eğlence gibi alanlardaki paylaşımı sağlayan fikri mülkiyet koruması, sonucunda ekonomik ve sosyal refah için lokomotif işlemi görmektedir. Fikri mülkiyet korumasının amacı orijinal üretime teşvik ve toplumun geleceğini güvence altına almaktır. Bu sayede verimlilik ve üretkenlik artmaktadır. Yetersiz koruma, yeni tasarımın üretimini yenilik ve buluş yapma şevkini kırar, taklide ve düşük kalitede üretime yol açmaktadır. Yetersiz koruma ortamı yabancı sermaye üzerinde kaygı oluşturarak geleceği ülkede fikri mülkiyet haklarına güvence arama ihtiyacı hissetmektedir²⁷².

Fikri mülkiyet korumasının amaçları şu şekilde²⁷³ özetlenebilir:

1. Zihin üretkenliğinin toplum tarafından tanınması,
2. Buluş ve yenilik faaliyetlerinin özendirilmesi için adil bir rekabet düzeni kurulması,
3. Fikir işçilerinin ödüllendirilmesi amacıyla teknolojik ve kültürel ilerlemenin desteklenmesi,
4. İstihdamın ve ekonomik gelişmenin desteklenmesi,
5. Kültür hazinelerinin ve kamusal bilginin zenginleştirilmesi,

---

²⁷⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.37.

²⁷¹ Suluk, Cahit, Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması Topluluk Tasarımı (Community Design), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, s.17.

²⁷² Suluk / Karasu / Nal, s.38.

²⁷³ Suluk / Karasu / Nal, s.39.

6. Ar-Ge sonuçları tanımlanarak teknik bilginin yaygınlaştırılması,
7. Yabancı yatırımın teşviki,
8. Uluslararası bağlar.

Yeni özgün tasarımların, buluşların, bilim, sanat ve kültür alanında yeni tasarımlar ortaya çıkarılması için bunları meydana getirecek hakların, etkin biçimde korunması gereklidir. Bu amaç doğrultusunda hukuk düzenleri; tasarımcılara, yazarlara, sanatçılara, eğitimcilere vücuda getirdikleri fikri ürünler üzerinde münhasır ve mutlak nitelikte haklar sağlamaktadır²⁷⁴.

Sınai haklar, aslen fikir ürünleri üzerindeki haklardan olup, fikri hak niteliğinde sahibinin kişiliğini yansıtmaya zorunluluğu olmadığından, fikir ve sanat eserlerinden bu bakımdan ayrılmaktadır²⁷⁵. İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar geçen sürede insanlar daha iyi yaşam koşulları yaratabilmek adına yeni ürünler üretmek veya mevcut ürünleri geliştirmek için çokça çaba sarfetmişlerdir²⁷⁶.

Bu standartlar çerçevesinde SMK ile korumanın amacı; marka, patent, tasarım, faydalı model ve geleneksel ürün tanımlarına yönelik hakların korunması ve bu sebeple teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmenin meydana gelmesi şeklinde belirlenmiştir²⁷⁷. Özetle iktisadi ve sosyal hayatta yeniliğin ve gelişmenin sürdürülebilir hal alması için fikri mülkiyet haklarının etkili şekilde korunmasına bağlıdır²⁷⁸.

Tasarım hukuku, Topluluk Hukuku Üye Devletlerin yasalarında, tasarımların yasal olarak korunmasına ilişkin yasanın uygulanması ile birlikte Topluluk Tasarımları Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesinden bu yana ihtiyaçlar karşısında büyüyen bir alana sahip olmuştur²⁷⁹. Topluluk Tasarım sisteminde, uluslararası tasarım koruması için önemli adımlar atılmış ve bu projelerin birçoğunu tamamlamak için iş yükü haliyle fazladır. Ancak amaç çabaya değerdir²⁸⁰. Topluluk tasarımında maddi ön inceleme olmaksızın hem tescilli hem de

²⁷⁴ Ateş, Mustafa, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na Genel Bir Bakış, Terazi Hukuk Dergisi, C.12, S.128, Nisan 2017 s.174.

²⁷⁵ Güneş, İlhami, Uygulamada Marka Haksız Rekabet ve Telif Suçları, Ankara, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, 2017, s.51.

²⁷⁶ Yalçiner, s.3.

²⁷⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.40.

²⁷⁸ Ateş, s.174.

²⁷⁹ Derclaye, Estelle, The British Unregistered Design Right: Will It Survive Its New Community Counterpart to Influence Future European Case Law, 10 Colum. J. Eur. L., 2004, s.265.

²⁸⁰ Fryer III, William T., International Industrial Design Law Developments, Fordham Intellectual Property,

tescilsiz tasarım koruması sağlamaktadır²⁸¹. AB Topluluk Tasarım düzenlemesi, endüstriyel tasarım korumasının, iyileştirilmesinde büyük bir başarı²⁸² olup, bu ilerleme ile hukukumuzda da SMK ile bu eğilime yakınlaşmıştır.

Gelişen ülke ekonomisiyle birlikte değişen yollara ayak uydurmak, daha ileriye götürmek ve hedefe ulaşmak için, çeşitli politikalar geliştirilmiş ve kaynaklar oluşturulmaya çalışılmıştır²⁸³. Bazı ülkeler, insanoğlunun hep en iyiye ve en etkili politika amaçlamasıyla patent, marka, tasarım, faydalı model ve coğrafi işaretlerden meydana gelen sınai mülkiyet haklarının korunması politikasını benimsemiştir²⁸⁴.

Tasarım hakkının belirli süreli korumanın varlığıyla tasarım sahibinin yatırımlarının karşılığını almasını sağlar. Ayrıca meydana getirmiş olunan fikri ürün sebebiyle mükafatlandırılır. Tasarımların korunması, sahibine inhisari (tekel) bir hak sunduğundan dolayı tasarımın kullanıldığı ürünü; tasarım sahibinin rızası dışında kimse, üretmez, pazara aktif şekilde sunamaz, satamaz, sözleşme yapmak için teklifte bulunamaz, ithal edemez, ticari amaçla ve bu amaçla elde bulunduramaz. Böylelikle tasarım koruması, diğer fikri mülkiyet haklarından da benzer özelliği olan belirli bir süre rekabeti engelleyici bir etkiye sahiptir²⁸⁵.

6769 sayılı SMK'dan önce tasarım tescil ve korumasını düzenleyen mülga 554 sayılı EndTasKHK kapsamında düzenlenmeyen "tescilsiz tasarım" kavramı, bir sınai hak olarak yeni yasa kapsamına alınmış ve bu yasa ile tescilsiz tasarımların nasıl ve hangi süreyle korunacağı düzenlenmiştir²⁸⁶.

Önemli değişiklikler ile gelen yeni Yasa ile Türk Tasarım Hukukunda yeni bir süreç başlanmış ve tasarım hukuku alanında köklü değişiklikler yapılmıştır. Mülga 554 sayılı KHK döneminde uygulamada karşılaşılan pek çok sorun çözüme kavuşturulmuştur²⁸⁷.

Media and Entertainment Law Journal, 4 (1), s.384.

²⁸¹ Du Mont, Jason J./ Janis, Mark D, Functionality in Design Protection Systems, 19 J. Intell. Prop. L., 2011-2012, s.286.

²⁸² Tsai, Julia P., Fashioning Protection: A Note on the Protection of Fashion Designs in the United States, Lewis & Clark L. Rev., 9(2), 2005, s.467.

²⁸³ Yalçiner, s.3

²⁸⁴ Yalçiner, s.3

²⁸⁵ Turgay Gezer, s.235.

²⁸⁶ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.116.

²⁸⁷ Yurduseven, s.669.

Yasa ile tasarımlar korumasında tasarım sahibine tasarımın kullanımı açısından geniş yetkiler tanınmıştır. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRIPS) de yeni ve orijinal tasarımların korunacağı izah edilmektedir. Orijinallik kavramının belirsizliği sebebiyle AB ve Türk hukukunda bunun yerine ayırt edicilik kavramına yer verilmiş olup yenilik ve ayırt edicilik tasarımın bugüne kadar geliştirilen tasarımlar da farklı olmasını işaret etmektedir²⁸⁸.

Tescilsiz tasarımlar için yeni Yasa öncesi özel bir koruma yok iken bunların korunması haksız rekabet hükümleri ve FSEK hükümlerine dayandırılmaktadır²⁸⁹. Mevzuatın benzersiz bir endüstri halinde çoğalmasıyla artık mevcut koruma biçimleri için SMK'dan yararlanılmaktadır.

2.2. Koruma Şartları

Her tasarım hukuken korunamaz bunun için belirli şartların varlığı aranmaktadır²⁹⁰. Tasarım korumasının şartları yenilik ve ayırt edicilik ile kamuya sunma olarak üç başlık altında incelenecektir. 554 sayılı KHK' da koruma şartları, **“Koruma Şartları”** adlı başlıkta, koruma dışı hallerle birlikte incelenmiş olup 6769 sayılı Kanunda ise **“Tasarım Hakkı ve Kapsamı”** ana başlığında ve **“Yenilik ve Ayırt Edicilik”** ile **“Kamuya sunma”** alt başlıkları ile karşımıza çıkmaktadır²⁹¹.

Tasarım korumasının en önemli nedenlerinden biri dünyada meydana gelen teknolojik ilerlemeler, Avrupa ve Avrupa Birleşik Devletleri'nin ortaya çıkan üstünlüğü ve bu devletlerde teknolojik rekabeti korumak için kuvvetli patent yasalarına ihtiyaç duyulmasıdır²⁹².

Tasarım, ürünün dış görünüm özelliklerini koruması sebebiyle esasında korunan şey estetik görünümünden kaynaklanan ekonomik değerdir²⁹³. Tasarım tanıtımda yer alan malzeme, şekil veya renk gibi bazı özellikler tek başına ürünü farklılaştırmada ve tasarım koruması sağlamada her zaman yeterli görülmebilir. Sayılan şartların mevcut tasarım korunma yollarıyla birlikte bir kombinlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ürüne görsel bir değer

²⁸⁸ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.112.

²⁸⁹ Yurduseven, s.670.

²⁹⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.49.

²⁹¹ Yurduseven, s.673.

²⁹² Kayatekin, s.3

²⁹³ Koç, Çelik, s.30.

biçilmesinde, Kanunla bahsedilen koruma şartlarının genişçe yer almasından dolayı sınırlama söz konusu olmayacaktır. Ürün ifadesiyle, maddede “endüstriyel yolla veya elle üretilen” terimi korunarak tasarımın üretilmesinin ve çoğaltılmasının serbestisi alanında birer kıstas olmaktadır²⁹⁴.

Tasarım korumasının amacı, yeni görsel tasarımların ortaya çıkartılması ile birlikte sanayileşme ve tasarım sahibinin tasarımı belirli bir süre tekel olarak elinde bulundurması sonucu tasarımın ekonomik değerinden yararlanmasını sağlamaktır²⁹⁵. Ayırt edici nitelikte ise tasarım ürüne mührünü vurmuş olup özgün bir hal almış olmasıdır²⁹⁶. Şöyle ki tasarım esasında ürünün görünümünün korunduğu unutulmamalıdır.

Bu durumda, tanıma uyan yeni ve ayırt edici tasarımlar korumadan faydalanabilecektir²⁹⁷. Belirtildiği gibi, tasarım hakları daha uzun bir süre koruma sağlamakta ve o tasarımı ihlal eden herhangi bir tasarımın kullanılmasını engellemektedir. Bununla birlikte, çoğunlukla moda eğilimleriyle değişen giyim sektörünü korumak için nadiren kullanılan tescil işleminin maliyetli olması sebebiyle, tescilsiz tasarım haklarının moda sektöründe SMK ile faydalı olması daha muhtemeldir²⁹⁸.

Tasarımlarda koruma genel itibariyle iki farklı şekildedir. Tecilli tasarım korumasının sağlanması için tescil kıstası aranırken tescillenmemiş tasarımlar açısından kamuya sunma koruma için en temel kıstaslardandır. Özellikle moda, tekstil ve ambalaj gibi tasarımların kısa sürede hızlı moda eğilimlerine uğraması nedeniyle kısa süren ve ekonomik olmasıyla tescilli tasarıma göre kolay elde edilen tescillenmemiş tasarım koruması önem arz etmektedir²⁹⁹.

Yeni yasa ile uygulamadaki sorunların çözülmesi, tescillenmemiş tasarımlara tanınan koruma kapsamının içeriği ve süresi bakımından tescilli tasarım korumasının manasız hal almaması amacıyla düzenleme amaçlanmıştır³⁰⁰.

²⁹⁴ Özer, Kanun Neler Getirdi? (eserin adının kısaltılmış hali), s.71

²⁹⁵ Semiz / Kılıç, s.66.

²⁹⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.49.

²⁹⁷ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.118.

²⁹⁸ Monseau, s.62.

²⁹⁹ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.73.

³⁰⁰ Karahan, s.313.

Yeni ve ayırt edici olmasına rağmen tescilsiz kullanılan tasarımlar, SMK'da korunma süreleri ile sınırlanmıştır. Örneğin, bir tasarımın çekişme konusu olması halinde, mahkeme iltibas olasılığı, başkasının emek ve itibarından haksız menfaat elde etme durumu ve rekabet hakkının kötüye kullanılması unsurları üzerinde durulmalıdır. Yargıtay içtihatlarına göre ayniyet veya ayniyete yakın benzerlerin bulunması iltibas olasılığının yeterli kanıtıdır. Tasarım şartlarını taşıması halinde hak talebi tescilin bulunmasına ve tecavüzün varlığına bağlıdır. Ayrıca ufak ayrıntılarda farklılık gösteren tasarımlar aynı kabul edilir³⁰¹.

Öncelikle tasarımlara sağlanan koruma ile diğer sınai haklara tanınan koruma farklıdır³⁰². Bir tasarımın, yasa gereği korumadan faydalanabilmesi için birtakım niteliklerin var olması gerekmektedir. Hukukumuzda yeni ve ayırt edici nitelikteki tasarımlar korumadan faydalanır. İzah edildiği üzere bu özelliklere sahip tescil edilmiş tasarımlar, beşer yıllık süreyle yenilenmek şartıyla en çok yirmi beş yıl korunmaktadır (SMK m.69/1). Bu iki niteliğe ilave olarak tescilsiz tasarımlarda “*ilk kez Türkiye’de kamuya sunulma*” şartı vardır (SMK m.55/4). Ancak diğerlerine kıyasla patent için koruma yirmi yılken ve faydalı modeller için koruma ise on yıldır. Sürenin tescilli tasarımlar gibi uzatılması imkansızdır (SMK m.101). Bahsi geçen şartlarda kümülatif koruma ilkesince tasarım ve patentle birlikte koruma talep edilen ürün, patent koruması kapsamında sürenin sona ermesiyle yalnızca tasarım korunmasından yararlanması sağlanabilecektir³⁰³.

Tasarımın kalitesi, işlevselliği, tüketici üzerindeki etkisi veya FSEK’in 4. maddesinde düzenlenen güzel sanat eserlerindeki gibi görsel niteliğin varlığı, tasarım koruması için gerekli şartlar arasında değildir³⁰⁴.

Tasarım koruması kapsamını genişçe ele alan kıstas aslında ayırt edici niteliklidir. Burada öncelikle yenilik testinin tamamlanmasının ardından ayırt edicilik kriterinde detaylı şekilde ele alınmaktadır. Şu unutulmamalıdır ki yenilik, patent ve tasarım hukukuna ilişkin ayırt edicilik marka ve haksız rekabete ilişkin bir kavramdır³⁰⁵.

---

³⁰¹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.95.

³⁰² Tüzgen, s.43.

³⁰³ Tüzgen, s.43.

³⁰⁴ Polater, s.111.

³⁰⁵ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.51.

Tescilli tasarım başvurusu, yayımlanıncaya kadar aynen tescilsiz tasarımlar gibi koruma sağlanacak (Topluluk Tasarım Tüzüğü 19/2; SMK 59/2); başvurunun yayımlanmasıyla birlikte tescilli tasarımın koruma kapsamından alınacaktır³⁰⁶.

Yenilik ve ayırt edicilik nitelikleri yönünden farklılık göstermemekte, esasında tescili istenen ve ihtilafa konu olan tasarımlarda bir tasarımın aynısı veya farklı olup olmama durumunun testi yapılmaktadır³⁰⁷.

Mahkemelerde tasarımın yeni ve ayırt edici olmadığı ve buna bağlı olarak başkasının çabasından haksız yararlanma durumu ile rekabet hakkının kötüye kullanılması unsurları üzerinde durmalıdır. Yasa, tasarımın korunması için yenilik ve ayırt edicilik unsurlarını aramakta olduğundan; tescilsizde olsa bir tasarımın bu nitelikte olması, haksız rekabete dayalı korunmasında tereddüt doğmayacaktır³⁰⁸.

Tasarımlarda koruma için ilk, mevcutlara nazaran yeni olup olmadığına bakılıp, akabinde mevcutlardan farkı olup olmadığı incelenmektedir. İlk inceleme objektif inceleme, ikincisi ise genel intiba testidir³⁰⁹.

Hukuk sistemimizde tasarımın tescil edilebilmesi için yenilik ve ayırt edicilik niteliklerinin bir arada olması gerekmektedir³¹⁰. Konu içerisinde tasarımlar açısından koruma şartları; yenilik, ayırt edicilik, kamuya sunma, yenilik ve ayırt edici niteliği etkileyemeyen unsurlar ve tescilsiz tasarımların ilk defa Türkiye’de kamuya sunulmuş olma şartları incelenecektir.

---

³⁰⁶ Suluk, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet, s.101.

³⁰⁷ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.675.

³⁰⁸ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.94.

³⁰⁹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.675.

³¹⁰ Şelli, Dilek, s.2.

2.2.1. Yenilik Şartı

2.2.1.1. Yenilik

Tasarımcı için tasarımın “yenilik” niteliğini taşıması demek, o tasarımın doğrudan tek bir kaynağa gönderme yapmaması, daha önce kamuya sunulmamış olmasıdır³¹¹. Zamana ve mekana göre değişken olan bu kavram, o güne kadar düşünülmemiş, söylenmemiş, görünmemiş ve bilinmeyeniyeniden farklı yorumlar katarak tasarlanması³¹² anlamlarına gelmektedir³¹³.

Bu zamana kadar kimsenin haberi olmaksızın, üretilmemiş olan şey “yeni” dir; ancak kimisinin bildiği, yaptığı ama şimdiye kadar açıklanmamış bir şey de “yeni” dir. Peki, bir tasarımın tescilindeki yenilik ölçütü nasıl olmalıdır? Cevap olarak, tüm hukuklarda aynı olmamakla birlikte öğretide, sınai mülkiyet hukukunda yenilik kavramına ilişkin farklı ayrımlar mevcuttur³¹⁴. Yenilik yalnızca tasarımın yoktan üretilmesi değil, zaten var olan şeye nitelikler katarak farklı hale getirilmesidir³¹⁵. Burada asıl önemli olan tasarımın bir diğer tasarıma benzeyip benzemediği ve görünümüne sağladığı etkidir³¹⁶. Teknik alandaki yenilik ancak iyi bir tasarımla, ticari başarıyı doğurabilmektedir. Bu nedenle gelişen tasarımların hukuki olarak korunması çok önemlidir³¹⁷.

Mevzuatımızda yenilik, özgünlük ve orijinallik ifadeleri birbirlerinden önemli ayrımları göstermektedir. Ancak Yargıtay içtihatlarında, tescillenmemiş tasarımın korunması açısından bazen *yenilik*, bazen *özgünlük*, bazen *orijinallik* ifadesine dikkat etmiş olup; bazen de bu kararların aksine bu ifadeleri yan yana veya birbirinin yerine kullanmaktadır³¹⁸.

554 sayılı KHK’da yenilik 6. maddede; “*Bir tasarımın aynısı, başvuru veya rüçhan tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise o tasarım yeni kabul edilir. Tasarımlar sadece küçük ayrıntılarda farklılık gösteriyorlarsa aynı kabul edilir. Kamuya sunma, sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım tanıtım veya benzer*

³¹¹ Turgay, Gezer, s.281.

³¹² Suluk, Topluluk Tasarımı, s.52.

³¹³ Akkaş, s.41.

³¹⁴ Tekil, s.242.

³¹⁵ Akkaş, s.42.

³¹⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.52.

³¹⁷ Polater, s.105.

³¹⁸ Suluk, Haksız Rekabet, s.166.

amaçlı faaliyetleri kapsar. Üçüncü şahıslara yapılan, açıkça veya zımnen gizlilik niteliği taşıdığı anlaşılan açıklamalar kamuya sunmanın kapsamı dışındadır.” hükmü yer almaktaydı. 6769 sayılı Kanununun 56. maddesinde ise yenilik şu şekilde düzenlenmiştir: “(4) Bir tasarımın aynısı; a) Tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce, b) Tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise o tasarım yeni kabul edilir. Tasarımlar sadece küçük ayrıntılarda farklılık gösteriyorsa aynı kabul edilir.” Tasarımda açıkçası yenilik kavramının tanımı değişmemiş olup ek olarak tescilsiz tasarımlar için bir düzenleme yapılarak yeni Kanunla düzenleme genişletilmiştir. Buna göre tescilli tasarımlarda yenilik için başvuru ve rüçhan tarihi göz önünde bulundurulurken, tescilsiz tasarımlar açısından kamuya sunma tarihi önemlidir³¹⁹.

Yenilik niteliğinde, başvuru veya varsa rüçhan tarihi bakımından önceki durum (prior art) ve mevcut durum (state of the art) referans noktası olarak belirtilmiştir. Tasarımların yenilik niteliğinde, elbette patentteki buluş basamağı (inventive step) araştırması gibi esaslı bir araştırma yapılmaz. Bu zaman dilimleri itibari ile eğer bir ürün tabiatının aynen kopyası veya tabiatta daha önce bulunan nesnelere aynı³²⁰ herhangi bir yerde çıkarılmamış olan tasarımlar yeni kabul edilerek tescillenirler³²¹.

Yenilik niteliğinin oluşması için tasarımın başvuru aracılığıyla başvuru/müracaat tarihinden bu yana 12 aylık (grace period) periyod öncesine dayanan bir kullanım olmamalıdır. Bu süre zarfında tasarım yenilik vasfına sahiptir³²².

Yenilik kavramı, tasarımın koruma şartlarından bir tanesidir. Tescil için tasarımın yeni kabul edilmesi kuralı, tasarımın müracaat ya da rüçhan tarihinden önce, evrenin hiçbir alanında pazara sunulmaması şarttır. “Kamuya sunma”, bilginin kontrol edilemeyecek şekilde ifşa olmasıdır³²³. Yenilik kriteri, tasarımın kendinden önce var olan tasarımlarla aynı olma durumunu ve aynı olanın daha önce pazara sunulup sunulmadığı unsurlarını barındırır³²⁴. Yeniliğin tanımı yapılırken bilinmeyen elde etme değil, benzerlerinden ayırt edici olması esastır. Örneğin, organze kumaştan üretilen bir gömlek, tasarım olarak korunabilmektedir.

³¹⁹ Yurduseven, s.674.

³²⁰ Koç, Çelik, s.51.

³²¹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.103.

³²² Şelli, Dilek, s.3.

³²³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.97.; Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.675.

³²⁴ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.97.

İzah edildiği üzere zamana göre değişen yenilik kavramında; tescilli tasarımlar açısından rüçhan tarihi önemli kriter olup, tescilsiz tasarımlar açısından ise kamuya sunulmuş tarihi önem arz etmektedir³²⁵. Tasarım sahibi tasarımını öncekilerden tamamen benzersiz kılınacak boyuta ulaştırma gayesi olamaz ve böyle bir şey de kendisinden beklenemez. Yani tasarım, önceki tasarımın tüm özelliklerinden³²⁶ farklı olamaz.

İki boyutlu bir tasarımın sonradan başka bir ürüne uygulanmış olması, ikinci tasarımın yenilik taşıdığı anlamına gelmemekte, haliyle bir kumaş deseninin sonradan bir ayakkabıda kullanılması başlı başına bir yenilik de oluşturmayacaktır³²⁷.

KHK kapsamında yenilik sadece üçüncü kişilerin itirazları üzerine incelenmekteyken, yeni Yasa ile tasarımlarda kurum tarafından re'sen yenilik incelemesi uygulaması başlamıştır.

Tanım itibarıyla yeni; “orijinal” in karşılığı olup, yeni olan şey “özgündür”, “taklidi olmayan” manasında olup Suluk “Topluluk Tasarımı” adlı kitabında yeniliği üç durumda açıklamıştır³²⁸.

2.2.1.2. Yenilik Çeşitleri

2.2.1.2.1. Mutlak Yenilik - Nispi Yenilik

Tasarımın mutlak yeni olarak kabulü için tarih boyunca dünyanın hiçbir yerinde öncesinde o bir tasarımın bilinmemesidir. Arkeolojik kazı sırasında bulunan çanaklar, bir dönem insanlık tarafından bilindiği için yenilik özelliğinden bahsedilmez³²⁹.

Tasarımın bir başka ülkede var olmasına karşın tescil talebinde bulunulan ülke sınırları içinde o tasarımın bilinmemesi³³⁰ ve ilk kez ortaya çıkarılması hali tasarımlar için nispi yenilik halidir³³¹. Örneğin, İtalya’da yapılan bir şapka, başka bir ülke bakımından yeni olduğu için

---

³²⁵ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.54.

³²⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.53.

³²⁷ Tekil, s.245.

³²⁸ Turgay, Gezer, s.238.

³²⁹ Tekil, s.243.

³³⁰ Özşahin, s.114.

³³¹ Tekil, s.243.

tescil edilebilir³³². Bir dönem var olup sonrasında unutulmuş ve bir süre sonra keşfedilen ürünler bu kapsamda değerlendirilir³³³.

Tarihte, dünyanın herhangi bir yerinde varlığını bilinen tasarımların, bu kapsamda kabul görmesi imkansızdır³³⁴. Mutlak yenilik esasında tasarımın dünyanın herhangi bir yerinde varlığının ileri sürülmesi halinde, tasarımcının o tasarımın varlığını bilmeme gibi bir durumda bir önemi yoktur³³⁵.

Mutlak yenilik kavramı, Yasanın amacını karşılar mahiyette fikri çabaların teşviki sonucu, yenilikçi ve yaratıcı fikirlerin üst seviyede olması amaçlanmıştır. Bu sebeple, Kanunda mutlak yenilik ilkesi benimsenmiştir³³⁶.

Yargıtay geçmiş bazı kararlarında tescilsiz tasarımlar açısından mutlak³³⁷ (dünyada) yenilik aramakta ise diğer kararlarında ise nispi³³⁸ yeniliği yeterli bulmuştur³³⁹. Tasarım sahibine inhisarı haklar tanıyan aynı hak ile benzerlik gösteren, mutlak haktır. Tasarım hakkının iki yüzü bulunmaktadır. Bunlardan olumlu yüzü tasarım sahibine kullanma yetkisi ve ekonomik olarak değerlendirmesini verir. Olumsuz yüzü, tasarım sahibine, tasarımının bir başkası tarafından izinsiz olarak kötü niyetli kullanımında menetme yetkisini vermiştir³⁴⁰.

Yenilik mutlak olup tescil talebinde bulunulan tasarımın birebirinin pazara sürülmesi, Türkiye’de değil; dünyanın herhangi bir yerinde, hangi zamanda yapılmış olursa olsun, yeniliği yok etmektedir. Bu durumda tescil başvurusunda bulunan tasarım sahibinin haberinin var olup olmadığının, hiçbir etkisi yoktur³⁴¹.

Mutlak-objektif yenilik AB hukukunda, Tasarımların Korunması Hakkındaki 98/71 sayılı Yönerge ise 6. maddede ki düzenleme ile mutlak yeniliğe bir güvenlik sınırı getirmiştir.

---

³³² Turgay, Gezer, s.239.

³³³ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.55.

³³⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.55.

³³⁵ Akkaş, s.43.

³³⁶ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.75.

³³⁷ Y. 11. HD, 12.11.2002, E. 2002/7938, K. 2002/10327 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi: 12.11.2018).

³³⁸ Y. 11. HD, 01.06.2004, E. 2004/5538, K. 2004/6175 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi: 12.11.2018).

³³⁹ Suluk, Haksız Rekabet, s.167.

³⁴⁰ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.18.

³⁴¹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.675.

Buna şartı olarak SMK m.57/1 de kamuya sunumu tanımlanmış 2. bentte ise yenilik ayırt ediciliği bozmayan nitelik taşıyan açıklamalara yer vermiştir³⁴².

2.2.1.2.2. Objektif Yenilik – Söbjektif Yenilik

Objektif yenilik, insanlık yaşamı boyunca dünyada gelinen son noktayı³⁴³ ifade etmektedir. Sanat, kültür ve teknik gibi alanlarda beşeriyetin müşterek deneyimi neticesinde ortaya konulan tasarıma eklenebilen tasarımlar yeni sayılır. Yani, üçüncü şahısların o tasarımdan habersizce bir süre sonra ürettikleri tasarımların kabul görmemesi objektif yeniliktir³⁴⁴. Objektif yeniliğin mutlak yenilik ile bağdaştığı söylenebilir³⁴⁵.

Başkalarını taklit etmeksizin tasarım sahibinin, kendi fikrinden yola çıkarak tasarladığı tasarımın bir başka ülkede tescil edildiğini bilmeden, aynı veya benzer tasarım elde edilmesi söbjektif yeniliktir. Tasarım sahibi bu yenilik kıstasında, aynı bölge veya ülkedeki tasarımdan habersizdir³⁴⁶. Söbjektif yenilik, tasarım sahibinin tasarımını bir başkasından taklit etmeksizin, kendi düşüncesi ve yeteneğiyle meydana getirmesidir³⁴⁷.

Fransız mahkemelerinde söbjektif ifadesi, objektif ifadesinin tamamlanması için kullanılmakta; tasarım sahibinin kişisel çabası, araştırma, özgünlük vb. ifadeleri söbjektif yeniliği tanımlamak için kullanılmaktadır³⁴⁸.

Topluluk hukukunda tescilli tasarımlar objektif, tescilsiz tasarımlar açısından ise söbjektif yenilik benimsenmiş olup uyumlaştırma öncesinde ise İspanya ve Fransa hukukunda söbjektif yenilik kabul edilmiştir³⁴⁹.

---

³⁴² Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.103.

³⁴³ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.55.

³⁴⁴ Turgay Gezer, s.240.

³⁴⁵ Tekil, s.244.

³⁴⁶ Turgay Gezer, s.240.

³⁴⁷ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.56.

³⁴⁸ Akkaş, s.44.

³⁴⁹ Turgay Gezer, s.240.

2.2.1.2.3. Basit Yenilik-Nitelikli Yenilik

Basit anlamda yeni, öncesinde benzeri var olamamış basit çalışmalardır³⁵⁰. Basit yeniliği, düşünce ürünü çalışmasının sınai mülkiyet hukuku alanında bir varlık olduğundan bahsedebilmek için nesnel bir yenilik aranması gereklidir. Ancak bu temel koşul, yalnızca yeterli değildir. Bu sebeple, yeniliğin “esasa ilişkin” (substantielle) olması ve benzerlerinden farklı kılan unsurların belli bir nitelikte olması ifade etmektedir³⁵¹. Basit yenilik, yaratıcılığı ifade etmekte elverişli olmadığı için yeni olan tasarımların genellikle koruma görmeyeceği kabul edilmektedir³⁵².

Gelişigüzel yapılan bir kumaş deseni basit anlamda yeni sayılıp, bu kapsamda basit yeniliği esas alan ülkelerde hukuki koruması geçerli olacaktır³⁵³.

Daha önce benzeri olan ancak yeni ile benzerlerine göre farklılık yaratacak özelliklerin bulunması ise nitelikli yeniliktir³⁵⁴. Nitelikli yenilikte bireysel özellik ön planda olup, o tasarımın diğerlerinden ayırt edilmesi gerekmektedir³⁵⁵. Bu özellik açısından, ne kadar yeni sorusunun derecesi, ancak somut olaya göre değerlendirilir³⁵⁶.

2.2.1.2.4. Türk Hukukunda Yenilik Kriteri

Tasarım sahibi tasarımını geliştirerek, ikinci yeni bir tasarım haline getirebilir. Ancak ilk tasarım ikinci tasarımın yeniliğine engel olmaktadır. AB hukuku ve mevzuatımızda ek patent varken (PatKHK m.121) ek tasarım müessesesi yoktur. Bu sebeple, tasarımın sahibi ilk tasarımından hareket ederek devam eden diğer tasarımın, ancak ilkinin göre SMK açısından yenilik ve ayırt edicilik nitelik taşıması halinde koruma sağlamaktadır. Aksi halde korunmaz ve ikinci versiyon olan tasarım için ek koruma değil koruma şartı var ise ayrı bir tescille bütün koruma sağlar³⁵⁷.

³⁵⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.56.

³⁵¹ Tekil, s.244.

³⁵² Akkaş, s.45.

³⁵³ Koç, Çelik, s.53.

³⁵⁴ Turgay, Gezer, s.240.

³⁵⁵ Akkaş, s.45.

³⁵⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.56.

³⁵⁷ Turgay, Gezer, s.245.

Sınai Mülkiyet Kanunu m. 56/4 fıkrasına göre kanun koyucu, bilindik bir üründen esinlenmeyle ortaya konulan tasarımın korunmadan faydalanmasına ilişkin başvuruda özgünlük eşiği en üst seviyededir³⁵⁸.

Örneğin, Fransa veya Avustralya’da yapılmış bir tasarım, Türkiye’de başkası tarafından tescil edilse, bu tasarım yeni olmadığı için tescil hükümsüz kılınacaktır. Bu sebeple bir tecavüz ve tazminat davası açmadan önce, ihtimallerin değerlendirilmesi gerekmektedir³⁵⁹.

Yenilik ile kast edilen, tasarımın o toplumda bilinmemesi yahut toplumca bilinen tasarımlarda nitelik bakımından farklı olmasıdır. Aranan bu farklılık uyumlaştırmadan önce, İngiliz ve Avusturalya hukukunda “ticari değişiklikten (trade variant) daha öte olma” şeklinde tanımlanmıştır³⁶⁰.

Yasa anlamında yenilik, coğrafya bakımından mutlak olup, tasarımın aynısının daha önce dünyanın hiçbir yerinde kamuya sunulmamış olması gerekmektedir³⁶¹. Tescilsiz tasarımlar açısından yenilik, tasarımın pazara ilk sürüldüğü tarihten önce pazara sunulan tasarımlarla karşılaştırılarak tespiti yapılır³⁶².

Önceki tasarımdan ufak farklarla ayırt edilen sonraki tasarım aynı kabul edilir. Yargıtay, hükümsüzlüğe ilişkin içtihatlarında tasarımın yeniliğinin değerlendirilmesinde, hakimin değerlendirme yapması yerine bilirkişi incelemesi yapılması gerektiği kanaatindedir³⁶³.

Yenilik kriteri her ne kadar tasarım korumasının esaslı bir şartıysa da başvuru sırasında re’sen incelenmediği için önemli sorunlar meydana gelmekteydi. Şimdi ise başvuru sırasında yenilik kriteri bakımından re’sen inceleme şartı bulunmaktadır³⁶⁴. Bu nitelik belirlenirken Yargıtay uygulamasında bilirkişi incelemesiyle sonuç bulmaktadır³⁶⁵.

---

³⁵⁸ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.75.

³⁵⁹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.96.

³⁶⁰ Turgay, Gezer, s.248.

³⁶¹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.97.

³⁶² Polater, s.112.

³⁶³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.97.

³⁶⁴ Yurduseven, s.670.

³⁶⁵ Şehirli, s.4.

Mevzuatımızda tasarımın yeni kabul edilmesi için mutlak yenilik aranmakta ve tasarım sahibi dünyada bir yerde var olan tasarımdan bihaber olduğunu ispatlarsa da o tasarım mutlak yenilik kapsamında sayılmayacaktır³⁶⁶.

2.2.2. Ayırt Edicilik Şartı

2.2.2.1. Ayırt Edicilik Kriterleri

Türk Dil Kurumu'nca ayırt etmek fiili; birkaç şeyi birbirinden ayıran niteliği anlamak, temyiz etmek, tefrik etmek anlamlarında kullanılmaktadır. Ayırt edici nitelik kavramı SMK'da madde 56 da yer verilmiştir. Önemli husus ise tasarımın genel görünümünde farklılığının var olup, olmadığıdır. Tasarım sahibi, bu nitelik için tasarımında öyle bir sistem kurmalı ki bir önceki benzer tasarıma benzemeyecek, benzemiş olsa da küçük detaylardan çok fazla değişiklik bulundurulmalıdır. Yasaya göre, insanın ilk bakışta elde ettiği izlenim sonucu tasarımda yer alan birçok farklılığa rağmen, genel izlenimi diğerine benziyor ise bu tasarım ayırt edici nitelik taşımamaktadır³⁶⁷.

Ayırt edicilik, tasarımcı için bir tasarımın diğerinden ayrı olma koşulu, onun; öznel, stil/yorum/tarz yönünden kendisine ait bir kimliğe sahip olması ve kişisel karakteristikleri taşıması, algıda farkındalık ve farklılık yaratması, heyecan vermesi ve ilgi uyandırmasıdır³⁶⁸.

554 sayılı KHK'nın 7. maddesinde; *“Bir tasarımın ayırt edici niteliğe sahip olması, bu tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenim ile ikinci fıkrada belirtilen herhangi bir tasarımın böyle bir kullanıcıda yarattığı genel izlenim arasında belirgin bir farklılık olması anlamındadır. Herhangi bir tasarımın ayırt edici nitelik açısından kıyaslandığı diğer bir tasarımın, a) Başvuru veya rüçhan tarihinde Türkiye’de veya dünyada herhangi bir yerde piyasaya sunulmuş olması veya b) Enstitü tarafından tescilli bir tasarım olarak yayınlanmış ve ayırt edici nitelik açısından değerlendirilen tasarımın başvuru veya rüçhan tarihinde henüz koruma süresini doldurmamış olması, gerekir. Ayırt edici niteliğin değerlendirilmesinde, birbirleri ile kıyaslanan tasarımların ilke olarak farklılıklarından çok ortak özelliklerinin değerlendirilmesine ağırlık verilir ve tasarımcının tasarımı geliştirme*

³⁶⁶ Şelli, Dilek, s.3.

³⁶⁷ Turgay, Gezer, s.249.

³⁶⁸ Turgay, Gezer, s.282.

açısından ne kadar seçenek özgürlüğüne sahip olduğu göz önüne alınır.” İzah edilmiştir. KHK'ya göre ayırt ediciliğin belirlenmesindeki kıstaslar şu şekildedir: Bilgilenmiş kullanıcıya göre genel izlenimde belirgin farklılık, farklılıklardan çok ortak özelliklere dikkat edilmesi, tasarımcının tasarımı geliştirmesinde sahip olduğu seçenek özgürlüğü ve tasarımın uygulandığı ürün ya da alan³⁶⁹.

Tasarım koruma hakları elde edebilmek için tasarımın yenilik ve ayırt edicilik kriterlerini sağlaması gerekli olduğu için bu kriterlere ilişkin TPMK ve mahkemeler tarafından uygulamalar KHK döneminde yapıldığından her iki kriter için oluşmuş ilkelerde farklı durumlar oluşmayacaktır³⁷⁰.

6769 sayılı Kanunda yenilik ve ayırt edicilik ayrı ayrı maddeler halinde değil, tek maddede toplu şekilde ele alınmıştır. SMK'nın 56. maddesine göre ayırt edicilik niteliği şöyle izah edilmiştir: “5) *Bir tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim; a) Tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce, b) Tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, kamuya sunulmuş herhangi bir tasarımın aynı kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimden farklı ise bu tasarımın ayırt edici niteliğe sahip olduğu kabul edilir.*(6) *Ayırt edici niteliğin değerlendirilmesinde, tasarımcının tasarımı geliştirmede sahip olduğu seçenek özgürlüğünün derecesi dikkate alınır.”* Bu düzenleme ile bilgilenmiş kullanıcı üzerinde iki tasarımın bıraktığı genel izlenimin “belirgin” bir şekilde birbirinden farklı olması gerekliliği ortadan kalkmış, sadece farklı olması yeterli görülmüş, aynı zamanda yeni düzenleme 6/2002 sayılı AB Tüzüğü ile uyumludur. Bilgilenmiş kullanıcı ifadesinde, tasarımcının tasarımı geliştirmek için ayırt ediciliğin belirlenmesine yapacağı etki ve tasarımın uygulandığı ürün veya alan kriterinde bir değişiklik yapılmamıştır³⁷¹. Ancak AB Tüzüğü madde 6(1)'de ise ayırt edicilik kriteri olarak “*iki tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimlerin birbirinden farklı olması*” yer almaktadır.

Mülga 554 sayılı KHK'nın 7. maddesinde “Ayırt edici niteliğin değerlendirilmesinde, birbirleri ile kıyaslanan tasarımların ilke olarak farklılıklarından çok ortak özelliklerinin

---

³⁶⁹ Yurduseven, s.675.

³⁷⁰ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.74.

³⁷¹ Yurduseven, s.675

değerlendirilmesine ağırlık verilir” ifadesinin yeni yasada mevcut olmadığı da görülmektedir³⁷².

Ayırt edici nitelik tasarım hukukunda bir ürünün fiziksel özellikler, diğerlerinin görünümünden ayırt eden unsurlardır³⁷³. Bir şeye ait nitelikleri izah etmek için kullanılır³⁷⁴.

Tasarımların korunabilmesi için kıyaslanan tasarımlarla arasındaki farklılığın belirlenmesi amacıyla ayırt edicilik kriteri konulmuştur. Tasarımlar kendi aralarında kıyaslandığında farklı bilgiye sahip ve tecrübeli bireylerce ayırt edici nitelik açısından farklı şekilde yorumlanabilmektedir. Bu bilgi ve bahsedilen tecrübeye sahip olan bireyin yapacağı karşılaştırmayla diğer bir tüketicinin yapmış olduğu karşılaştırma birbirlerinden ayrı olacaktır³⁷⁵.

Yenilik niteliğini kazanan tasarımlar akabinde ayırt edicilik testine tabi tutulması gerekir³⁷⁶. Tasarımın özelliğinin ayırt edici olması demek, o ürünün bilgilenmiş kullanıcı nezdinde yaratmış olduğu genel izlenimle “kıyaslanan” tasarımın böyle bir tüketicide meydana getirmiş olduğu genel izleniminde gözle görünür farkın bulunmasıdır³⁷⁷.

Tescilli ve tescilsiz tasarımların ortak koruma şartlarından olan ayırt edicilik; tasarım korumasında kıyas edilen tasarım ile arasında oluşan farkın dengesinin belirlenmesinde konulan kriter olup, tasarımların ayırt edicilik nitelikleri bakımından aralarında karşılaştırılırken farklı bir bilgi veya farklı bir tecrübeye sahip bireylerce değişik biçimde yorumlanabilmektedir³⁷⁸. Ayırt edicilik testini teknolojik ve sanat anlamında algılanması doğru olmayıp, asıl amaç kalite değil, farklılıktır³⁷⁹.

Yenilikte bahsedildiği şekilde, ayırt ediciliğin belirlenmesinde karşılaştırma yapılacak tasarımların kamuya sunulma tarihi, tasarımın tescilli ve tescilsiz olarak korunmasına göre değişiklik göstermektedir³⁸⁰.

---

³⁷² Eryayar, s.167.

³⁷³ Suluk / Karasu / Nal, s.316.

³⁷⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.57.

³⁷⁵ Özşahin, s.115.

³⁷⁶ Şehirali, s.4.

³⁷⁷ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.676.

³⁷⁸ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.75.

³⁷⁹ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.59.

³⁸⁰ Polater, s.113.

Ayırt edicilik kaliteye ilişkin değildir, bir farklılık testidir. Tasarımın teknoloji anlamında yahut sanatsal açıdan diğerlerine göre daha düşük seviyede olması onun ayırt ediciliğini etkilemez³⁸¹. Tasarım sahibinin tasarım üzerindeki seçenek özgürlüğü seviyesi dikkate alınır. Bu sebeple önceki tasarıma ufak değişiklikler yaparak oluşan tasarımın önceki tasarım ile görünüm itibariyle benzemesi durumunda, benzer görünen tasarımın tescili mümkün değildir. Bilgilenmiş kullanıcı; üretici, pazarlamacı, tasarlayan veya teknik bilirkişi olmayıp; sektörde bu tür hengameye yol açacak tasarımların olduğunu bilen ürün kullanıcısıdır. Bilgilenmiş kullanıcı, deneyimli ve dikkatli bir tüketici olup başvuru tarihinden önce bilinen tasarımlar hakkında bilgi sahibi olan kişidir³⁸².

Ayırt edici nitelik incelemesinde görüleceği üzere, tasarımın sahibinin tasarımı geliştirirken sahip olduğu seçenek özgürlüğünün sınıflandırılmasını dikkate alınacağı belirtilmiştir. Yani, tasarımcı ne kadar seçenek özgürlüğüne sahipse tasarımına o kadar çok farklılaştırabilir³⁸³. Tasarımcının, tasarımında rekabet edebilmek için herhangi bir seçeneği mümkün değilse, böyle tasarımlar hukuki açıdan korumadan faydalanamazlar³⁸⁴.

Koruma açısından tescilsiz tasarım haklarının bir tasarımın aynısı veya neredeyse birebir benzer kopyalarına, yani sahte veya sahte sanatçı tarafından yapılan kopya türlerine karşı koruduğunu göstermektedir³⁸⁵.

Özgürlüğün geniş olduğu şartlarda tasarımcının tasarımı geliştirmede ufak farklılıklar yaratılması, bilgilenmiş kullanıcıların genel izleniminde fark yaratmada yeterli görülmeyecektir. Ancak, tasarımcının özgürlüğünün kısıtlı olduğu durumlarda, ufak değişiklikler yeterli görülebilecektir. Ürünün teknik fonksiyonlarının sınırları tasarım sahibinin tasarım yapma özgürlüğünü etkilemektedir³⁸⁶. Bu nitelik açısından değerlendirme yapılırken diğer tasarımlar, bilgilenmiş kullanıcı tarafından bilinen yani öncesinde kamuya sunulmuş olması gerekmektedir³⁸⁷.

---

³⁸¹ Suluk / Karasu / Nal, s.317.

³⁸² Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.76.

³⁸³ Özşahin, s.115.

³⁸⁴ Suluk, Tasarımların Durumu (eserin adının kısaltılmış hali), s.648.

³⁸⁵ Monseau, s.60.

³⁸⁶ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.75.

³⁸⁷ Bilgin, A. Aslı, Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2003, s.41.

Ayırt edicilik belirlenmesinde, tescilsiz tasarımların piyasaya sunuldukları ilk tarihten önceki diğer piyasaya sunulan tasarımlarla karşılaştırma yapılarak ayırt edici niteliğe sahip olup olmadıkları araştırılır³⁸⁸.

Ayırt edici niteliği tespitinde AB'nin tasarımlar konulu 98/71 sayılı yönergesinin 5/1 maddesinde yer alan “*bilgilenmiş kullanıcı izlenimi ve tasarımcının seçenek özgürlüğü*” konuları önem arz etmektedir. Buna göre aynı kural mülga EndTasKHK'nın 7. maddesinde ve SMK'nın 56. maddesinin beşinci ve altıncı fıkrasında da konu edilmiştir. Tasarımcının tasarımı geliştirme konusunda seçenek özgürlüğünü kısıtlayıcı tasarımlar bakımından durumun göz önüne alınacağı vurgulanmıştır³⁸⁹.

Ayırt edicilik kriterinde tasarım sahibinin hususiyetini taşıması zorunlu değildir³⁹⁰. Tasarım, bilgilenmiş kullanıcı nezdinde benzer tasarımlardan farklı izlenim yaratıyorsa ayırt edici niteliğe sahip demektir. Yenilik ve ayırt ediciliği³⁹¹ mahkemece re'sen araştırılmaktadır³⁹².

Tasarımların ayırt edicilik incelemesinde kıyas edilen tasarımların farklı bilgi birikimi ve farklı tecrübeye hakim bireylerce değişik biçimde değerlendirilebilir. Yani sektör olarak tasarım konusunda bilgili bireyin kıyaslamasıyla sıradan tüketicinin kıyaslamasının sonucunda ayrı ayrı yorumlar getirecektir³⁹³.

Ayırt edici nitelik kıstaslarını Suluk, Karasu ve Nal beş birimde ele almıştır³⁹⁴;

- 1- Genel izlenimden farklılık
- 2- Bilgilenmiş kullanıcı gözü
- 3- Tasarımcının tasarımı geliştirmekle seçenek özgürlüğünün derecesi
- 4- Tasarımın uygulandığı ürün ya da alan
- 5- Başvuruda yapılan açıklamalar

³⁸⁸ Polater, s.114.

³⁸⁹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.108.

³⁹⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.60.

³⁹¹ Y. 11. HD. 20.06.2018, E. 2016/13287, K.2018/4596 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi: 05.06.2019).

³⁹² Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.106.

³⁹³ Karahan, s.311.

³⁹⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.317.

2.2.2.1.1. Genel İzlenimden Farklılık

Bir tasarımın genel izlenimine kullanıcıda bırakıldığı etkinin, bir diğer tasarımların böyle bir kullanıcı da bıraktığı genel izlenimin arasındaki farklılık, tasarımın ayırt edici nitelikte olmasını sağlar³⁹⁵.

Burada anlatılmak istenen, bir tasarımın kendinden önceki tasarımlardan esinlenerek³⁹⁶ oluşturulmayacağı anlaşılmalıdır.

Buluş veya icatlar için kıyaslama yapılırken, tasarımlar bilgilenmiş kullanıcı gözüyle incelenip önce tek tek ele alınmalı ve daha sonrada her iki tasarımda birlikte değerlendirilmelidir. Yine yapılan bu incelemede genel görünüm esas alınması önem arz etmektedir³⁹⁷.

Kıyaslanan tasarım ise; ayırt ediciliği sağlayıp sağlamadığı tetkik edilen tasarımın müracaat tarihinden veya rüçhan tarihinden önce Türkiye’de veya dünyada kamuya sunulmuş bulunan veya Türkpapatent tarafından tescilli bir tasarım olarak yayımlanmamış olup incelenecek tasarımın başvuru tarihi veya rüçhan tarihinde henüz koruma süresi tamamlanmamış olan tasarımlardır³⁹⁸.

2.2.2.1.2. Bilgilenmiş Kullanıcı Gözü

Bilgilenmiş kullanıcı, tasarımı kullanmasıyla bilgi edinmiş, tasarımı bilen, tecrübe ve deneyim sahibi³⁹⁹ olan kişi demektir. Bilgilenmiş kullanıcı belirli bir düzeyde kalifiyeli kişidir. Ürünün niteliğine göre bilgilenmiş kullanıcının seçimi gerekmektedir⁴⁰⁰. Doktrinde, bilgilenmiş kullanıcı ifadesi sübjektif olduğunda ürünün hitap ettiği müşteri kitlesi veya ilgili kullanıcı ifadesinin kabul görmesi uygun olacağı tavsiye edilmektedir⁴⁰¹.

---

³⁹⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.317

³⁹⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.63.

³⁹⁷ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.113.

³⁹⁸ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.677.

³⁹⁹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.677.

⁴⁰⁰ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.107.

⁴⁰¹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.111.

Ürün konusunda kullanımdan kaynaklı bilgi edinen kişiden ürün hakkında tüm detayları ve tarihçesinin bilinmesi beklenemez. Aranılan kişi uzman⁴⁰² değil, yalnızca kullanımdan kaynaklı bilgi sahibi olan kişidir.

Bir tasarımın genel izleniminde farklılığı bilgilenmiş kullanıcı bakışıyla yapılır. Bilgilenmiş kullanıcı, ilgili ürünün tasarımına göre son kullanıcısı olabilirken; tamirci, makineci vb. kişilerde olabilir. Anlaşıldığı üzere, onarımında kullanılan bir parçanın bilgilenmiş kullanıcısı tamircisi olup o parçayı tamir edendir. Bilgilenmiş kullanıcı, dikkatsiz biri değilken, tasarım üzerinde uzman nitelikte bilgiye de sahip değildir. Esasen tasarımı sıradan bir kişi gibi gözden kaçırmaz, ayrıntılara önem verir. Ürün tasarımcısı kadar da bilgi sahibi olamaz⁴⁰³.

Bilgili kişi, tasarımın ürün üzerine uygulanmasıyla oluşan ürün konusunda dünyadaki gelişmelerden haberdar olmaktadır. Şöyle izah edilecek olursa, tasarımın ayırt edici nitelikte olup olmadığına ilişkin inceleme, bir uzman gözüyle yapılmayacağından çok detay farklılıklar dikkate alınmayacaktır⁴⁰⁴.

Tasarım için tescil başvurusunda bulunulduğunda, tasarımın görsel biçiminin belirtilmesi gerekli haliyle tasarımların ayırt edicilik koşulunun belirtilmesi sırasında bilgilenmiş kullanıcılarca değerlendirme yapılırken tasarımların gözle algılanıp incelenmesi gerekmektedir⁴⁰⁵.

Mahkeme değerlendirme yaparken, ürünün üretim aşamasında veya çiziminde tasarımın ayırt edicilik yeterliliğinin hangi düzeyde engellendiğini tespit etmeli ve bu tespit tasarımın özgünlüğünü fonksiyonel, teknik ve ticari nedenlerle kısıtlayabileceği gibi, tüketicilerin beğeni veya trendleriyle de kısıtlanabilir⁴⁰⁶.

---

⁴⁰² Suluk, Topluluk Tasarımı, s.65.

⁴⁰³ Suluk / Karasu / Nal, s.317

⁴⁰⁴ Turgay, Gezer, s.250.

⁴⁰⁵ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.91.

⁴⁰⁶ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.110.

2.2.2.1.3. Tasarımcının Tasarımı Geliştirmekle Seçenek Özgürlüğünün Derecesi

Tasarımlar, yalnızca küçük ayrıntılarda farklılık taşıyorsa aynı sayılmakta ve tasarım tescilinde önem taşıyan temel konu, tasarımcıya tanınan seçenek özgürlüğüdür. Ayırt edici niteliğin değerlendirilmesinde, tasarım sahibinin tasarımını geliştirmesinde sahip olduğu seçenek özgürlüğünün sınırları dikkate alınacak olup seçenek özgürlüğü olmayan hallerde tasarımın ayırt ediciliği oluşmayacaktır⁴⁰⁷.

Tasarım üzerinde seçenek özgürlüğü ne derecede fazlaysa korumanın kapsamı bir o kadar geniştir. Burada korunan ürün değil, ürünün tasarımıdır. Aksi halde bir tasarım farklı şekillerde diğer tasarımcılara bir seçenek bırakmıyor ise o ürün tasarım mevzuatıyla korunmaz. Çünkü o ürün tekel imkanı sağlamış olacaktır. Oysa tasarım mevzuatının amacı, bizzat ürün üzerinde değil; ürünün tasarımında tekelleşme imkanı sunmaktadır⁴⁰⁸.

Bir ürünün şekli, işlevsel fonksiyonuna bağlı ise, o ürün şekli koruma altına alınmaz. Ancak biçim açısından birçok seçenek söz konusu olduğu durumlarda, aynı fonksiyonun yerine getirilmesi için aynı şeklin zorunlu olması halinde tasarım hakkının ihlali söz konusu olur. Bir şeklin, tasarım koruması kapsamı dışında için, şeklin yerine gelen fonksiyonun zorunlu unsur olması gerekmektedir⁴⁰⁹.

Tasarım sahibinin ürün üzerinde rekabet sağlaması için seçenek özgürlüğü mevcut değilse, o tasarım koruma görmeyecektir⁴¹⁰. Tasarım sahibinin seçenek özgürlüğü koruma koşulları⁴¹¹ tayininde son derece önemlidir⁴¹².

Tasarımcıya tasarımın geliştirmesinde hiçbir seçenek özgürlüğü bırakmayan belirli kalıplaşmış bir görünüme sahip olan kısımlar, koruma alanı dışında tutulmuştur. Örneğin, tornavida ucunun mevcut fiziki şekilleri veya araba lastiğinin yuvarlak olması tasarımcıya hiçbir şekilde seçenek özgürlüğü tanımayan alanlar olması sebebiyle koruma kapsamı

⁴⁰⁷ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.118.

⁴⁰⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.318

⁴⁰⁹ Yasaman, s.53.

⁴¹⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.66.

⁴¹¹ Y. 11. HD. 13.11.2013, E. 2013/97, K. 2013/1380 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:02.07.2019).

⁴¹² Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.108.

dışındayken, tornavidanın sapı gibi kısımlar veya lastik üstüne uygulanabilen desen tasarım sahibinin fikri çaba sarf edeceği alanlar olduğu için korumadan faydalanabilecektir⁴¹³.

Bir ürün teknik sorunluluktan kaynaklı belli bir görünümde olması gerekmekte ve onun dışına çıkamıyorsa o tasarımın doğal sınırına gelmiş olunmakta ve bu tür tasarımlar yaratıcılığın dışında kalmaktadır⁴¹⁴.

2.2.2.1.4. Tasarımın Uygulandığı Ürün Ya da Alan

Ürünün çeşitliliği, sınıfı ve kalitesi, tasarımın kural olarak korumasının belirlenmesinde etkisi yoktur. Bu yüzden tasarımcı ürün seçiminde istediği eşyayı kullanmakta serbesttir. Örneğin, bir oyuncak tasarımı, ayakkabıya uygulandığı zaman yeni bir tasarım meydana gelebilir. Ancak bir tasarımın boyutları üzerinde değişim yapılması sonucu, minyatür haline getirilen bir araba gibi yani yeni bir tasarım ortaya çıktığı anlamına gelmez⁴¹⁵.

Bu ürünler esasında üç boyutlu tasarımlar için kabul edilmekte ve iki boyutlu bir tasarım üzerinde değişikliğe gidildiğinde uygulama alanı farklı olmadığı için sonra meydana gelen tasarımın ayırt ediciliği kabul görmeyecektir⁴¹⁶.

2.2.2.1.5 Başvuruda Yapılan Açıklamalar

SMK da başvuru sırasında tarifname ihtiyaridir (SMK m.61/3). Önceki mevzuat sürecinde verilen yargı kararları, başvuruda yapılan açıklamalarda ayırt edici niteliğin belirlenmesinde dikkate alınacağı görülmektedir⁴¹⁷.

2.2.2.2 Türk Hukukunda Ayırt Edicilik

Mülga 554 Sayılı KHK ya göre ayırt ediciliğin mevcudiyetini anlamak için iki farklı ürün üzerindeki ayrımlar değil ortak özellikler dikkate alınır. İki ürünün arasında hayli ortak

---

⁴¹³ Özşahin, s.118.

⁴¹⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.67.

⁴¹⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.318.

⁴¹⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.68.

⁴¹⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.318.

nokta var ise tescili talep edilen tasarımın ayırt edici olduğu söylenememekteydi⁴¹⁸. Yeni SMK ile ortak özellik saf dışı tutulmuştur.

Ayırt edicilik açısından tanımlama yapılacak olursa bireysellik, yaratıcılık veya tasarımcının kişiliği anlamına gelmemekle birlikte daha çok bilgili bir kullanıcı tarafından algılanan ve önceden var olan ürünlere kıyasla ürün farklılıkları ile tanımlanmaktadır⁴¹⁹. Ayırt edici nitelik bilgilenmiş kullanıcı tarafından değerlendirilirken, yenilik kamuya bağlı olarak değerlendirilir⁴²⁰.

Tescilli ve tescilsiz tasarım ayırımına gidilecek olursa tescilli tasarımlar tescilsiz tasarımlara göre sahibine tekel hakkı vermekte, tasarım sahibini daha güvenilir ortamda korumakta, topluma derli toplu bilgi kaynağı sunarak; Uluslararası Anlaşmalarda rüçhan hakkından faydalanır ve aynı anda yapılan iki tasarımdan, ilk önce tescil edilen korunmaktadır⁴²¹.

2.2.3. Kamuya Sunma ve Yeniliği ve Ayırt Edici Niteliği Etkilemeyen Açıklamalar

Yenilik kriteri düzenlenirken mülga 554 sayılı KHK'da dünyanın herhangi bir yerinde, daha önceden kamuya sunulmamış olmasından bahsedilmiş ve kamuya sunma ifadesi 6. maddede “*Kamuya sunma, sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetleri kapsar.*” şeklinde izah edilmiştir⁴²². 6769 sayılı Kanunda kamuya sunma ayrı bir maddede değinilmiştir. Kanunun 57. maddesinde kamuya sunma şu şekilde açıklanmıştır: “(1) *Kamuya sunma; sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım, tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetleri kapsar. Tasarımın gizlilik şartıyla üçüncü bir kişiye açıklanması kamuya sunma sayılmaz. (2) Koruma talep edilen bir tasarım, başvuru tarihinden veya rüçhan talebi varsa rüçhan tarihinden önceki on iki ay içinde tasarımcı veya halefi ya da bu kişilerin izni ile üçüncü bir kişi tarafından veya tasarımcı ya da halefleri ile olan ilişkinin kötüye kullanımı sonucu kamuya sunulması halinde bu açıklama tasarımın yeniliğini ve ayırt edici niteliğini etkilemez.*” Şöyle ki, tasarımcı veya onun izniyle

⁴¹⁸ Şelli, Dilek, s.4.

⁴¹⁹ Derclaye, s.282.

⁴²⁰ Akkaş, s.49.

⁴²¹ Şelli, Dilek, s.6.

⁴²² Yurduseven, s.676.

yahut kötüye kullanım yolu ile ürünün kamuya sunulması, sunumundan itibaren on iki ay içerisinde tescil başvurusu yapmak zorundadır.

Yasa ile yapılan düzenlemede kamuya sunma, satış, sergileme vb. usullerle piyasaya sürme, yayım, tanıtım, kullanma, tarif veya benzeri amaçla yapılan faaliyetlerdir. Sayılan fiillerle tasarımın üçüncü şahıslara tanıtımı o tasarımı bilinen tasarım haline getirmektedir⁴²³. Tasarım sahibinin görüş almak amacıyla tasarımını bir uzmana veya asistanlarına inceletmesi kamuya sunma sayılmayacak olup, kısacası kamuya sunma, herhangi bir sır saklama yükümlülüğü bulunmayan kişilere tasarımın açıklanmasıdır⁴²⁴.

Gizli niteliği taşıyan açıkça veya zımnen üçüncü kişilere yapılan açıklamalar kamuya sunma sayılmaz. Kamuya sunma kanunda sayılan hallerle sınırlı değilken buna benzer eylemlerde kamuya sunma olarak adlandırılır. Örneğin, bir dergide açıklama yapılması, kamuya açık alanda, konferansta ve tasarım hukukunda bilgi verilmesi halinde kamuya sunma hali ortaya çıkacaktır. Açıkçası tasarımın koruma alanından çıkan bir ürün tasarımı kamuya sunulmuş kabul edilir⁴²⁵.

Ürün piyasaya ilk sunulduğu zaman yasaya uygun olması halinde, tasarım sahibinin rızasıyla piyasaya sunulmuş ise kamuya sunulmuş sayılır⁴²⁶. Yeni yasa ile kamuya sunma, sayılan haller dışında yapılmışsa, ilgili tasarımın yenilik ve ayırt edici niteliğinin olmadığı sonucunu doğurmaktadır⁴²⁷.

Tescil için Türkpatent'e başvuran bir tasarımın yenilik ve ayırt edicilik unsurlarını etkilemeyen iki olasılığı dikkate alınmalıdır. Bunlardan biri kamuya sunma, diğeri ise tasarım sunumunu müracaat tarihinden önce on iki ay içerisinde gerçekleştirilmesi halinde, oluşan tasarımın yeniliği ve ayırt ediciliği yitirilmemiş sayılmaz ve o tasarım tescil edilebilecektir⁴²⁸.

Üçüncü şahıslara yapılan açıkça veya zımnen gizlilik özelliği taşıdığı bilinen açıklamalar, tasarımın kamuya sunulmuş sayılmasını sağlamaz. Bazı hukuklarda tasarımın yeni

---

⁴²³ Özşahin, s.116.

⁴²⁴ Koç, Çelik, s.60.

⁴²⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.319.

⁴²⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.42.

⁴²⁷ Tüzgen, s.66.

⁴²⁸ Tekil, s.247.

sayılmasını engelleyen nitelik, onun uzman/ilgili kişilerin bilgisine ulaşmış bulunmasıdır⁴²⁹. Örneğin, 1973 tarihli Desen ve Modellere ilişkin Benelux Yeknesak Kanunu'nun 4'üncü maddesi gereği, *“tasarımın aynısı veya sadece ikincil noktalarda farklılık gösteren bir benzeri tescil veya rüçhan tarihinden geriye doğru elli yıllık bir süre içinde Benelux topraklarında ilgili sanayi ve ticaret çevresinin fiilen bilgisine ulaşmış ise o tasarım yeni değildir.”*

Bir tasarımın aynısının daha önce dünyanın hiçbir yerinde kamuya sunulmamış olması, ona tescil koruması sağlamak için yeterli kıstas olmayıp ayrıca tasarımın ayırt edici nitelik taşıması gerekmektedir⁴³⁰. Bu kapsamda belirtilen istisnalar haricinde, bir tasarımın yenilik ve ayırt edicilik niteliğini olumsuz kılacak nitelikte olan tasarımlar ve o tasarım için tescil başvurusunda bulunulmamışsa başvuru engellenecektir⁴³¹

Güneş'e göre kamuya çok önceden sunulan tescil başvurusu, on iki aylık dönemden (grace periot) sonra yapılan tasarım yeni kabul edilmeyeceğinden tescil edilemez ve ancak tasarım koruması için aranan şartları sağlıyorsa genel hükümler çerçevesinde korunur. Yani koruma, tasarıma değil, onun ilk kez yurda getirilmesi ve tanıtılması sebebiyle elde edilen avantaja sağlanmaktadır⁴³².

Başvuru tarihi ve rüçhan tarihinden önceki on iki ay içerisinde tasarım sahibi veya halefinin onayıyla üçüncü bir şahıs aracılığıyla kamuya sunma açısından yenilik niteliğini etkilemektedir. Piyasada denenen tasarımın bir nevi ekonomik açıdan teste tabi tutulması, tasarım ile koruma seçimi yapılmasına imkan sağlanması hedeflenmiştir. Bu sebeple tasarım sahibinin, tasarımın yenilik niteliğini etkilemeden ekonomik açıdan artısını en fazla on iki ay süre ile test edilmesi ve tasarımın tescilli tasarım olarak korunup korunmayacağı hususu, bu süre içinde karar verilmesi olanağı sağlanmıştır⁴³³.

On iki aylık süreç tasarımcı açısından kamuda ürünü test aşaması olarak avantaj gözükse de, o esnada farklı bir tasarımcının ilgili tasarımı kendi adına tescillenmesi ihtimalinde, bu süreçte gerçek tasarım sahibinin o tasarımın kendisine ait olduğunun ispatını mahkeme önünde

⁴²⁹ Tekil, s.245.

⁴³⁰ Tekil, s.246.

⁴³¹ Bilgin, Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları, s.46.

⁴³² Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.99.

⁴³³ Özşahin, s.116.

gerçekleştirmek zorundadır. Esasen en güvenilir yöntem, kamuya sunmadan önce ürün tasarımını tescil ettirmektir⁴³⁴.

Bir tasarımın korunabilmesi için bu tasarımın kamuya sunulmuş olması gerekmekte ayrıca bu kamuya sunma, gizli tutma şartıyla bir gruba sunmayı kapsamaz⁴³⁵. Tescilsiz tasarımları korumanın ne kadar kullanıldığını ölçmenin basit bir yolu yoktur, çünkü tescilli tasarımların aksine, kontrol edilecek bir kayıt yoktur⁴³⁶.

Tescilsiz tasarımı korumak isteyen tasarım sahibi, tasarımın kendisine ait olduğunu ve daha öncesinde piyasaya/kamuya sunulma noktasında ispat konusunda birtakım sorunlarla karşı karşıya kalması muhtemel olup, ayrıca tescilsiz tasarım koruması kapsamında olan bir tasarıma sahip üründen bihaber olan, ancak tesadüfen aynı tasarımla üretim yapmış olan üçüncü şahsın yeterli kanıtı yok ise SMK m.59/1 kapsamında taklitçi konumuna düşmüş sayılacaktır⁴³⁷.

Tescilsiz tasarım hakları ile uyumlaştırma sağlanan AB topluluk hukukuna tasarım tescilli olmasa bile koruma için yasa üç yıl koruma sağlamakta ve üç yıllık koruma süresi, tasarımın ilk kez halka açıklandığı tarihten itibaren ispatı olacaktır⁴³⁸.

Tescilsiz tasarımlarda şartları yerine getirildikten sonra koruma otomatik olarak verilir. Bununla birlikte, tasarımı izinsiz kullanan üçüncü taraflara karşı devam etmek için sadece kopyalamaya karşı koruma sağlanmaktadır. Ayrıca koruma yalnızca açıklama tarihinden itibaren üç yıllık bir süre için verilir.

Bir tasarım, kamuya bizzat sahibince sunumundan itibaren on iki aylık süre dolduktan sonra başvuru yoluna gidilirse, tasarımda artık yenilik özelliği kalmaz. Bu durumda yüksek mahkemenin belirttiği koruma konusu,⁴³⁹ tasarım hakkında emek değil; yatırım ve tanıtım çabalarıdır⁴⁴⁰.

---

⁴³⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.319.

⁴³⁵ Yurduseven, s.676.

⁴³⁶ Monseau, s.61.

⁴³⁷ Semiz / Kılıç, s.66.

⁴³⁸ Monseau, s.61.

⁴³⁹ Yargıtay 11. HD 30.05.2002, E. 2002/2440, K. 2002/5406 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7397#> (Erişim Tarihi: 01.12.2018).

⁴⁴⁰ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.98.

2.2.4. Tescilsiz Tasarımın İlk Kez Türkiye’de Kamuya Sunulması Şartı

Sınai mülkiyet haklarının uluslararası düzeyde korunması ile uluslararası tescili farklı anlamdadır. Tasarım sahibi, tasarımını tescil ettirdiği ülkede ve o ülkenin mevzuatları kapsamında korumadan yararlanırken, dünya tasarımından söz etmek mümkün değildir. Ancak mülkiyet haklarının korunmasında bölgesel de olsa da yeni Yasayla birtakım adımlar atılmıştır. Örneğin, topluluk tasarımın hak sahipliğine AB düzeyinde koruması AB’nin uluslararası (subnational) niteliğinde kaynaklanmaktadır. Bir belge ile yirmi beş ülkede tek bir hukuk düzeni çemberi içerisinde tasarım koruması elde edilebilir. Topluluk tasarımı esaslarında AB’ye üye olan ülkelere herhangi birine vatandaşlık kuralı aranmamaktadır. Bu sayede ülkemiz vatandaşları bu korumadan faydalanabilmektedir⁴⁴¹.

Yasayla tasarım hukuku alanında gelen temel yeniliklerden biri Topluluk Tasarımı Tüzüğü m. 2’yle aynı doğrultuda tescilli tasarım koruması ile birlikte tescilsiz tasarım korumasının tanınmış olmasıdır⁴⁴². SMK madde 55’ de tasarım ve ürünün tanımı yapılırken, tescilsiz tasarımlar açısından “ilk kez Türkiye’ de kamuya sunulmuş olma” şartı yer almaktadır. Bu kapsamda bir tasarımın başka ülkede olması ile tasarımın ülkemiz sınırları içerisinde ilk kez piyasa sunulması halinde tescilsiz tasarım olarak kabul görülür. Ancak koruma şartlarından olan yenilik ve ayırt edicilik değerlendirilerek yasanın gerektirdiği şekillerde uygulanması halinde korumadan yararlanır.

Tescilsiz tasarım sahibi olan kişi, bu ürünün kamuya sunulmuş şekillerinde izah edilen yerlerde, usulüne uygun olarak sunmak suretiyle, söz konusu tescilsiz ürünün sahibi olduğunu etkin bir şekilde ispat ettirmelidir. Aksi halde hak sahibinin SMK m. 59/2 ve m.81 kapsamında açacağı tecavüz davasında, karşı tarafın, davacının kendi ürünlerini taklit edip piyasaya sunduğu açıkçası ticari amaçla kullanıldığını ispat etmesi noktasında zorluk yaşayabilmektedir⁴⁴³.

Bir şirket veya kişi yalnızca bir tescilsiz korumadan faydalaniyorsa, tasarımın ilk kez ne zaman açıklandığına dair tam bir kanıt sunması gerekmektedir. Bunun nedeni ise öncelik

⁴⁴¹ Turgay, Gezer, s.234.

⁴⁴² Şehirali, Çelik, s.261.

⁴⁴³ Semiz / Kılıç, s.66.

sorusunun kaçınılmaz olarak sonraki ihlal işlemlerinde ortaya çıkmasıdır. Bu sebeple tasarım sahibi tasarımı ilk açıklayan kişi olduğunu ispatlamalıdır.

Özellikle serbest çalışanlar ve küçük şirketler için, tescilsiz tasarımlar, moda gibi kısa bir yaşam döngüsüne sahip ürünleri korumak isterler. Çünkü kimi zaman bir kayıt işlemleri uzun zaman alabilir ve çok pahalı olabilmektedir.

Tescilsiz tasarım, az maliyet ile kamuya açık bir tasarım olarak kayıt formaliteleri gerekmeksizin, otomatik olarak ortaya çıkmakta ve bu hakların uygulanması sırasında tasarımın ilk ifşa edilmesine ilişkin ispat yükü ise tescilsiz tasarımın sahibine aittir⁴⁴⁴.

Anlaşılabacağı üzere, tescilsiz tasarımların korunmasından kaynaklanan haklar bakımından hak sahipliğinin ispatı önemli olup, tescilin hukuki netliği karşısında tescilsiz tasarımın az maliyetli ve prosedüre bağlı olmayan koruma sağladığından, tasarım sahipleri açısından kolay yolu tercih edilip edilmeyeceği, yaşanan süreç içerisinde gözlemlenecektir⁴⁴⁵.

2.3. Korumanın Kapsamı ve Sınırları

2.3.1. Tasarım Hakkının Kapsamı ve Sınırları

2.3.1.1. Genel Olarak

Moda ve giyim tasarımı gibi dünya kültürünün bir parçası olan tasarımlar, meydana gelen tasarımın popüler kültürün her yönüne modanın yaptığı gibi nüfuz ederse, onu korumak ve teşvik etmek için yasalar olmalıdır⁴⁴⁶.

Tasarım hakkının meydana getirdiği korumanın kapsamı ürünün görünüm özellikleriyle sınırlıdır⁴⁴⁷. Mülga 554 sayılı KHK’da tasarım hakkının kapsamının ne şekilde tespit edileceği şu şekilde düzenlenmiştir: “*Bir tasarımın koruma kapsamı belirlenirken buna, 7 nci maddeye uygun olarak o tasarımın bilginmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimle bariz bir*

⁴⁴⁴ Bulling, Alexander/ Langöhrig, Angelika/ Hellwig, Tillmann, The Community Design: A New Right of Design Protection for the European Community, 86 J. Pat. & Trademark Off. Soc’y, 2004, s.120.

⁴⁴⁵ Semiz / Kılıç, s.66.

⁴⁴⁶ Tsai, Fashioning Protection: A Note on the Protection of Fashion Designs in the United States, s.468.

⁴⁴⁷ Yurduseven, s.679.

benzerlik gösteren bütün tasarımlar dikkate alınır. Koruma kapsamının belirlenmesinde, kıyaslanan tasarımların farklılıklarından çok ortak özelliklerine ağırlık verilir ve tasarımcının tasarlama açısından seçenek özgürlüğüne sahip olduğu dikkate alınır.” Bu durumda söz konusu tasarımla benzer özellik gösteren ürünler de koruma kapsamına girecek olup bu benzerlik belirlenirken de farklılıklardan çok ortak yönler ağırlık verilerek değerlendirme yapılacaktır⁴⁴⁸.

Mülga 554 sayılı KHK'nın bu maddesinde mevcut olan ilk kısmı *“farklılıklardan çok ortak özelliklere ağırlık verilir”* ifadesi yeni Kanunda bulunmamakta, ayrıca *“bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimle bariz bir benzerlik gösteren bütün tasarımlar”* ifadesi de ayrıca önem taşımaktadır⁴⁴⁹.

Tasarım korumanın kapsamı SMK 58. maddesinde izah edilmiştir. Buna göre; *“Tasarım sahibi, kendi tasarımına kıyasla ayırt edici niteliğe sahip olmayan tasarımlara karşı bu Kanundan doğan haklarını kullanabilir. Koruma kapsamının değerlendirilmesinde, tasarımcının tasarımı geliştirmede sahip olduğu seçenek özgürlüğünün derecesi dikkate alınır. Bu Kanun kapsamında sağlanan tasarım koruması, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda aranan şartları taşıması hâlinde söz konusu Kanunla öngörülen korumaya hâlel getirmez. Aşağıda belirtilen hâller koruma kapsamı dışındadır: a) Kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı tasarımlar. b) Ürünün teknik fonksiyonunun zorunlu kıldığı görünüm özellikleri. c) Tasarımın kullanıldığı veya uygulandığı ürünün, başka bir ürüne mekanik olarak monte edilmesi veya bağlanması için belirli biçim ve boyutlarda üretilmesi zorunlu ürünlerin görünüm özellikleri. ç) Paris Sözleşmesinin 2'nci mükerrer 6'ncı maddesi kapsamında yer alan hükümranlık alametleri ile bu kapsam dışında kalan ancak kamuyu ilgilendiren, dinî, tarihî ve kültürel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği işaretlerin, armaların, nişanların veya adlandırmaların uygunsuz kullanımını içeren tasarımlar. 56'ncı maddedeki şartları karşılamak kaydıyla farklı veya eş birimlerden oluşan modüler bir sistemde bu birimlerin birbirleriyle sonlu veya sonsuz olarak çeşitli biçimlerde bağlantı kurmasını sağlayan tasarımlar korumadan yararlanır.”* Hükmünce kapsam ve koruma dışı haller yasa ile hüküm altına alınmıştır. Koruma kapsamının belirlenmesine ilişkin olarak ayırt edicilik kriterini esas almıştır⁴⁵⁰.

⁴⁴⁸ Yurduseven, s.679.

⁴⁴⁹ Yurduseven, s.679.

⁴⁵⁰ Şehirli, Çelik, s.267.

Koruma konusu tasarımın ilgili sektöründe ki benzer tasarımlar incelenerek seçenek özgürlüğü tespit edilir. Belirlenen bilgilenmiş kullanıcı olan bilirkişi, ortak özellikleri belirleyerek tasarımın genel görünümüne etkisi üzerin de durmalıdır. Seçenek özgürlüğüne rağmen esaslı benzerlik tecavüz anlamına gelmekte ve sonra ki tasarımın ayırt edici olduğu tespit edilirse tecavüzden bahsedilemez⁴⁵¹.

Tasarımdan doğan haklar esasında tasarım sahibine aittir (SMK m.59/1). Korumanın incelenmesinde, tasarım sahibinin tasarımı geliştirmek için var olan seçenek özgürlüğünün aşaması esas alınır (SMK m.58/2). Bir tasarım, kendinden önceki tasarımlardan ne kadar farklılık içeriyorsa, tasarımın koruma kapsamı o kadar genişlemekte ve bu farklılık azaldıkça koruma kapsamı daralmaktadır. Tasarımın yeniliği ve ayırt ediciliği ne derecede çoksa yani tasarımcının tasarıma kattığı özellikler ne kadar çok olursa, diğer tasarımların bu tasarımdan doğan hakka tecavüz etme ihtimali o oranda artacağı görülecektir⁴⁵².

Tasarımcının seçenek özgürlüğü, farklılık için tatmin edici bir düzeyde yeterince bütünsel yaratıcılığı ortaya koyamıyorsa ayırt edicilik sınırını aşamaz, sonucunda tasarımın aynısı veya benzeri olmaktan ötesine gidemez. Anlaşılabilir bir farklılık, tasarım üzerinde yeterli düzeyde seçenek özgürlüğü ve bütünsel yaratıcı katkının birlikte olmasıyla elde edilir⁴⁵³. Esasında burada istenilen ayırt edici nitelik kriterlerinde yer alan bilgilenmiş kullanıcı özelliği olacaktır⁴⁵⁴.

O halde koruma kapsamı ayırt edici nitelik göz önünde bulundurularak belirlenecektir. Kanun çerçevesinde korunan tasarımların şartları taşınması halinde çoklu koruma ilkesinden faydalanılarak korunabilecektir. Koruma kapsamı tasarımın ayırt edicilik niteliği dikkate alınarak belirlenecektir. Sektörel ve fonksiyonel alanda tasarım sahiplerinin her daim bir tasarımın aynısını üretebilme özgürlüğüne sahip değilken, tasarımlarını üretirken standart bir çerçevede kalmak durumundadırlar. Aksi durumlarında olabileceği dikkate alınarak korumanın kapsam incelenmesinde sektörel ve fonksiyonel alanlarda karşılaşılan tasarım yapma serbestisinin de önem arz edeceği açıklanmaktadır. Bu yasa ile şartların var olması halinde

---

⁴⁵¹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.113.

⁴⁵² Suluk / Karasu / Nal, s.331.

⁴⁵³ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.113.

⁴⁵⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.72.

çoklu koruma ilkesinden faydalanarak FSEK kapsamında da korunabileceği düzenleme ile hüküm altına alınmıştır⁴⁵⁵.

Hukuk düzeni serbest rekabet ortamı hazırlayarak, bir yandan yaratıcı çabaları desteklerken, öteki yandan ticari yaşamın sunduğu herkes tarafından üretilen basit tasarımların serbestçe kullanımında engel oluşturmamaya özen göstermektedir⁴⁵⁶.

Tasarım hakkı, haksız rekabete dair TTK veya FSEK hükümleri ile eş zamanlı olarak korunabilir⁴⁵⁷, tescili yapılmamasına rağmen yasal koşulları sağlayan bir tasarım haksız rekabet hükümlerine göre korunacağı sabittir⁴⁵⁸.

Tasarımcı, üretmiş olduğu tasarımının ayırt ediciliğini diğerleriyle kendi tasarımını kıyas ederek SMK ile gelen haklar üzerinde kullanabilir (SMK m.58/1). Yine Kanunun 58/4 fıkrasında (a) bendinde kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı tasarımlar koruma kapsamı dışında bırakılmıştır. 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu ile korunan nesnelere dışında tasarımın ırkçı unsurlar, konusu suç teşkil eden veya o toplumun genelinde kabul görmüş ahlak kurallarına karşıt sembolleri içerir tasarımların Kanunla verilen haklardan yararlanmaması amaçlanmıştır⁴⁵⁹.

Hem eski hem de yeni düzenlemeye göre tasarım korumasının kapsamı esasında yenilik ve ayırt edicilik kriterlerine göre belirlenmektedir. Ancak her iki durumda da aralarında ufak farklılıklar bulunan iki tasarım ayırt edici kabul edilmeyecek ve bu tasarımlardan önceden tescil edilen veya önceden kamuya sunulduğu için tescilsiz korumadan yararlanan tasarım korunacaktır⁴⁶⁰.

Tescillenmemiş tasarımın ya da ticaret esnasında işlenen herhangi bir işaretin sahibinin, bu tasarımın başka bir kimse adına tescil başvurusuna konu edilmesi halinde itiraz hakkı mevcuttur⁴⁶¹. Bu itiraz için belirtilen koruma koşullarının varlığı aranmaktadır.

⁴⁵⁵ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.77.

⁴⁵⁶ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.103-104.

⁴⁵⁷ SMK m.58/3; Bu Kanun kapsamında sağlanan tasarım koruması, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda aranan şartları taşımaması hâlinde söz konusu Kanunla öngörülen korumaya hâlel getirmez.

⁴⁵⁸ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.102.

⁴⁵⁹ Özşahin, s.118.

⁴⁶⁰ Yurduseven, s.680.

⁴⁶¹ Çağlar, Hayrettin, Marka Hukuku Temel Esaslar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s.73.

Tescilsiz tasarım koruması, tescilli tasarıma göre daha yüzeysel bir koruma sağlamakta ve bu tür bir koruma, hak sahibine birinci hakkını ihlal eden eylemleri engelleyerek, hakkın yalnızca koruması mevcut tasarımın aynısını ya da genel izleniminde fark oluşturmayacak derece benzerinin kopyalanması halinde tanınır. Ancak tescilli korumanın kapsamı ise o tasarıma benzer bütün ürünleri içine alacak kadar geniş olup SMK madde 59/2 ye göre *“Korunan tasarımın kendi tasarımından önce kamuya sunulduğunu makul yollarla bilmesi mümkün olmayan bir tasarımcı tarafından bağımsız olarak yapılan tasarımın koruma kapsamındaki tasarımdan kopyalanmış olduğu kabul edilmez.”* denilmekle, bu sınırlı korumaya bir de istisna getirilerek, iyiniyetli, kendi tasarımlarını bağımsız olarak yapmış ve diğer tasarımın varlığından haberdar olmayan, haberdar olacak durumda da olmayan kişiler de korunmuştur⁴⁶².

Suluk'a göre bu düzenleme tescilli tasarımlar için geçerli olup, hükmün uygulanmasında, kopyalamaya karşı koruma (SMK m.59/2) getiren tescilsiz tasarım korumasının bu özelliği dikkate alınmalıdır⁴⁶³.

Yabancı hukuklarda; taklidin haksız rekabet sayılabilmesi için haksızlık unsurunu taşıyan yöntemlerin kullanılması şartı gerçekleşmelidir. Hakikaten de tasarım hakkı ürün için bir tek hak kurmamakta, tasarımın taklidine karşı tek hak vermektedir⁴⁶⁴.

Başvuru aşamasında olup henüz yayımı tamamlanmamış başvurulara, tescilsiz tasarımlara ilişkin kopyalama hükmü uygulanır. Bu kapsamda yayın erteleme isteyen tasarımların görsel anlatımların Bültende yayınlanana dek geçen sürede, tescilsiz tasarımlara ilişkin hüküm uygulanır (SMK m.59/6).

Kümülatif koruma ilkesi gereği yeni Yasayla sağlanan tasarım koruması FSEK'te aranan şartları taşıması halinde telif korumasına halel getirmez (SMK m.58/3). Esasen kümülatif koruma ilkesi diğer fikri mülkiyet hakları açısından da geçerlidir⁴⁶⁵.

---

⁴⁶² Yurduseven, s.681.

⁴⁶³ Suluk / Karasu / Nal, s.331.

⁴⁶⁴ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.96.

⁴⁶⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.332.

Tasarımcıya tanınan tek manevi hak adının belirtilmesi hakkıdır. Tasarımcının başvuruda tasarımcı olarak belirtilmesini talep etme hakkı vardır. Ancak tasarımcı adının gizli tutulmasını da talep edebilir (SMK m.61/10).

Toplumdaki üç menfaat dahilinde bulunan tasarımcılar, tüketiciler ve sanayiciler bakımından tasarım koruması çok önemlidir⁴⁶⁶. Korumanın sınırları hukuken belirlenmiş ve hak bu sınırlar çerçevesinde korunabilecektir. Koruma sınırları dışında kalan eylemler hukuken yasaklanmadığından hukuka uygunluk hallerini oluşturur (SMK m.59/3). Patenttekine benzerlik⁴⁶⁷ gösteren bu sınırlamalar birinci bölümde detaylı şekilde izah edilmiş olup, yalnızca başlıklar halinde ifade edilecek olursa şunlardır;

- Ticari bir hedef taşımayan fiiller,
- Deneme amaçlı fiiller,
- Ticari hayattaki dürüstlük kurallarına bağlı olmak, tasarımın olağan kullanımını lüzumsuz bir şekilde tehlikeye sokmamak veya referans amaçlı çoğaltmalar,
- Kaydı yabancı ülkede olan fakat geçici olarak ülkemiz sınırları içerisinde mevcut deniz veya hava araçlarındaki ekipmanlar ve bunların onarımında kullanmak için ithal edilmiş yedek parça veya aksesuarla bahsedilen araçların onarım fiilleri,
  - Ön kullanım hakkı,
  - Onarım amaçlı kullanım,
  - Hakkın tüketilmesi,
  - Sessiz kalma nedeniyle hak kaybı.

Tasarım korumasının sağlanması amacıyla hareket edilmesinde tasarlanan şey sayesinde sanayi ve ticaretin gelişmesine katkı sağlayarak, rekabet ortamının canlı tutulması ile tüketiciye daha kaliteli ürünün ulaşması sağlanmış olacaktır⁴⁶⁸.

Tasarımlar açısından koruma iki türlü yasalaşmıştır. Birincisinde tescilli tasarım koruması açısından tescil başvurusu aranırken, ikinci olarak tescilsiz tasarımlar için kamuya sunma eylemi korumanın temel esasları olarak belirtilmiştir⁴⁶⁹. Tasarım sahiplerinin tescilsiz tasarımlarını piyasaya sunmaları ve toplumun öğrenmesini sağlaması, tescilli tasarımlara oranla

⁴⁶⁶ Yalçın, Dilek, Tasarım Hakkı ve Tasarım Hakkının Hükümsüzlüğü, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış), İzmir, 2008, s.36.

⁴⁶⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.332-333.

⁴⁶⁸ Yalçın, s.37.

⁴⁶⁹ Özer, Genel Bir Değerlendirme, s.158.

düşüktür⁴⁷⁰. Bu yüzden kanun koyucu yasa ile ispatı mümkün olacak şekilde kamuya sunma eyleminin gerçekleştirilmesini istemiştir.

2.3.1.2. Tescilli Tasarım Hakkı Kapsamı

Tescilli tasarımlar, tasarım sahibine inhisarı nitelikte yetkiler ile mutlak bir hak tanır, tasarım hakkının hukuki işlemlere konu olabilmelerini sağlar, ülkeseldir ve süreyle sınırlıdır⁴⁷¹.

Tescilli tasarımlar hak sahibine izinsiz koruma kapsamında olan tasarımın kullanıldığı yahut uygulandığı ürünleri üreten, satan ya da ticari amaç elde etmek amacıyla kullanan kişilere karşı haklarını kullanabilme yetkisini sağlamıştır. Bu tek hak, tekel olup herkese karşı öne sürülebilir. Hakkın ihlaline sebep olan kişininse iyi niyetli yahut kötü niyetli olunması ayırımına gidilmez⁴⁷².

Tescilli tasarımın tescilsiz tasarıma göre en önemli ayrımı, tescilsiz tasarımda sadece kopyalamaya karşı korumanın sağlanmış olması iken, tescilli tasarımda daha geniş bir korumanın var olmasıdır⁴⁷³. Şöyle ki, tescilsiz tasarım koruması, tescilli korumadan daha nitelikli kabul edilmemeli, yani ürünün teknik fonksiyonunun zorunlu kıldığı tasarımlar tescilsiz tasarım kapsamında, hukuki korumadan yararlanmamalıdır⁴⁷⁴. Bu durum 6769 sayılı Kanun öncesinde tescilsiz tasarımlar FSEK hükümlerine göre korunurken de bu şekildeydi, yeni Kanun ile de aynı şekildedir⁴⁷⁵.

2.3.1.3. Tescilsiz Tasarım Hakkı Kapsamı

Kısa süreli ticari ömre sahip olan ürünlerin korunması amacıyla tescil gibi uzun süreli prosedürler ile zaman kaybetmeden, sektör itibarıyla tasarım sayısının çokluğu ve tasarımın piyasada tutup tutmayacağı konusunda tereddütlerin varlığı düşünüldükçe tescilsiz tasarım hakkı gündemde yerini almıştır⁴⁷⁶. Ülkemizde uzun yıllardır tescilsiz tasarımlar açısından koruma genel hükümlere bırakılarak 6762 sayılı TTK' nın haksız rekabete ilişkin hükümleri ve 5846

---

⁴⁷⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.143.

⁴⁷¹ Yurduseven, s.676.

⁴⁷² Özşahin, s.121.

⁴⁷³ Yurduseven, s.676.

⁴⁷⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.146.

⁴⁷⁵ Yurduseven, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem, s.677.

⁴⁷⁶ Koç, Çelik, s.44.

sayılı FSEK hükümlerinin uygulanması sonucunu doğurmuştur⁴⁷⁷. 6769 sayılı Kanun öncesinde de farklı düzenlemelerle gerek marka gerek FSEK gerek haksız rekabet hükümleriyle tescilsiz tasarımlar korunmaya çalışıldığı araştırıldığında, bunun gerçek bir ihtiyaç olduğu daha da açık hale gelir⁴⁷⁸.

Yasa öncesinde genel hükümler ve özellikler TTK' nın 54'üncü madde ve devamınca korunan tescilsiz tasarımlar, yeni yasa kapsamında yer verilerek tescilsiz tasarımlar açısından sınırlı süreli koruma getirilmiştir⁴⁷⁹.

Hukukumuzda, “tescilsiz tasarım” ifadesinin uygulamada yer edinmesi büyük yenilikken, SMK'nın kabulünden önce bilindiği üzere bu kavram, haksız rekabet konusundan ibaret olup; uygulamasında, koruma konusunda ve süre bakımından netlik bulunmamaktaydı⁴⁸⁰.

Tescilsiz tasarımların tasarım hukukuna göre korunması 6769 sayılı Kanun ile ilk defa mümkün olmuş ve Kanununun 55. maddenin 4. bendinde açık biçimde tescilsiz tasarımların da tasarım korumasına sahip olduğu şu şekilde izah edilmiştir: “*Tasarım...ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde ise tescilsiz tasarım olarak korunur.*” 554 sayılı KHK döneminde tescilsiz tasarımların korunması genel hükümler kapsamında olup, eser kapsamına giren tasarımlar FSEK hükümlerine göre girmeyenler ise haksız rekabet hükümlerine göre korunmaktaydı. Birçok soruna sebep olan koruma şekli 6769 sayılı Kanun ile, tescilsiz tasarımların genel hükümlere tabi olduğu hükmü kaldırılmış olsa da 58. maddenin 3. bendinde şu ifade bulunmaktadır: “*Bu Kanun kapsamında sağlanan tasarım koruması, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda aranan şartları taşıması hâlinde söz konusu Kanunla öngörülen korumaya hâlel getirmez.*” Bu durumda izah edilen şey, bir tescilsiz tasarım eğer FSEK kapsamında eser olarak kabul ediliyorsa, FSEK hükümlerine göre korunmaya devam edebilecektir⁴⁸¹. SMK ile gelen tescilsiz tasarımların korunması haksız rekabet ve FSEK kapsamındaki kümülatif korumadan mahrum etmemektedir⁴⁸².

---

⁴⁷⁷ Özer, Genel Bir Değerlendirme, s.159.

⁴⁷⁸ Yurduseven, s.679.

⁴⁷⁹ Özer, Genel Bir Değerlendirme, s.158.

⁴⁸⁰ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.118.

⁴⁸¹ Yurduseven, s.678.

⁴⁸² Tekinalp, Ünal, “Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Öne Çıkan Yenilikleri”, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu, der. Feyzan Hayal Şehirli Çelik, Ankara, Sözkesen Matbaacılık, 2017, s.39.

Yeni SMK ile yeni bir koruma türü olarak kabul gören tescilsiz tasarımların koruması gerçek veya tüzel kişilere, tasarımlarını Türkiye’de kamuya sunmaları halinde Türkpatent’e başvuru yapma şartı olmadan, sunumlarından itibaren üç yıl koruma getirmiştir⁴⁸³. Tescilsiz tasarım koruması, kamuya sunma eylemi ile başka hiçbir işleme ihtiyaç duyulmaksızın kendiliğinden başlar⁴⁸⁴.

Tescilsiz tasarımın koruma altına alınmasındaki Kanun gerekçesine şu şekilde değinilmiştir: *“Tescilsiz tasarımlarla ilgili somut olaylarda Türk Ticaret Kanunu anlamında haksız rekabetin bulunup bulunmadığı veya tasarımın FSEK anlamında eser sayılıp sayılmayacağına tespiti ve adı geçen hükümlerin ne ölçüde uygulanacağına belirlenmesinde birtakım güçlüklerle karşılaşılabilir.”* Denilerek tescilsiz tasarımların uygulama alanından bahsedilmiştir. Kanun gerekçesinin devam eden hükmünde: *“Tescilsiz tasarımlar için özel koruma olmaması nedeniyle bunlarla ilgili koruma süresi için bir sınırın varlığından söz edilememektedir. Aynı şekilde bu hükümlerin dar çerçevede yorumlanması ise tasarımcının fikri emeğinin hak ettiği ölçüde değerlendirilmemesi anlamına gelmektedir. Ayrıca, tasarım hukukuyla korunan ürünün görünümü ile, haksız rekabet hükümleriyle düzenlenen, rekabet hakkının dürüstlük kuralları çerçevesinde uygulanmasıdır. Yargıtay uygulamalarına bakıldığında tasarımlarla ilgili haksız rekabetin varlığının belirlenmesinde çeşitli kriterler uygulanmaktadır. Bu kriterlerin en önemlilerinden birisi de ürünler arası benzerliğin karışıklığa yol açıp açmadığıdır. Bu husus değerlendirilirken bazı durumlarda birbirine benzeyen ürünlerde farklı markalar kullanılmış olmasının iltibas olasılığını azalttığı veya ortadan kaldırdığı kabul edilebilmektedir. Bu nedenle haksız rekabetin varlığına dair bir sonuç çıkmaması ile birlikte tasarımlar koruma elde edememektedirler. Uygulamadaki belirsizliklerin giderilmesi, tescilsiz tasarımlara sağlanacak korumanın sınırlarının süre ve içerik açısından tescilli korumayı anlamsız kılmayacak şekilde çizilmesi gerekmiştir⁴⁸⁵.”*

Yukarıda izah edilen gerekçeler, uygulamada meydana gelen sorunları karşılamak açısından tescilsiz tasarımların sınai mülkiyet koruma sistemine eklendiği ifade etmektedir. Tescilsiz tasarım korumasının yalnızca çanta, takı, ayakkabı vb. ürünlerde değil; bütün

---

⁴⁸³ Semiz / Kılıç, s.65.

⁴⁸⁴ Yurduseven, s.678.

⁴⁸⁵ Suluk, Cahit / Balçık, Dumlupınar, Zeynep, Fikri Mülkiyet Hukuku Mevzuatı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.387-388.

ürünlerde masrafı düşük ve prosedürleri düşünmeden alternatif bir koruma türü olarak sistemde etkin bir biçimde yerini alıp almayacağı gözlemlenecektir⁴⁸⁶.

SMK'nın 59. maddesinin 2. fıkrasında tescilsiz tasarım sahibi, üçüncü kişilere karşı tasarımdan doğan haklarını sadece tasarımın birebir aynısı veya genel görünüm itibariyle fark edilemeyecek biçimde kopyalanması durumunda iddia edilebilecektir⁴⁸⁷. Tescilsiz tasarımlar açısından tescilli tasarımlara sağlanan haklardan daha sınırlıdır ve bu tasarımın hakkı tek el olmayıp, yalnızca tasarımın bir başkasınca kopyalanmasının önüne geçilmesini sağlayan haktır. Tescilsiz tasarımların ihlalde kötü niyet aranmakta ve bu durum tescilli tasarım hakkında söz konusu değildir. Haliyle tescilsiz tasarımdan bihaber olan başka bir tasarım sahibine, bahsedilen hakkı kullanılmak mümkün değildir. Yani tescilsiz tasarım hakkından bihaber olan bireyler, içinde buldukları durumdan dolayı farkında olmadan aynı bir tasarım elde edilmesinde meydana gelen tasarımın kopyalama olarak kabul görmeyeceği, dolayısıyla bu bireylere karşı hakkın kullanılmayacağı Yasayla düzenlenmiştir⁴⁸⁸.

Tescilsiz tasarım sahibinin tasarım üzerindeki münhasır hakkı sayesinde yalnızca tasarımın kopyalanmasını önlemeye yöneliktir⁴⁸⁹. Tescilsiz tasarımlar haksız yapılan taklit ürüne karşı korunur. Taklit eylemi, emek hırsızlığı olması yanında; malın karışması, köken konusunda yanıltmaya sebep olur⁴⁹⁰. Bir tasarımın, var olan bir tasarımdan haberi düşünüldüğü zaman, o tasarımcının tasarımı bir bağımsız yaratılmanın sonucuysa, tescilsiz tasarım kopya sayılmaz⁴⁹¹. Dolayısıyla tescilsiz tasarım hakkında bilgi sahibi olmayan kişiler, bu tasarımdan ayrı bir ürün yaratması durumunda kopya kapsamına girmeyeceği, yani bahsedilen bireylere karşı bu hakkın kullanılmayacağı maddeyle düzenlenmiştir⁴⁹².

Tescilsiz tasarımlarda ihlalden bahsedilecek olursa burada kişinin kötü niyetinin varlığı şartı aranır. Tasarım hakkından haberi olmayan muhataplara karşı, bahsi geçen hakkın kullanımı mümkün olmayacaktır⁴⁹³. Çünkü tescillenmemiş tasarım o toplumda ilk kez sunulan yeni ve ayırt edici olarak bilinen üründür.

---

⁴⁸⁶ Semiz / Kılıç, s.66.

⁴⁸⁷ Polater, s.120.

⁴⁸⁸ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.78.

⁴⁸⁹ Tekinalp, Sınai Mülkiyet (eserin adının kısaltılmış hali), s.40.

⁴⁹⁰ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.96.

⁴⁹¹ Bulling/ Langöhrig / Hellwig, s.118.

⁴⁹² Özşahin, s.121.

⁴⁹³ Özşahin, s.121.

Bir tescilsiz tasarımın hukuken korunması için; tescilli tasarımda olduğu gibi görünümünün yeni ve ayırt edici nitelik taşıması, Türkiye’de kamuya sunulması, kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı olmaması, görünümünün ürünün fonksiyonundan oluşması gerekmektedir⁴⁹⁴.

Tescilsiz tasarım koruması, tescilli tasarım koruması anlatılırken de izah edildiği gibi tescilli tasarım koruması kadar geniş bir koruma kapsamı bulunmamaktadır. Tescilsiz tasarım korumasının tescilli korumaya göre daha az maliyetli olması anlaşılabilir bir durumdur, çünkü tescilsiz tasarım korumasının tescilli tasarım korumasını gereksiz hale getirmesi hatalı olur⁴⁹⁵. Tescilsiz tasarımlar, ilk kez kamuya sunuldukları üç yıl süreyle korunacak olup bu süre sonunda kullanımı serbest olacaktır⁴⁹⁶.

Yasa ile tescilsiz tasarımlar, haksız rekabet ve emeğin korunması anlayışından hareketle koruma uygulaması değişmemekle birlikte, ana hatları belirtilmiştir⁴⁹⁷. Bu koruma ile özellikle de tekstil, moda, ambalaj, kısa ömürlü tasarımlar⁴⁹⁸ gibi tasarım sayısının bir hayli fazla olan sektörlerde tasarım koruması için kısa bir yol getirilmiştir. Tasarım sahibi isterse tasarımını kamuya sunduktan sonra bir sene içinde tescil için başvurarak, bu korumayı tescilli hale kazandırabilir⁴⁹⁹.

Tescilsiz tasarım koruması yalnızca belirli bir ürün ayırımına gidilmeden, sınırlı sayıda sektöre hitap etmemektedir. Tescilsiz tasarımların tercihen kullanıldığı sektörler kısa ömürlü ve sezon ile değişen kişiler tarafından tercih edilmektedir⁵⁰⁰.

Tescilsiz tasarımların korumanın faydalarına bakılacak olursa; ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş yeni ve ayırt edici tasarımlar koruma kapsamına dahil olup, yasa kapsamında herhangi bir başvuru olmaksızın koruma elde edilebilecektir⁵⁰¹.

---

⁴⁹⁴ Semiz / Kılıç, s.66.

⁴⁹⁵ Yurduseven, s.678.

⁴⁹⁶ Bayrak, Önder, Uygulamada Fikri-Sınai Mülkiyet ve Haksız Rekabet Suçları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s.42.

⁴⁹⁷ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.118.

⁴⁹⁸ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.118.

⁴⁹⁹ Yurduseven, s.678.

⁵⁰⁰ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.146.

⁵⁰¹ Özer, Genel Değerlendirme, s.159.

Örneğin, moda tasarımları alanında tescilli tasarım korumasını kullanmak, tasarım üzerindeki hakkın tanınmasında kolay olmasına karşın, tek olası sorunu⁵⁰², moda tasarımlarının kısa ömürleri göz önüne alındığında, beş yıllık koruma ve bu sürenin arttırılarak yirmi beş yıla uzatılma ihtimali gibi uzunca sürenin gereksiz yere uzun olmasıdır. Diğer yandan, moda eğilimleri ile değişen moda tasarımların tescilsiz bir tasarım kapsamında korunması daha faydalı olacaktır. Yasada izah edildiği gibi tescilsiz tasarımlar, tescilli tasarımlar gibi tescil şartı aranmaksızın kamuya sunulduğu tarihten itibaren üç yıl boyunca otomatik kısa süreli koruma sağlamaktadır. Tescilsiz koruma ile moda tasarımlarının kısa ömürleri de dikkate alındığında kısa süreli moda eğilimleri ve uzun süreli moda eğilimleri kapsamında, tasarım sahibinin tasarımını tescillendirmeden mevsim geçişleri gibi değişen moda akımı sayesinde tescilsiz korumadan rahatlıkla faydalanabilecektir.

Topluluk sistemi içindeki tescilsiz tasarımın yönetmelik kapsamında oynadığı rolü doğru bir şekilde anlamak için amacının tescilli tasarıminkine benzer bir alternatif sistematığı olmadığı akılda tutulmalıdır⁵⁰³.

6/2002 sayılı AB Tüzüğünde tescilsiz tasarım koruması düzenlendiği için yeni Kanun ile Türk hukukunda da bu sistemin düzenlenmesi ile uyumlaştırma yerinde olmuştur⁵⁰⁴.

Tescil edilmeyen, ancak “yeni ve ayırt edici” olan tasarımlar kamuya ilk sunumlarından itibaren üç yıl süreyle korunacak ve bu ilk kamuya sunumun kanıtlanmasının yanında, tescil için aranan özgünlüğün bulunması şartıyla, koruma yürüyecek ve ihlal oluşması halinde bu Kanunda düzenlenen haklardan olduğu için ihtisas mahkemelerinde dava edilecektir. Anlaşılacağı üzere gerek tescilsiz tasarıma tecavüz gerekse tespit mahiyetinde olan hükümsüzlük davalarında da SMK hükümlerine göre sürdürülecektir⁵⁰⁵.

---

⁵⁰² Tsai, Fashioning Protection: A Note on the Protection of Fashion Designs in the United States, s.468.

⁵⁰³ Saez, Victor Manuel Mari, The Unregistered Community Design, E.I.P.R., 24(12), 2002, s.887.

⁵⁰⁴ Yurduseven, s.678.

⁵⁰⁵ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.118.

2.3.1.4. Birleşik Ürün Hakkının Kapsamı

Yasanın 55. Maddesinde tanımı yapılarak, birden çok parçanın oluşması ve oluşan parçaların kendi aralarında monte edilmesi yoluyla bir ürün oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır⁵⁰⁶.

Birleşik ürün görünümüne bağlı olan parçanın, birleşik ürünün asıl görüntüsünü tekrardan sağlamak adına onarım amacı ve parçanın ana kaynağı bahsinde yanılmamak kaidesiyle tasarımın ilk pazara sunulduğu andan üç sene sonra kullanıma geçmesi, tasarım hakkı ihlalini oluşturmayacaktır. Örnek olarak bir aracın kaportası veya kapısı o araca ait iken farklı bir model araçta kullanımı olanaksızdır. Bu çeşit parçalar ayrı ayrı da tescillenebilmektedir. Birleşik ürün hakkının sahibi bahsedilen parçalar için yalnızca birleşik ürünün ilk piyasaya sunulduktan sonra üç yıl içerisinde tasarım haklarını kullanacaktır. Birleşik ürünlerin görünmeyen yerleri ise koruma kapsamı dışındadır. Birleşik ürün olarak örneğin otomobilin farları tasarım korumasından faydalanırken, normal kullanımda motor bloğunun görünmeyen kısımları tasarım hakkı ile korunmayacaktır⁵⁰⁷. Ayrıca SMK m. 59/5'e göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yayımlanan ve "must-match" parça olan eşdeğer parçaların tasarımı pazara ilk sunulduğu andan itibaren üç sene içinde kullanılmasıyla hakkın ihlali sayılmayacaktır⁵⁰⁸.

Birleşik bir ürün parçasının tasarımı yasa ile belirtilen koşulları barındırıyorsa, yenilik ve ayırt edicilik niteliklerinin varlığı kabul görülür. Bu şartlar, parça bir birleşik ürüne bağlandığında, birleşik ürün normal görünür halinde olmalı ve parçanın görünen kısmı aynı zamanda; yenilik ve ayırt edicilik niteliklerini taşımalıdır⁵⁰⁹.

Kanununun 59. maddesi 5. fıkrasında; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yayımlanan eşdeğer parçaların tasarımın pazara ilk sunulduğu andan itibaren üç sene içerisinde kullanımı o tasarım hakkının ihlali sayılmayacağı düzenlenmiştir. Eşdeğer parçalar orijinal parçalar gibi belirli testlerden geçirilen, orijinal parçanın vermiş olduğu sonuçları verip vermediği ölçülebilen ve belgelendirilen ürünlerdir⁵¹⁰.

⁵⁰⁶ Özşahin, s.111.

⁵⁰⁷ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.78.

⁵⁰⁸ Polater, s.119.

⁵⁰⁹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.96.

⁵¹⁰ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.79.

2.3.2. Koruma Dışı İhlaller

Mülga 554 sayılı KHK'ya göre tasarım korumasının kapsamı dışında kalan haller; kamu düzeni ve genel ahlaka aykırılık ile teknik fonksiyondan kaynaklı tasarımın şekillendirmesi şeklindedir. 6769 sayılı SMK ile koruma dışı hallere bir durum daha eklenmiştir. Bu ekleme sayesinde AB mevzuatına uyumlu hale getirilmiştir⁵¹¹.

Aşağıda belirtilen ürün tasarımı koruma görmez (SMK m.58/4).

- a- Kamu düzeni veya genel ahlaka aykırı tasarımlar.
- b- Teknik fonksiyonunun tasarımı şekillendiren tasarımlar.
- c- Tasarımın belirli şekilde üretimi zorunlu ürünlerin görünüm özellikleri.
- d- Paris Sözleşmesinin 2. mükerrer 6. maddesindeki unsurları içerir tasarımlar

2.3.2.1. Kamu Düzeni ve Genel Ahlaka Aykırı Tasarımlar

Tescil ile korunamayan diğer tasarım grubu ise kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı tasarımlardır. Maddede yer alan kavramlar, zaman ve toplumun sosyal ve kültürel yapısına, değer yargılarına, demografik yapısına, ülkenin coğrafi yapısına göre değişiklik göstermektedir⁵¹².

Kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı tasarımlar kapsamına ırkçılıkla ilgili ibare ve şekiller de yer almaktadır. Örneğin, İsveç'te piyasada satılan yara bantlarının bej renginde olması, beyaz ırkın ten rengini temsili, bu yolla yara bantlarının herkese dayatılan bir ırkçılık içerdiği, üstelikte; eczacılar birliğinin ürettiği yara bantlarının paketini üzerinde “ten rengi” ifadesini yer alması uzun süre tartışılmış, İsveç'te ki bu tartışmalar diğer ülkelerde “yara bantları ırkçılıkla suçlanıyor” olarak taşınmıştır. Kamu düzeni kapsamında değerlendirilebilecek diğer bir içerik sağlıkla ilgili olarak genel halk sağlığı üzerinde tehdit olacağı kanıtlanmış ürünlerin tasarımların ilişkin olabilmektedir. Örneğin uyuşturucu madde kullanımı özendirilecek nitelikte bir tasarım için koruma sağlanmamaktadır⁵¹³.

⁵¹¹ Yurduseven, s.680.

⁵¹² Turgay, Gezer, s.262.

⁵¹³ Turgay, Gezer, s.263

Toplumun değer yargıları zaman içerisinde değişebileceğinden, bu kavramların içeriği ve bir tasarımın hangi şartlarda kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı düşeceği her somut olayın özellikleri çerçevesinde mahkeme kararları ile belirlenecektir⁵¹⁴.

Tescil ile koruma altına alınmayan diğer tasarım içerikleri; cinsiyet, ırk, politika, din veya inanç, engellilik yaş ya da cinsel yönelime dayalı şiddet ve ayrımcılığa dayalı, nefret ve suça teşvik eden içerik de slogan veya tasarımlardır. Burada ölçüt, sıradan bir kişinin perspektifinden tasarımın müstehcen veya saldırı olarak algılanıp, algılanmaması olayıdır⁵¹⁵.

Topluluk Hukukunda kamu düzeni tanımı, üye ülke hukuklarına göre değerlendirilmekte ve mahkemece hakimin kendi değer ve yargıları dışında toplumun genel ortalamasının değer yargılarına göre karar verilmektedir⁵¹⁶.

Somut olayda kanun dışı ve kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı tasarım halleri hakim tarafından saptanacak olup, hakim inceleme yaparken kendi sübjektif görüşleri dışında, toplumun genel değerlerini esas alacaktır⁵¹⁷. Kamu düzeni ve genel ahlak ifadeleri, toplumlara göre değişkenlik gösterebildiği gibi aynı toplum içinde zamanla da değişiklik gösterebilmektedir⁵¹⁸.

Bu tasarımların korunmamalarının nedeni, tasarımın tanımına uymamaları veya koruma şartlarına aykırılık taşımalarından değil; toplumsal inanış ve anlayıştır⁵¹⁹. Tasarımlar da ırkçılığa, dinsel, etnik, cinsel ayrımcılığa, nefret suçlarına, toplum da infial yaratan suçlara, bu suçların faillerin ilişkin sembollerin yer alınması ise hükümsüzlük nedenlerini oluşturmaktadır⁵²⁰.

2.3.2.2. Teknik Fonksiyonun Tasarımı Şekillendiren Tasarımlar

Bir ürünün teknik özellikleri, kimi zaman ürüne belli bir şekil şartını ya da görünüşün bazı unsur ve özelliklerini dayatabilir, haliyle tasarımcıya çok küçük bir hareket alanı

---

⁵¹⁴ Tekil, s.248.

⁵¹⁵ Turgay, Gezer, s.265.

⁵¹⁶ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.89.

⁵¹⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.320.

⁵¹⁸ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.89.

⁵¹⁹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.680.

⁵²⁰ Turgay, Gezer, s.268.

bırakılmaktadır⁵²¹. Yani tasarım sahibi sonraki tasarımlar için ürün üzerinde hareket serbestisi sağlamalıdır⁵²².

Tasarımcılar, ürünlerini tasarlarken yalnızca estetik kaygıları içinde olmaz. Estetik nedenler dışında; ürünün kullanılabilirliği, maliyeti vb. fonksiyonelliği esas alınır⁵²³. Böyle tasarımların tescil edilerek koruma altına alınmadığı için, bir tasarımda tasarımcının yeteneklerinin veya yaratıcılığının izleri görülememektedir⁵²⁴.

Yargıtay'a göre SMK'dan önce tescilsiz tasarımlar açısından tek kıstas haksız rekabet kapsamında korunmasıdır. Fakat ürünlerdeki benzeme oranı teknik zorunluluk arz etmesi halinde haksız rekabetten söz edilemeyeceği ise açıktır⁵²⁵. Bu yöndeki bir karar⁵²⁶ şu şekildedir; *“stant, tasarım projesini teknik bir zorunluluktan kaynaklanmayacak şekilde kullanmasının haksız rekabet teşkil”* etmiştir.

Tasarımlar sanayi ile sanatın göbeğinde bulunmaktadır⁵²⁷. Tasarım günümüz itibariyle fabrikacılığı hedef almıştır⁵²⁸. Bir ürün dünyada ilk kez tasarım sahibi tarafından yapıldıysa o ürün tasarımı yenilik özelliği taşıyacaktır. Ancak, tasarım, tasarım sahibine seçenek bırakmayacak şekildeyse, seçenek özgürlüğü taşımadığı için herhangi bir koruma elde edemeyecektir. Bahsi geçen ürün şeklini, her ne kadar tasarım sahibi elde etmişse de tasarım sahibi, ürünün teknik fonksiyonunun zorlamasından dolayı böyle bir ürün tasarlamıştır⁵²⁹. Bu gibi tasarımların koruma kapsamına alınmaması, haksız yere tekel hakkın tanınmasını engellenmiş olmaktadır⁵³⁰.

Patent ve faydalı model mevzuatında tasarım ürünlerin teknik özellikleri iken, tasarım hukuku kural olarak ürünün görünümünü korumaktadır. Örneğin, uçağın şekli açısından

---

⁵²¹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.680.

⁵²² Suluk, Topluluk Tasarımı, s.82.

⁵²³ Suluk / Karasu / Nal, s.320.

⁵²⁴ Tekil, s.249.

⁵²⁵ Suluk, Haksız Rekabet, s.168.

⁵²⁶ Yargıtay 11. HD. 20.11.2017, E. 2016/3475, K. 2017/6314. Sinerji Mevzuat <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-3411#> (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

⁵²⁷ Akkaş, s.55.

⁵²⁸ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.663.

⁵²⁹ Suluk, Tasarımların Durumu, s.654.

⁵³⁰ Bilgin, Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları, s.52.

aerodinamik bilimin uçağın şekli ve kanatları için bir görünüm dayatmakta ve tasarım sahibi bu mezkur görünümün dışına pek çıkamaz⁵³¹.

Tasarımın kullanıldığı ürünün mekanik olarak monte edebilmek için belli şekil ve boyutta oluşturması mecburi ise ilgili tasarımın görünüm nitelikleri koruma dışında kalır. Şartların varlığı halinde bu özelliklere patent mevzuatı ile korunmaya elverişlidir. Buna karşılık ayırt edici ve yeni nitelikte olmak kaydıyla birbirine bağımlı “*sonlu veya sonsuz çeşitli şekillerde bağlantı kurulmasını sağlayan tasarımlar*” SMK m. 58/5 çerçevesinde korunur⁵³².

Bir tasarımın kendisinden sonra gelecek olan tasarımlara alternatif vermeyen bir tasarım, rekabeti yok eder ve tekelleşme sebep olur. Buda şunu beraberinde getirmekte, seçenek özgürlüğü bırakmayan tasarımlar korunsaydı teknik yapısındaki yenilikler engellenirdi⁵³³.

Bir ürün üretildiğinde dünyada tek olarak nitelendiriliyorsa, o ürün yenilik niteliği taşıdığı kabul görülmekte, lakin ürün üzerinde seçenek özgürlüğü bırakmadığı için o tasarımın farklı alternatifleri oluşması engellendiği zaman koruma sağlanamayacaktır. Yani kim olursa olsun böyle tasarlanacaktı. Bu yüzden ürününün fonksiyonundan kaynaklı şekillenmesi halinde, tasarım sahibinin ürüne tasarım alanında herhangi bir katkısı olduğu kabul edilemez⁵³⁴.

Sonuç olarak, tasarım korumasından faydalanmak için tasarımda estetik nitelik unsuru aranmaz, aranması gereken şey tasarımın kendinden önceki tasarımdan görünüm itibariyle fark yaratıp yaratmadığıdır. Fonksiyonel tasarımlarında koruması mevcut olup bu tasarımların tasarım sahibine seçenek sunabilir ise korunmadan yararlanır. Tasarımda mevcut ürün veya parçanın işlevsel manada kullanılması zorunlu parçalar koruma dışında yer alır. Esasen tasarım sahibine seçenek özgürlüğü bırakmayan tasarımlar, koruma görmez. Özetle, tasarım sahibi ürüne tasarımsal manada bir etki etmediği için ortada korunacak bir çalışma yok demektir. Patent mevzuatı saklı kalmak kaydı ile modüler tasarımlar seçenek sunmasa da yeni ve ayırt edici nitelik esaslarını taşıması şartıyla korunmadan yararlanabilmektedir⁵³⁵. Esasında tasarımcıya alternatif sunmayan tasarımlar korunmadan faydalanamaz⁵³⁶.

---

⁵³¹ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.680.

⁵³² Suluk / Karasu / Nal, s.321.

⁵³³ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.82.

⁵³⁴ Suluk, Topluluk Tasarımı, s.83.

⁵³⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.321.

⁵³⁶ Akkaş, s.56.

2.3.2.3. Tasarımın Belirli Şekilde Üretimi Zorunlu Ürünlerin Görünüm Özellikleri

Monte edilen ürünün ana ürüne bağlanabilmesi için belirli bir biçimde olması gerekmekte ve ana ürüne kilitleme veya bağlanmayı sağlayan bir parçaya sahip olmalıdır⁵³⁷.

Kimi zaman iki ürün birbirine bağlanması ile biri ana ürün, diğeri monte edilen ürün olabilir. Örneğin, fotoğraf makinasından ayrı olan flaş, egzoz borusu veya çamaşır makinasına takılan ve prize giden kablo gibi ürünler iki ürünün işlevini yerine getiren bağlanmayı gerçekleştirir⁵³⁸.

Yine aynı şekilde bir tasarımın kullanıldığı diğeri bir ürüne mekanik şekilde yerleşebilmesi veya bağlantı kurabilmek için zorunlu biçim ve boyut şartı var ise bu tasarımlar koruma dışındadır⁵³⁹.

2.3.2.4. Paris Sözleşmesi 2. Mükerrer 6. Maddesindeki Unsurları İçerir Tasarımlar

Paris Sözleşmesinin ilgili hükmünde mevcut hükümlerle bu kapsam dışında olan, ancak kamuyla ilgili; dinî, tarihî ve kültürel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil onayı vermediği işaretlerin, armaların, nişanların veya adlandırmaların uygunsuz bir şekilde kullanımını içeren tasarımlar koruma görmez (SMK 58/4-ç).

Bu doğrultuda örneğin, kültürel bir elbisenin ya da desenin tasarım korumasından faydalanması olanaksızdır⁵⁴⁰.

---

⁵³⁷ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.681.

⁵³⁸ Tekinalp, Fikri Mülkiyet, s.681.

⁵³⁹ Yalçın, s.177.

⁵⁴⁰ Tüzgen, s.76.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TESCİLSİZ TASARIMLARIN KORUMASININ SONA ERMESİ

3.1. Koruma Süresinin Dolması

Yasa ile getirilen değişikliklere göre uluslararası yapılan anlaşmalarla başka bölgelerdeki uygulamalar incelenerek tescilli ve tescillenmemiş tasarımların koruma süreleri belirlenmiştir⁵⁴¹. SMK'nın 69. maddesine göre; “*Tescilli tasarımların koruma süresi başvuru tarihinden itibaren beş yıldır. Bu süre beşer yıllık dönemler hâlinde yenilenmek suretiyle toplam yirmi beş yıla kadar uzatılabilir. Tescilsiz tasarımların koruma süresi, koruma talep edilen tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten itibaren üç yıldır. Tasarım tescili, tasarım sahibinin talep etmesi ve yenileme ücretinin ödendiğine ilişkin bilginin süresi içinde Kuruma sunulması şartıyla yenilenir.*” düzenlemesi ile uluslararası anlaşmalar ve diğer ülkelerdeki esaslar göz önüne alınarak tescilli ve tescilsiz tasarımlar açısından koruma süreleri belirlenmiştir⁵⁴².

Yeni Yasada tescilli tasarımlar bakımından koruma süresi açısından farklı düzenleme yapılmamıştır. Mülga 554 sayılı KHK'da ve 6769 sayılı SMK'da tescil edilmiş tasarımın koruma zaman dilimi beş senedir ve bahsedilen beş senelik zaman dilimi yine beş senelik periyotlarla yirmi beş seneye kadar uzatılabilir⁵⁴³.

Koruma zamanı bakımından düzenleme, tescilsiz tasarım koruması konusunda daha önce de izah edildiği gibi mülga 554 sayılı KHK döneminde düzenlenmemiş ve genel hükümlerle koruması sağlanmaktaydı. Genel hükümlere göre koruma bahsedildiği üzere tescil edilmemiş ve tescil edilmiş tasarımların talep edilen hakkı için sağlanan korumaydı⁵⁴⁴. Ancak 6769 sayılı SMK ile tescilsiz tasarımlar açısından düzenleme yapıldığı için koruma süresi yeni Kanun ile belirlenmiştir⁵⁴⁵.

Sınai mülkiyet sistemi, tasarımcıyı koruyarak toplum çıkarlarını dengelemek ve tasarımcılara tasarımları içerisinde yeniliklerden faydalanması için çok seçenekli yetkiler

⁵⁴¹ Özşahin, s.141.

⁵⁴² Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.85

⁵⁴³ Yurduseven, s.680.

⁵⁴⁴ Bilgin, Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları, s.62.

⁵⁴⁵ Yurduseven, s.680.

tanınmış ve teşvik edilmiştir. Sağlanan haklarda yasa ile getirilen bir yeni süre ise tescilsiz tasarımlar açısından düzenlenmiştir.

Bu dengeyi sağlamak adına tescilli tasarımların koruma süresi 554 sayılı KHK ile aynı olmuş olup, korunma en fazla yirmi beş senelik olacağı belirlenmiştir. Başvurunun kesin kabul tarihiyle başlamış olan ilk beş senelik koruma sürecinin peşi sıra beşer senelik periyotlarla en fazla dört defa yenileme hakkı tanınmıştır⁵⁴⁶.

Tescillenmemiş tasarımlar açısından SMK ile koruma süresi, tasarımı piyasaya sürüldüğü zaman diliminden itibaren üç senedir (SMK m 69/2). Bu tescilsiz tasarım korumasının ardındaki mantık, sektörün modası gibi birçok sektörde tasarımların oldukça kısa ömürlü olması ve tasarımın modası geçmeden ve üreticinin ekonomik ilgisini yitirmeden önce üç yıl yeterli korumaya sahip olmasıdır⁵⁴⁷.

Yasanın amacı hakkın sahipleri ve toplum menfaatini dengede tutmak, diğer yandan da hakkın sahibine tasarımı üstünde çeşitli yetkiler sunmaktadır. Bunun amacı ise teşvik ve oluşan yenilikten faydalanmasını sağlamaktır. Bahsi geçen dengenin oluşturulması için kullanılması gereken araçlardan biri ve önemli olan, verilen hakkın kullanımında sınırlı zamanın olmasıdır. Dengenin sağlanması için tescilli tasarımlar açısından en fazla yirmi beş yıl olacak şekilde bir koruma süresi belirtilmiş olup, başvurunun kesinleşmesi ile ilk koruma süresinin ardından beşer senelik periyotlarla yenileme yapılarak, en fazla dört defa olacaktır. Tescillenmemiş tasarımlarda, koruması istenen tasarım topluma ilk sürüldüğü andan itibaren üç yıllık koruma öngörülmüştür⁵⁴⁸.

Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 69. maddesinin 2. bendine göre tescilsiz tasarımların koruma süresi, kamuya sunulduğu tarihten itibaren üç yıldır. Ancak 58. maddenin 3. bendine göre eğer bir tescilsiz tasarım FSEK hükümlerine göre eser olarak kabul görüyorsa, 6769 sayılı Kanun hükümleri, FSEK'in korumasına engel olmayacağından, bu nitelikteki tasarımlarda üç yıllık süre değil, FSEK'te belirlenen süreler geçerli sayılacaktır⁵⁴⁹.

---

⁵⁴⁶ Özşahin, s.140.

⁵⁴⁷ Saez, Victor, Manuel, Mari, Applying for Protection Under the Community Design System, 10 U. Balt. Intell. Prop. L.J., 93, 2001-2002, s.95.

⁵⁴⁸ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.85

⁵⁴⁹ Yurduseven, s.680.

Görüleceği üzere, mülga EndTasKHK'nın koruma süresi ve yenileme imkanına ilişkin hükümleri de koruma altına alınarak tescilsiz tasarım, koruma şartları ve süresi netleştirilmiş olup, SMK kapsamına girmiş ve mülga EndTasKHK'ya göre önemli bir yenilik ortaya çıkmıştır⁵⁵⁰.

Tescilsiz tasarımlara koruma süresi tanınarak, yargısal belirsizliklerin düzenlenmesi, tescili bulunmayan tasarımlara sağlanmış olan korumanın sınırları süresi ve içeriği bakımından tescillenmiş korumayı anlamsızlaştırmayacak biçimde çizilmesi hedeflenmiştir⁵⁵¹.

Tescilsiz tasarımlara üç yıllık koruma süresi ile, piyasada tescilsiz tasarımlar sebebiyle oluşan hak kayıpları ve maddi zararlar engellenmiş olacak, uzun süreli koruma ihtiyacı hisseden tasarım sahipleri ise bir yıl içerisinde tescilsiz tasarımlarını tescil ettirmelerine olanak tanınmıştır⁵⁵². Tescilsiz tasarımlarda, ürünler tescil gibi kayıt işlemlerine gerek kalmadan üç yıl boyunca görünümünü korumaktadır⁵⁵³. Süresi dolan veya maksimum süreye ulaşmadan yenilenmeyen tasarımlardan doğan hak, sürenin bitimiyle sona erer⁵⁵⁴.

Tescil başvurusu yapılan ve yayım erteleme talebi olan tasarım başvuruları, görsel anlatımların yayımlanması sürecine kadar tescilsiz tasarım korumasından faydalanabileceği yasa ile düzenlenmiştir⁵⁵⁵.

Yeni yasanın 67 ve 68 maddelerine göre işleyen süreç sonunda verilecek nihai karar, SMK m.156/2 madde gereğince Ankara FSHHM'de yargıya taşınabilecektir. Mülga EndTasKHK'ye göre verilmiş olan tescillenmiş tasarımlar, süreleri sona erene kadar eski yasanın sağladığı haklardan faydalanmaya devam edecek, hükümsüzlükler de haliyle eski düzenleme kapsamında dava konusu olabilecektir⁵⁵⁶.

Sınai mülkiyet sisteminin amacı tasarım sahiplerinin ve toplumun çıkarlarını dengelemek, diğer yandan tasarım sahibine geniş yetkiler tanıyarak onları teşvik etmektir. Bu dengeyi sağlayan en önemli araçlardan birisi hakların kullanımı için getirilen süre

---

⁵⁵⁰ Güneş, Tescil Konusunda Yenilikler, s.117.

⁵⁵¹ Özer, Genel Değerlendirme, s.159.

⁵⁵² Özer, Genel Değerlendirme, s.133.

⁵⁵³ Bulling / Langöhrig / Hellwig, s.112.

⁵⁵⁴ Suluk, Karasu, Nal, s.339.

⁵⁵⁵ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.78.

⁵⁵⁶ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.104.

sınırlamıştır. Koruma süresinin sınırının olmaması bu tasarımın direkt olarak kamuya mal olmasını engelleneceğinden toplumun bahsedilen tasarımdan yararlanma ihtimali kısıtlanacaktır⁵⁵⁷.

3.2. Yenilememe ve Vazgeçme

Yenileme beşer yıllık dönemler halinde tescilli tasarımlar açısından yenilenmek kaydıyla en fazla yirmi beş sene olabilir. Yani tasarım sahibi tasarımını yalnızca dört yıllığına yenileyemez. Tescilsiz tasarımlarda ise koruma süresi kamuya sunma ile birlikte yalnızca üç yıl olup yenilenmesi mümkün değildir. Yenileme talebinde ödenen ücretin, korumada verilen sürenin son bulunduğu tarihten önce altı ay içerisinde yapılması, tasarım sahibinin Türkpäntent'e başvurusu halinde gerçekleşir. Aksi halde bu süre içerisinde yenileme yapılmazsa, kayıt sicilden silinir. Yenileme başvurusu, önceki korumanın süresinin son bulunduğu tarihi seyreden günden itibaren, altı aylık dönem içerisinde ücretin tahsiliyle birlikte yapılabilir. Yenileme istemi, daha önceki koruma süresinin son bulunduğu tarihten sonra hüküm ifade etmektedir. Sicile kayıt işlemiyle birlikte yenileme bültende yayımlanır. Yenilenmemiş olan tasarımların korunması, süresinin bittiği tarihte sona erer (SMK m.69).

Yenileme talebinin tasarım sahibi tarafından koruma süresinin son bulunduğu ayın son gününe kadar ve sürenin son tarihinden evvelce altı ay içinde, ek ücret ödeme şartıyla, yukarıda belirtilen günden itibaren yenileme talebinde bulunma imkanı verilmiştir. Yasa ile ayrıca tescili yenilenmeyen tasarımlar, Kanun hükümlerinden faydalanmayacağı ve verilen sürenin sonunda tasarım hakkı yenilenmeyen tasarımların koruma süresi sona erer⁵⁵⁸.

Koruma süresi bitmiş, sahibince vazgeçilmiş veya yenilenmemiş tasarımlar serbestçe kullanılabilir. Ancak her tasarım hakkı ihlali kendi başına haksız rekabet olduğunu göstermez. SMK düzenlemesi karşısında ihlale konu olan tasarımın korunmaya değer olması şarttır⁵⁵⁹.

Yenileme işleminin yapılmamasından kaynaklı sonuçlar ileriye etkili olup, tasarımın korunduğu dönemde tecavüz sebebiyle açılan davalar sürdürülür, tedbirler devam eder, verilen mahkeme kararları yerine getirilir. Yani koruma süresi sona erdikten sonra zamanaşımı

---

⁵⁵⁷ Özer, Genel Değerlendirme, s.164.

⁵⁵⁸ Özer, Kanun Neler Getirdi?, s.86.

⁵⁵⁹ Güneş, Fikri ve Sınai Mülkiyet, s.95.

sürelerini kaçırmamak şartıyla, koruma süresi içerisinde meydana gelen hak ihlaline ilişkin sürenin sona ermesinden sonra da dava konusu edilebilir⁵⁶⁰.

Hak sahibi hakkından tamamen ya da kısmen vazgeçebilir. Vazgeçme eylemi için Türkpatent'e başvuru yapılarak, sicile kayıt tarihi itibarıyla hüküm ifade eder ve Bültende yayımlanır. Tasarım üstünde, üçüncü şahıslar tarafınca hakkın kendine ait olduğu iddia edilip, bu durumda verilen tedbir ilamı sicile geçmişse, bu şahısların izni yoksa, tasarımdan meydana gelen haktan vazgeçilmez (SMK m.80). Bu düzenleme ile haksız şekilde tasarımı kendine aitliğini iddia edip tescil eden kötü niyetli kişilerin, tasarımın asıl sahibine zarar verme ihtimalinin önüne geçilmiştir⁵⁶¹.

Tescillenmemiş tasarımlar bakımından vazgeçmenin ne şekilde olacağına ilişkin hüküm mevcut değildir. Tescilsiz bir tasarımın tescil gibi başvuru şartı olmadığı için tescilsiz tasarımın sahibinin vazgeçmesi durumu sessiz kamları nedeniyle hak kaybı söz konusu olabilir. Anlaşılacağı üzere, koruma süresi dahilinde tescilsiz tasarım sahibinin korumadan vazgeçmesi ve bu karardan geri dönmesi her zaman mümkün olabilecektir⁵⁶².

3.3. Hükümsüzlük

Yasa ile gelen değişikliklerde⁵⁶³, yeni hükümsüzlük nedenlerinin getirilmiş, hükümsüzlük başvurusunda bulunabilecek kişilerde değişiklik yapılmış ve kısmi hükümsüzlük yeni bir şekilde ele alınmıştır⁵⁶⁴.

Tescil edilen bir tasarımın, yasanın gerektirdiği koruma şartlarını taşıdığı kesin olmadığı durumların olabileceği gibi tescil sahibi gerçek hak sahibi de olmayabilir⁵⁶⁵. Geçersizliğin kastedildiği hükümsüzlük, esasında temel bir borçlar hukuku yaptırımıdır. Tasarım hukukunda hükümsüzlük ise; tescillenmiş ya da tescil başvurusu yapılan tasarımın, Kanunda belirtilen hallerin varlığı halinde dava süreciyle iptali ile son bulmasıdır⁵⁶⁶. Bu gibi durumlarda

⁵⁶⁰ Suluk, Karasu, Nal, s.338.

⁵⁶¹ Suluk, Karasu, Nal, s.339.

⁵⁶² Tüzgen, s.94.

⁵⁶³ Yeni Yasa ile tasarımların hükümsüzlüğüne ilişkin 554 sayılı KHK'ya göre birtakım yenilikler yapılmıştır (Şehirli, Çelik, s.277.). Yeni yasa ile mülga KHK'da olmayan bazı haller eklenmiştir (Bilgin, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukunda Getirdiği Yenilikler, s.48.)

⁵⁶⁴ Yurduseven, s.684.

⁵⁶⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.333.

⁵⁶⁶ Yurduseven, s.684

mahkemeden tescilin hükümsüzlüğü talep edilerek, tescilden kaynaklı hakkı geriye dönük kaldırılabilir. Bunun sonucunda tanınan hak kısmen yahut tamamen hükümsüz olabilir⁵⁶⁷.

Yeni Yasa ile tasarımların hükümsüzlüğüne ilişkin hükümlerde tescilli-tescilsiz tasarım ayrımı yapılmaksızın tüm tasarım çeşitleri için kabul görülmüştür⁵⁶⁸. Hükümsüzlük talebi Türkipatent tarafından incelenmez ve karara bağlanamaz. Ancak mahkemeler aracılığıyla hükümsüzlük talep edilebilir. Türkipatent, başvurusu sırasında bir itiraz var ise korumanın şartlarının taşıyıp taşımadığı hususunu inceleyip karar verebilir⁵⁶⁹.

Şu hâllerde,⁵⁷⁰ tasarımın hükümsüzlük halleri mahkeme tarafından karara bağlanır (SMK m.77/1); Tasarım tescilinin SMK 55. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan ürün ve tasarım tanımlarına uygun olmaması, tasarımın yenilik ve ayıt edicilik nitelik taşımaması, teknik fonksiyonun tasarıma şekil vermesi, tasarımın, kamu düzeni ve genel ahlaka aykırılık taşıması, başvurunun kötü niyetle yapılması, kamuya sunmanın gerçekleşmemesi, tasarımın koruma kapsamı dışında yer alması, tasarımın başkasına ait hakkın yetkisiz kullanımında, tasarımın Paris sözleşmesinin 2. mük. 6. maddesinde belirtilen unsurların uygunsuz kullanımı içermesi halinde, tescilin Kanununun 3. maddesinde yer almayan gerçek veya tüzel kişiler adına yapılmasında, gerçek hak sahipliğinin başkasına ait olduğu ispat edildiği durumlarda, sonradan kamuya sunulan benzer bir tasarımın başvuru tarihi, tescillenmiş bir tasarımın başvuru tarihinden önce olması.

Bakıldığında, hükümsüzlük ifadesinin sınai mülkiyet hakkının geçmişe etkili olarak ortadan kaldırılarak tescilin sicilden silinmesine yönelik olduğu incelendiğinde, tescilin mevcut olmadığı tescilsiz tasarımlar açısından hükümsüzlükten bahsedilmesinde tereddüt yaşanabilir. Aynı şekilde, tescilsiz tasarım korumasının üç yıl ile sınırlı olması, bu tür tasarımların hükümsüzlük davasının gerekliliğini tartışmalı hale sebebiyet verebilmektedir⁵⁷¹.

Hükümsüzlük şartları sınırlı sayıda olup bu sınırlandırmalardan başka bir sebebe binaen mahkemeler tasarımın hükümsüzlüğüne karar veremez⁵⁷².

---

⁵⁶⁷ Suluk / Karasu / Nal, s.333.

⁵⁶⁸ Şehirli, Çelik, s.294.

⁵⁶⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.333.

⁵⁷⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.334.

⁵⁷¹ Şehirli, Çelik, Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler, s.294.

⁵⁷² Suluk / Karasu / Nal, s.334.

Hükümsüzlük davası tescilsiz tasarımlar açısından da açılabilir. Bu durumlarda dava hak sahibi iddia edilen kişiye karşı açılır (SMK m.78/5). Tescilsiz tasarımlara yönelik hükümsüzlük istemi Topluluk Tasarımı Tüzüğü'nün m. 24/3 fıkrası ile m. 85/2 fıkrasında ele alınarak, tescilsiz Topluluk tasarımının hükümsüzlüğü, Topluluk Tasarımı Mahkemesi'nde konu edilecektir. Bağımsız bir dava veya açılmış bir tecavüz davasına karşı dava ile de yapılabilecektir⁵⁷³.

Yasa ile gelen önemli bir yenilik ise kısmî hükümsüzlük konusudur⁵⁷⁴. SMK ile tasarımlar kısmen hükümsüz sayılabilir. Buna göre tasarım ve ürün tanımına uymayan, kamu düzeni veya genel ahlaka aykırı, Paris Sözleşmesinin 2. mük. 6. maddesinde mevcut unsurların uygunsuz kullanımını içeren tasarımlar kısmen hükümsüz sayılabilir⁵⁷⁵. Kısmi hükümsüzlük sonucu tescilin devam edebilmesi için, geriye kalan bölümün koruma şartlarını taşıması ve tasarım kimliğini koruması zorunludur (SMK m.77/2). Kısmi hükümsüzlük sonucunda bu iki şart mevcut değilse tasarımın tamamı hükümsüz kılınır⁵⁷⁶. Bu düzenlemenin temeli Topluluk Tasarım Tüzüğüdür (m. 25/6).

Yeni yasa kısmi hükümsüzlük alanında belirsizlikler giderilerek giderilmiştir⁵⁷⁷. Kısmi hükümsüzlük tasarımın genel izlenimi dışında bir bölümünü kapsamaktadır⁵⁷⁸. Hükümsüzlük iddiası başlı başına bir dava olabileceği gibi tecavüz davasına karşı dava olarak da açılabilmektedir⁵⁷⁹. Bu haliyle yeni düzenleme ile AB mevzuatı ile de uyumludur⁵⁸⁰. İzaha göre, tescilsiz tasarımlar açısından hükümsüzlüğün def'i olarak iddia edilme olasılığı, tescilli tasarımlara göre geniş kapsamlıdır⁵⁸¹.

Hükümsüzlük iddiasına karşı taraf vasfi gerçek hak sahibine aittir (SMK m.78/2). Örneğin, X şirketi bir tasarım oluşturmuştur. Şirket çalışanı Y ise bu tasarımı piyasaya sunup kendi adına tescil ettirmiş ve Z şirketine karşı tecavüz davası açmıştır. Bunun üzerine Z şirketi, tasarımın gerçek hak sahibinin X şirketine ait olduğu, tasarım sahipliğinin Y' ye ait olmadığı

---

⁵⁷³ Şehirli, Çelik, s.297.

⁵⁷⁴ Şehirli, Çelik, s.279.

⁵⁷⁵ Suluk / Karasu / Nal, s.334.

⁵⁷⁶ Suluk / Karasu / Nal, s.335.

⁵⁷⁷ Bilgin, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukunda Getirdiği Yenilikler, s.49.

⁵⁷⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.335.

⁵⁷⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.335.

⁵⁸⁰ Yurduseven, s.686.

⁵⁸¹ Şehirli, Çelik, s.297.

istemiyle hükümsüzlük davası açılmaz. Değindiğimiz üzere böyle bir dava yalnızca tasarımın hak sahibine karşı açılabilir⁵⁸².

Hükümsüzlük davasında muhatap sicilde o tasarımın sahibi sıfatıyla adı geçen kişiye karşı açılmaktadır. Dava sonucunda kararın iptali için Türkpatent'e iptal davalarında⁵⁸³ olduğu gibi husumet yöneltmez. Ancak sicilde kayıtlı hak sahibine, davaya katılmalarını sağlamak adına bildirim yapılır (SMK m.78/4).

Hükümsüzlük talebinde bulunacak kişilerin menfaati olanlar tarafından talep edileceği SMK m. 78/1 ile hükme bağlanmıştır⁵⁸⁴. Tescilli tasarımlarda hükümsüzlük davası dava tarihinde sicilde tasarım sahibi sıfatıyla kayıtlı kişiye açılabilirken, tescilsiz tasarımlarda hükümsüzlük davasında muhatap hak sahibi olduğu iddia edilen kişidir⁵⁸⁵.

Tasarımın hükümsüzlüğü davası o tasarımın koruma süresi boyunca ya da tasarım hakkının sona ermesini takip eden beş sene içerisinde açılabilir (SMK m.78/3). Bu davanın açılması için Türkpatent'e yapılan başvuruya üç aylık süre içerisinde ayrıca itiraz etme gereği bulunmamaktadır⁵⁸⁶. Koruma süresince yahut tasarım hakkının bitiminden sonraki beş sene içerisinde tescilin hükümsüzlüğüne ilişkin hükümsüzlük davası açılabilir⁵⁸⁷.

Hükümsüzlük kararı sonuçları yasa gereği geriye etkilidir⁵⁸⁸. Tasarımın hükümsüz olmasıyla ilgili mahkeme kararı geçmişe etkilidir ve verilen hükümsüzlük kararıyla, bu tasarım için yasa ile verilen koruma var olmamıştır (SMK m. 79/1). Tasarımın hükümsüzlüğüne ilişkin kesinleşmiş kararlar topluma karşı hüküm ifade eder. Bu kararın kesinleşmesinin ardından mahkeme alınan kararı Türkpatent'e kendiliğinden gönderir. Hükümsüz sayılan tasarım, Türkpatent tarafından kaydından terkin edilir ve Bültende yayımlar (SMK m.79/4).

Geriye etki etme kuralı adil olmayacağı düşünülerek yasa koyucusu bu kurala iki istisna getirmiştir⁵⁸⁹. Yasaya göre tasarımcının ağır ihmali veya kötü niyetle hareket ettiğinden dolayı

---

⁵⁸² Suluk / Karasu / Nal, s.335.

⁵⁸³ Suluk / Karasu / Nal, s.337.

⁵⁸⁴ Şehirali, Çelik, s.279.

⁵⁸⁵ Özer, Genel Değerlendirme, s.166.

⁵⁸⁶ Suluk / Karasu/ Nal, s.336.

⁵⁸⁷ Özer, Genel Değerlendirme, s.166.

⁵⁸⁸ Suluk / Karasu / Nal, s.336.

⁵⁸⁹ Suluk / Karasu / Nal, s.336.

zarara uğrayanların tazminat talepleri saklı kalması kaydıyla, hükümsüzlüğün şu durumlar hükümsüzlüğün maziye dönük etkisi değiştirmez (SMK m. 79/2); hükümsüzlük kararından önce tasarımdan meydana gelen haklara tecavüz sebebiyle verilen kesinleşmiş ve uygulanmış ilamlar ile hükümsüzlük kararından önce yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler.

Yukarıdaki iki istisna kapsamında hükümsüzlüğüne karar verilen belge sahibinin kötü niyetle hareketinden kaynaklanan zararlar, sebepsiz zenginleşme ve tazminat davalarına konu edilebilecektir⁵⁹⁰.

Ancak Yargıtay içtihatlarında konuya bu şekilde bakılmamıştır. Yargıtay tasarım sahibinin kötü niyetli olup olmadığı ile ilgilenmemekte ve Yargıtay'a göre marka, patent, tasarım gibi bir belge hükümsüz kılınıncaya kadar geçerli olup, geçerli bir belgenin kullanımı meşru sayılmış ve haksız rekabetin oluşmadığı kararı verilmiştir⁵⁹¹. Fakat son dönemde ufak da olsa uygulamada farklı kararlar verdiği görülmüştür⁵⁹². Örneğin, HGK kararında⁵⁹³, belge sahibi, kullanmış olduğu dönem içerisinde kötü niyetli bir şekilde üçüncü kişiye zarar vermişse, bu zararı gidermesi gerekmektedir⁵⁹⁴.

Hükümsüzlük nedenlerinden biri olan kötü niyet tespiti SMK' dan önce düzenlenmediği için o dönem yargı kararlarıyla kabul edilmekteydi. Ancak SMK' da yapılan düzenleme ile bu eksiklik giderilmiştir⁵⁹⁵. Hükümsüzlüğüne mahkemelerce verilen kesinleşmiş kararlar, herkese karşı hüküm ifade etmektedir⁵⁹⁶.

---

⁵⁹⁰ Suluk / Karasu / Nal, s.337.

⁵⁹¹ Y. 11. HD, 08.12.2014, E. 2014/13234, K. 2014/19203, Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:17.06.2019).

⁵⁹² Suluk / Karasu / Nal, s.337.

⁵⁹³ Y. HGK. 27.03.2013, E. 2013/11-209, K. 2013/399 Sinerji Mevzuat
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5264#> (Erişim Tarihi:17.06.2019).

⁵⁹⁴ Suluk / Karasu / Nal, s.338.

⁵⁹⁵ Yurduseven, s.684.

⁵⁹⁶ Özer, Genel Değerlendirme, s.166.

SONUÇ

Tasarımlar, bazen belirli sektörlerde tescil edilememektedir. Tekstil, moda, sanat vb. gibi alanlarda moda eğilimleri hızlı ve geçişken olduğu için sezonu kapsayacak ürünlerin tescil maliyeti ve pratikliği bakımından tescili mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda tasarım sahibinin mevcut tasarımının hak ihlalini önlemek amacıyla yeni yasa ile bu husus çözüme kavuşturulmayı amaçlanmıştır. Tescilsiz tasarımlar Türkpatent'e başvuru gibi prosedürlere ihtiyaç olmadan korumadan faydalanabilecektir.

Tescilsiz tasarımlar yeni Yasa ile ilk kez tanımlanmış ve "*ilk kez Türkiye'de kamuya sunulmuş olma*" şartına bağlı olan tasarımlar olarak nitelendirilmiştir. Anlaşılacağı üzere tescilsiz tasarımın en önemli kıstası ülkemiz sınırları içerisinde ilk kez ülkemizde kamuya sunulmuş olmasıdır. Böylelikle ilk kez Türkiye'de kamuya sunulan yeni ve ayırt edici tasarımlar tescilsiz olarak korumadan yararlanabilecektir.

Tescilsiz tasarımlar, sahibine tekel hak sağlaması adına tescilli tasarımlardaki gibi tescili gibi Türkpatent'e başvuru şartı yer almamaktadır. Kamuya sunma eylemi ile tescilsiz tasarım, şekil şartı olmadan sahibine aidiyetliğini sağlamış olacaktır. Tasarım sahibi, tasarımını diğerlerinden önce kamuya sunduğunu Kanun kapsamında getirilen "*sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım, tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetleri*" ile ispat edebilmektedir. Bu ispat tasarımın Kanun kapsamında korunması açısından önem arz etmektedir.

Tasarım sahibi, tasarımını gizli bir şekilde bir topluma karşı yapılmış olması kamuya sunma eylemi olarak değerlendirilmemektedir. Tasarım sahibi, tasarımını diğer benzer veya aynı tasarımlardan korumak adına piyasaya sunduğunu Kanunda belirtilen unsurlardan biri ile yaptığının ispatı açısından sorunlar ortaya çıkabilecektir.

Kanun'un 69. maddesinin 2. fıkrasına; tescillenmemiş tasarımlarda koruma süreleri, koruma talebinde bulunan tasarımın piyasaya ilk sunulduğu tarihten itibaren üç yıl olup, tescillenmemiş bir başvurudan bahsedildiğinden bu zaman diliminin tekrarlanması söz konusu değildir. Bu yeni süre sınırlaması ile tasarımın tescilsiz olarak süresiz korunmasının önüne

geçilmesi planlanmaktadır. Tescilli tasarımlardaki gibi tescil başvurusu ve maliyetli bir sürecin olmaması sebebiyle tercih edilebilir duruma gelmiştir.

Kanun ile gelen hükümsüzlük şartları da tescilsiz tasarım sahibinin kötü niyetli kişilere karşı tasarımını korumasında en önemli etkenlerden biridir. Tescilsiz tasarımların hükümsüzlüğüne ilişkin Yasa’da bir hüküm bulunmamasıyla birlikte tescilli tasarımlar gibi hükümsüzlüğe konu olabileceği söylenebilir. Ancak kısa süreli bir koruma getirilen tescilsiz tasarımların hükümsüzlüğe konu edilmesi ne kadar doğru olacağı somut olaylar neticesinde anlaşılacaktır.

Moda sektöründe bir tasarımın web sitesinden yayınlanması diğer bir tasarımın da fuarda aynı gün sunulması tasarım sahipliğinin kime ait olacağı tartışma konusu olacaktır. Kanunda kamuya sunma olarak yer alan tanımlardan biri ile tescilsiz tasarımın koruması açısından tasarımın sahibinin kimin olduğu sorularını beraberinde getirmektedir.

Tescilsiz tasarımlar açısından Yasayla mevcut sorunlar ortadan kalkmıştır. Tescilsiz tasarımlara tanınan haklar incelendiğinde tescilli tasarıma göre daha sınırlı olmakta ve bu hak tek hak haricinde yalnızca tasarım hakkının ihlaline karşı önleyici bir haktır. Tabii ki tescillenmemiş tasarım hakkının uygulanabilmesi için kötü niyetin var olması aranmaktadır. Dolayısıyla var olan tasarımdan bir haber olan şahıs, bahsedilen tasarıma bağlı olmadan başka bir tasarım oluşturması durumunda ihlalden bahsedilemeyeceği, yani bahsi geçen bireylere karşı bu hakkın kullanılmayacağı yasa ile hükme bağlanmıştır.

Tescil kaydı olmayan tescilsiz tasarımlarda, tasarım hakkı sahibini korumak ve tasarım hakkının kamuya sunulmasının ispatı açısından, Türkpateent’e maliyetsiz ve seri bir şekilde internet sayfası üzerinden başvuru koşulu getirilebilir. Tescilli tasarımlardaki gibi tescil kaydı şeklinde uzun süren ve maliyetli prosedürlerden ziyade o tasarımın ilk kez Türkiye’de kamuya sunulduğunun ispatına yönelik Türkpateent’in internet sayfasında kayıt linki ile “*e-başvuru, e-kayıt*” yapılabilir. Yapılan bu kayıt işleminde; tasarım sahibinin kimlik bilgileri, koruma talep edilen tasarımın görselleri, taslak çizimleri ve yazılı olarak nelerden oluştuğuna ilişkin kayıt belgesi doldurularak işlem gerçekleştirilebilir. Bu sayede sisteme yapılan kayıt başvurusu sitede ilan edilir ve sistemdeki yerel saat uyarınca kaydı sağlanır. Bu kayıt işlemi ile birlikte tescilsiz tasarımın ilk kez Türkiye’de kamuya sunulması şartı ile gelen yasadaki doğabilecek sorunlar çözüme kavuşturulmuş olacaktır.

Tescilsiz bir tasarımın kendisinden önceki tasarımları inceleme imkanı sağlayarak sonraki tasarım sahibinin önceden var olan ve kamuya sunulan tasarımları öğrenmesiyle, hem önceki tasarımı inceleme olasılığı sağlanmış olacak hem de koruma şartları açısından değerlendirme yapılabilmesi yararlı olabilecektir. Tescilsiz tasarımlar açısından kamuya sunma eyleminin gerçekleşmesi herkes tarafından aynı anda öğrenilemeyebilir. Bu sebeple yeni ve ayırt edici nitelikteki tasarımların diğer tasarımlarla kıyas edilme olasılığı düşük olduğundan, koruma şartları yerine getirilmeyen tasarımın tescilsiz olarak korumadan yararlanabilecektir. Çünkü tasarım sahibi kendinden önce kamuya sunulan tasarımlardan haberdardır. “E-Başvuru, e-kayıt” sistemiyle koruma şartları taşımayan tasarımların korumadan yararlanmasının önüne geçilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaş, S. (2006). *Endüstriyel Tasarımların Hukuki Korunması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Arıkan, Ayşe S. (1995/1996). Tasarımların 554 Sayılı Tasarım Kararnamesi ve Fikir-Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Korunması. *Marmara Üniversitesi Araştırma Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 4(1-2), s.71-91.
- Ateş, M. (Nisan 2017). *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na Genel Bir Bakış*. Terazi Hukuk Dergisi, 12 (128), s.174-181.
- Bayrak, Ö. (2019). *Uygulamada Fikri-Sınai Mülkiyet ve Haksız Rekabet Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bilgin, A. Aslı. (2003). *Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bilgin, Servet Batuhan. (2018). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukunda Getirdiği Yenilikler. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, 20(1), S.33-53.
- Bulling, A., Langöhrig, A. and Hellwig T. (2004). *The Community Design: A New Right of Design Protection for the European Community*. 86 J. Pat. & Trademark Off. Soc'y, s.111-133.
- Çağlar, H. (2015). *Marka Hukuku Temel Esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi
- Derclaye, E. (2004). *The British Unregistered Design Right: Will It Survive Its New Community Counterpart to Influence Future European Case Law*. 10 Colum. J. Eur. L., 2004, s.265-295.
- Du Mont, J. J., Janis, M. D. (2011-2012). *Functionality in Design Protection Systems*. 19 J. Intell. Prop. Law, s.261-303.
- Eryayar, E. (2017). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Endüstriyel Tasarımların Tescil Yolu ile Korunması. *2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS)*. s.162-168.

- Fidan, İ. (2016). Endüstriyel Tasarımların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.2, S.2, s.423-451. DOI: 10.21492/inuhfd.239804.
- Fryer III, W. T. (December 1988). *Industrial Design Protection in the United States of America- Present Situation and Plans for Revision*. JPTOS, 19 (1), s.198-220.
- Fryer III, W. T. *International Industrial Design Law Developments*. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 4 (1), s. 373-385.
- Güneş, İ. (2018). *Uygulamada Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Haksız Rekabet Davaları*, (5. Baskı). Ankara; Seçkin Yayıncılık.
- Güneş, İ. (Nisan 2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu'nda Tasarım Tescili Konusunda Yenilikler*. *Terazi Hukuk Dergisi*, 12 (128), s.116-119.
- Güneş, İ. (2017). *Uygulamada Marka Haksız Rekabet ve Telif Suçları*. (3. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Güven, Ş. (2012). *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Hein Online. 01 Ocak 2019, <https://home.heinonline.org/contact/>
- Karahan, F. (2017). Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler. *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*, der. Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Ankara, Sözkese Matbaacılık, s.305-326.
- Kayatekin, D. (2013). *Patentin Hükümsüzlüğü*. (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. (2018). *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (Sınai Mülkiyet Kanunu'na Göre)* (4. Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi.
- Koç Çelik, N. (2009). *Tasarımların Ulusal ve Uluslararası Hukukta Tescili ve Korunması*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Monseau, S. (Spring 2011). *European Design Rights: A Model for the Protection of All Designers from Piracy*. *American Business Law Journal*, 48(1), s.27-76.
- Özer, F. (2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özer, F. (Nisan 2017). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Genel Bir Değerlendirmesi. *Terazi Hukuk Dergisi*, 12 (128), s.131-167.

- Özşahin, Ö. (2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polater, S. (2019). *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Ve Hak Sahipliği*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Reichman, J. H. (1993). *Past and Current Trends in the Evolution of Design Protection Law - A Comment*. 4 Fordham Intell. Prop. Media & Entertainment Law Journal, s.387-403.
- Saez, V. M. (2002). *The Unregistered Community Design*. E.I.P.R., 24(12), s.887-888.
- Saez, V. M. (2001-2002). *Applying for Protection Under the Community Design System*. U. Balt. Intell. Prop. Law Journal, 10 (2), s.93-102.
- Semiz, Ö., Kılıç, M. (Nisan 2017). Tasarımlara Yeni Bir Çerçeve:6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Üçüncü Kitap. *Terazi Hukuk Dergisi*, 12 (128), s. 63-74.
- Sinerji Mevzuat. 02 Şubat 2019, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=9338>
- Suluk, C. (2018). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 4 (1), 91-109. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/tfm/issue/38811/451624>.
- Suluk, C. (Mart 2018). *Fikri Mülkiyet Hukuku Mevzuatı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Suluk, C., Karasu, R. Ve Nal, T. (2017). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Suluk, C., Er, Ö. (2012). Türkiye’de Tasarım Tescil Sistemine Yönelik Bir Değerlendirme. *Erzurumluoğlu Armağanı*, s.721-737.: <https://fikrimulkiyet.com/download/16-FULL TR Turkiyede Tasarim Tescil Sistemine Yonelik Bir Degerlendirme.pdf>
- Suluk, C. (2012). 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken “Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınai Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.18 S. 2, s.158-171.
- Suluk/ Kenaroğlu Avukatlık Bürosu. (Nisan 2011). *Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler*, İstanbul, MÜSİAD Cep Kitapları.
- Suluk, C. (2006). *III. ULUSAL TASARIM KONGRESİ: Türkiye’de Tasarımı Tartışmak*, İstanbul: İTÜ Yayınları.

- Suluk, C. (2005). Fikri Mülkiyet Hakları: Uygulamada Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *İşletme ve Maliye Bilimleri Dergisi*, C.I, S.7, s. 7 – 14.
- Suluk, C. (Mayıs 2005). Tasarım ve Faydalı Model Korumasında Yaşanan Sorunlar, *İstanbul Fikri Mülkiyet Hukuku Sempozyumu*, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, s.155-163.
- Suluk, C. (2002). *Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması Topluluk Tasarımı (Community Design)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Suluk, C. (2002). Tasarımcıya Seçenek Bırakmayan Tasarımların Hukuki Durumu. *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı C.I*, İstanbul, Beta Yayınları, s.645-670.
- Suluk, C. (2001). Tasarımların Onarım Amaçlı Kullanımı. *Banka ve Ticaret Dergisi*, 21 (2), Ankara, s.269-291.
- Şehirli Çelik, Feyzan H. (2017). Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler. *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*, der. Feyzan Hayal Şehirli Çelik, Ankara, Sözkese Matbaacılık, s.255-302.
- Şehirli, Feyzan H. (2004). *Türk Hukukunda Tasarımlara Yönelik Uygulamalar. Sempozyum*, <http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/13052014133235.pdf>.
- Şelli Dilek, Ç. *Genel Olarak Tasarım Tescili Ve Koruma Tedbirlerinin Uygulanma Sorunu: <https://docplayer.biz.tr/1462928-Genel-olarak-tasarim-tescili-ve-koruma-tedbirlerinin-uygulanma-sorunu-generally-register-of-design-and-execution-problems-of-measures-of-protection.html>*.
- Tekil, M. (2011). 554 Sayılı KHK Çerçevesinde Endüstriyel Tasarım Kavramı Ve Koruma Şartları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.4, s.233-252.
- Tekinalp, Ü. (2017). Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Öne Çıkan Yenilikleri. *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*, der. Feyzan Hayal Şehirli Çelik, Ankara, Sözkese Matbaacılık, s.5-84.
- Tekinalp, Ü. (2012). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tüzgen, Abdurrahman H. (2018). *Tescilsiz Tasarımların Hukuken Korunması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul.

- Tsai, Julie P. (2005). *Fashioning Protection: A Note on the Protection of Fashion Designs in the United States*. Lewis & Clark L. Rev., 9(2), s.447-468.
- Turgay Gezer, H. (2016). *Tasarımın Tescili ve Hükümsüzlük Hallerinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yalçın, D. (2008). *Tasarım Hakkı ve Tasarım Hakkının Hükümsüzlüğü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yalçın, U. (2000). *Sınai Mülkiyet İlkeleri*, Ankara: Metal Ofset Matbaacılık.
- Yasaman, H. (2006). *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku*. (1. Baskı). İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Yurduseven, Ş. (Temmuz 2017). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S.31, s.669-689.